

**ANALÝZA SPOLUPRÁCE
NESTÁTNÍCH NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ
A VEŘEJNÉ SPRÁVY NA TVORBĚ
KRAJSKÝCH ROZVOJOVÝCH DOKUMENTŮ
PŘÍPADNĚ DALŠÍCH DOKUMENTŮ
RELEVANTNÍCH PRO EU**

Gabal, Analysis & Consulting
Na baště sv. Jiří 9, Praha 6
tel. (+420 2) 33 320 707, 3332 1185, fax 224 316 632
www.gac.cz; e-mail: gac@gac.ok.cz

Abstrakt

Studie se věnuje otázce uplatnění principu partnerství mezi neziskovým sektorem a veřejnou správou v podobě ministerstev, krajských úřadů a krajských samospráv při vzniku následujících strategických rozvojových dokumentů: Program rozvoje kraje, Národní rozvojový plán, Společný regionální operační program a sektorové operační programy.

Práce zkoumá dané téma na úrovni jednotlivých krajů České republiky kromě Prahy a současně na relevantních ministerstvech. Analýza má šest kapitol. V úvodu se věnuje vysvětlení cíle a podstaty analýzy a popisuje metodologii použitou pro tento typ výzkumu, tedy polostandardizované rozhovory. Pro přehlednost je metodologická část rozdělena na krajskou a centrální úroveň.

Dále se práce věnuje popisu situace ve všech krajích České republiky z hlediska sledovaného tématu. Tato třetí kapitola je rozčleněna podle jednotlivých krajů, respektive regionů soudržnosti NUTS II. Každá krajská kapitola se dále věnuje klíčovému tématickému okruhu, které se vztahují ke sledované problematice, tedy vzniku rozvojového dokumentu, spolupráci s veřejností a NNO a situaci v příslušném regionu soudržnosti NUTS II. Popis aktuálního stavu tvoří převážnou část kapitoly, a to především z důvodu velké variability situace v jednotlivých krajích.

Čtvrtá kapitola popisuje vývoj na jednotlivých ministerstvech. Téma je sledováno v závislosti na jednotlivých rozvojových dokumentech a současně na příslušných ministerstvech. Stejně jako v případě krajů je dodržena logická provázanost a proto je část věnovaná každému dokumentu dále dělena na popis jeho vzniku, vliv veřejnosti a NNO a partnerství s NNO. I v případě ministerstev byl kladen důraz na popis aktuální situace a na zmapování variability postupů.

Pátá kapitola je věnována shrnutí hlavních poznatků, tak jak vyplynuly z provedených rozhovorů. Výzkum v terénu ukázal, že na krajské i centrální úrovni lze nalézt společné proměnné aktuální pro obě úrovně: definice principu partnerství, zájmy veřejnosti v působení NNO, zapojení široké veřejnosti, neúčast NNO při tvorbě rozvojových dokumentů a určité problémy při tvorbě rozvojových dokumentů. Každá proměnná je dále rozdělena na krajskou a centrální úroveň, aby byla zachována logika textu. Závěrečná šestá kapitola zakončuje celou práci.

Použité zkratky a pojmy

ERDF - Evropský fond regionálního rozvoje

ESF - Evropský sociální fond

MD - Ministerstvo dopravy

MF - Ministerstvo financí

MMR - Ministerstvo pro místní rozvoj

MPSV - Ministerstvo práce a sociálních věcí

MŠMT - Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MPO - Ministerstvo průmyslu a obchodu

MV - Ministerstvo vnitra

Mze - Ministerstvo zemědělství

MŽP - Ministerstvo životního prostředí

NUTS - Nomenklatura územních statistických jednotek

NRP - Národní rozvojový plán

Phare - program předvstupní pomoci Evropské unie pro kandidátské země. Phare je zároveň hlavním finančním instrumentem předvstupní strategie pro deset středoevropských a východoevropských zemí, které požádaly o členství v Evropské unii. Jeho prioritou je zejména budování institucí a financování investic.

PRK – Program rozvoje kraje, v některých krajích Program rozvoje územního obvodu kraje (v druhé fázi tvorby), hlavní střednědobý rozvojový dokument

Twinning - partnerství (např. měst a obcí), spolupráce orgánů a institucí členské a kandidátské země EU v určité oblasti.

Vznik kraje – období od 1. 1. 2001 dále, tedy faktické ustavení krajského uspořádání

OP - Operační program

SOP - Sektorový operační program

ROP - Regionální operační program

SROP - Společný regionální operační program

SEA - posouzení vlivu strategie (dokumentu, plánu) na životní prostředí (Strategic Environmental Assessment)

<i>Abstrakt</i>	2
<i>Použité zkratky a pojmy</i>	3
1. Úvod.....	9
2. Metodologie analýzy	12
2.1. Metodologie analýzy situace v krajích.....	12
2.1.1. Nástroj.....	12
2.1.2. Výběr respondentů	14
2.1.3. Hlavní okruhy otázek	16
2.1.4. Zhodnocení práce	16
2.1.5. Ověřování sdělených informací	17
2.2. Metodologie analýzy situace na centrální úrovni.....	17
2.2.1. Úvod.....	17
2.2.2. Vymezení předmětu analýzy.....	19
2.2.3. Výběr respondentů	19
2.2.4. Nástroj.....	21
2.2.5. Zhodnocení práce	21
2.2.6. Ověřování sdělených informací	22
3. Charakteristiky jednotlivých krajů.....	23
3.1. Středočeský kraj	23
3.1.1. Tvorba PRK.....	23
3.1.1.1. První fáze – 1999 – 2000 (před vznikem krajů).....	23
3.1.1.2. Druhá fáze – 2001 – 2002 (po vzniku krajů)	23
3.1.1.3. Vliv veřejnosti	24
3.1.1.4. Vliv neziskových organizací	25
3.1.2. Vzájemný kontakt mezi neziskovými organizacemi a krajem.....	26
3.1.3. Neziskový sektor jako celek.....	27
3.1.4. Princip partnerství	27
3.1.5. Region soudržnosti NUTS II a projekty pro čerpání evropských financí	28
3.1.5.1. Region soudržnosti NUTS II Střední Čechy	28
3.1.5.2. Příprava projektů	28
3.2. Moravskoslezský kraj.....	30
3.2.1. Tvorba PRK.....	30
3.2.1.1. První fáze – 1999 – 2000 (před vznikem krajů).....	30
3.2.1.2. Druhá fáze – 2001 (po vzniku krajů)	30
3.2.1.3. Vliv veřejnosti	31
3.2.1.4. Vliv neziskového sektoru	31
3.2.2. Vzájemný vztah mezi neziskovým sektorem a krajem	32
3.2.3. Neziskový sektor v kraji jako celek	33
3.2.4. Princip partnerství	34
3.2.5. Region soudržnosti NUTS II a projekty pro čerpání evropských financí	35
3.2.5.1. Region soudržnosti NUTS II - Moravskoslezsko	35
3.2.5.2. Příprava projektů	36
3.3. Královéhradecký kraj	38
3.3.1. Tvorba PRK.....	38
3.3.1.1. První fáze – 1999 - 2000 (před vznikem krajů)	38
3.3.1.2. Druhá fáze – 2001 – 2002 (po vzniku krajů)	38
3.3.1.3. Vliv veřejnosti	40

3.3.1.4.	Vliv neziskových organizací	40
3.3.2.	Vzájemný vztah neziskového sektoru a kraje	41
3.3.3.	Neziskový sektor v kraji jako celek	42
3.3.4.	Princip partnerství	43
3.3.5.	Region soudržnosti NUTS II a projekty pro čerpání evropských financí	44
3.3.5.1.	Region soudržnosti NUTS II Severovýchod – Liberecký, Královéhradecký a Pardubický kraj	44
3.3.5.2.	Příprava projektů	45
3.4.	Liberecký kraj	48
3.4.1.	Tvorba PRK	48
3.4.1.1.	První fáze – 1999 – 2000 (před vznikem krajů)	48
3.4.1.2.	Druhá fáze – 2001 – 2002 (po vzniku krajů)	48
3.4.1.3.	Odlišný pohled na vznik PRK	49
3.4.1.4.	Vliv veřejnosti	50
3.4.1.5.	Vliv neziskového sektoru	51
3.4.2.	Vzájemný kontakt mezi neziskovými organizacemi a krajem	52
3.4.3.	Neziskový sektor v kraji jako celek	53
3.4.4.	Princip partnerství	54
3.4.5.	Region soudržnosti NUTS II a projekty pro čerpání evropských financí	55
3.4.5.1.	Region soudržnosti NUTS II Severovýchod – Liberecký, Královéhradecký a Pardubický kraj	55
3.4.5.2.	Příprava projektů	56
3.5.	Pardubický kraj	58
3.5.1.	Tvorba PRK	58
3.5.1.1.	První fáze – 1999 – 2000 (před vznikem krajů)	58
3.5.1.2.	Druhá fáze – 2001 – 2002 (po vzniku krajů)	58
3.5.1.3.	Vliv veřejnosti	59
3.5.1.4.	Vliv neziskových organizací	59
3.5.2.	Vzájemné vztahy mezi neziskovým sektorem a krajem	60
3.5.3.	Neziskový sektor jako celek	61
3.5.4.	Princip partnerství	62
3.5.5.	Region soudržnosti NUTS II a projekty pro čerpání evropských financí	62
3.5.5.1.	Region soudržnosti NUTS II Severovýchod – Liberecký, Královéhradecký a Pardubický kraj	62
3.5.5.2.	Příprava projektů	63
3.6.	Plzeňský kraj	64
3.6.1.	Tvorba PRK	64
3.6.1.1.	První fáze – 1999 – 2000 (před vznikem krajů)	64
3.6.1.2.	Druhá fáze – 2001 – 2002 (po vzniku krajů)	64
3.6.1.3.	Vliv veřejnosti	65
3.6.1.4.	Vliv neziskových organizací	65
3.6.2.	Vzájemný kontakt mezi neziskovými organizacemi a krajem	66
3.6.3.	Neziskový sektor jako celek	67
3.6.4.	Princip partnerství	68
3.6.5.	Region soudržnosti NUTS II a projekty pro čerpání evropských financí	69
3.6.5.1.	Region soudržnosti NUTS II Jihozápad - Plzeňský a Jihočeský kraj	69
3.6.5.2.	Příprava projektů	69

3.7.	Jihočeský kraj	72
3.7.1.	Tvorba PRK.....	72
3.7.1.1.	První fáze – 1999 – 2000 (před vznikem krajů).....	72
3.7.1.2.	Druhá fáze – 2000 – 2001 (po vzniku krajů)	72
3.7.1.3.	Vliv veřejnosti	73
3.7.1.4.	Vliv neziskových organizací	74
3.7.2.	Vzájemný vztah mezi neziskovým sektorem a krajem	75
3.7.3.	Neziskový sektor v kraji jako celek	76
3.7.4.	Princip partnerství	77
3.7.5.	Region soudržnosti NUTS II a projekty pro čerpání evropských financí	77
3.7.5.1.	Region soudržnosti NUTS II Jihozápad – Plzeňský a Jihočeský kraj.....	77
3.7.5.2.	Příprava projektů	78
3.8.	Karlovarský kraj.....	80
3.8.1.	Tvorba PRK.....	80
3.8.1.1.	První fáze – 1999 – 2000 (před vznikem krajů).....	80
3.8.1.2.	Druhá fáze – 2001 (po vzniku krajů)	80
3.8.1.3.	Vliv veřejnosti	81
3.8.1.4.	Vliv neziskových organizací	82
3.8.2.	Vzájemný kontakt mezi neziskovým sektorem a krajem.....	82
3.8.3.	Neziskový sektor v kraji jako celek	83
3.8.4.	Princip partnerství	84
3.8.5.	Region soudržnosti NUTS II a projekty pro čerpání evropských financí	85
3.8.5.1.	Region soudržnosti NUTS II Severozápad – Karlovarský a Ústecký kraj	85
3.8.5.2.	Příprava projektů	86
3.9.	Ústecký kraj.....	88
3.9.1.	Tvorba PRK.....	88
3.9.1.1.	První fáze – 1999 – 2000 (před vznikem krajů).....	88
3.9.1.2.	Druhá fáze – 2001 – 2002 (po vzniku krajů)	88
3.9.1.3.	Vliv veřejnosti	89
3.9.1.4.	Vliv neziskových organizací	89
3.9.2.	Vzájemné vztahy mezi neziskovým sektorem a krajem	90
3.9.3.	Neziskový sektor v kraji jako celek	91
3.9.4.	Princip partnerství	92
3.9.5.	Region soudržnosti NUTS II a projekty pro čerpání evropských financí	93
3.9.5.1.	Region soudržnosti NUTS II Severozápad – Ústecký a Karlovarský kraj	93
3.9.5.2.	Příprava projektů	94
3.10.	Kraj Vysočina.....	96
3.10.1.	Tvorba PRK.....	96
3.10.1.1.	První fáze – 1999 – 2000 (před vznikem krajů).....	96
3.10.1.2.	Druhá fáze – 2001 – 2002 (po vzniku krajů)	96
3.10.1.3.	Vliv veřejnosti	97
3.10.1.4.	Vliv neziskových organizací	99
3.10.2.	Vzájemný kontakt mezi neziskovým sektorem a krajem.....	100
3.10.3.	Neziskový sektor v kraji jako celek	101
3.10.4.	Princip partnerství	102

3.10.5.	Region soudržnosti NUTS II a projekty pro čerpání evropských financí	103
3.10.5.1.	Region soudržnosti NUTS II Jihovýchod	
	– kraj Vysočina a Jihomoravský	103
3.10.5.2.	Příprava projektů	104
3.11.	Jihomoravský kraj	106
3.11.1.	Tvorba PRK	106
3.11.1.1.	První fáze – 1999 – 2000 (před vznikem krajů)	106
3.11.1.2.	Druhá fáze – 2001 – 2002 (po vzniku krajů)	106
3.11.1.3.	Vliv veřejnosti	107
3.11.1.4.	Vliv neziskových organizací	107
3.11.2.	Vzájemný kontakt mezi neziskovým sektorem a krajem	108
3.11.3.	Neziskový sektor jako celek	110
3.11.4.	Princip partnerství	110
3.11.5.	Region soudržnosti NUTS II a projekty pro čerpání evropských financí	111
3.11.5.1.	Region soudržnosti NUTS II Jihovýchod	
	– kraj Vysočina a Jihomoravský	111
3.11.5.2.	Příprava projektů	112
3.12.	Olomoucký kraj	115
3.12.1.	Tvorba PRK	115
3.12.1.1.	První fáze – 1999 – 2000 (před vznikem kraje)	115
3.12.1.2.	Druhá fáze – 2001 – 2002 (po vzniku kraje)	115
3.12.1.3.	Vliv veřejnosti	116
3.12.1.4.	Vliv neziskových organizací	117
3.12.2.	Vzájemný vztah mezi neziskovým sektorem a krajem	117
3.12.3.	Neziskové organizace v kraji jako celek	119
3.12.4.	Princip partnerství	120
3.12.5.	Region soudržnosti NUTS II a projekty pro čerpání evropských financí	120
3.12.5.1.	Region soudržnosti NUTS II Střední Morava	
	– Olomoucký a Zlínský kraj	120
3.12.5.2.	Příprava projektů	121
3.13.	Zlínský kraj	123
3.13.1.	Tvorba PRK	123
3.13.1.1.	První fáze – 1999 – 2000 (před vznikem krajů)	123
3.13.1.2.	Druhá fáze – 2001 – 2002 (po vzniku krajů)	123
3.13.1.3.	Vliv veřejnosti	124
3.13.1.4.	Vliv neziskových organizací	125
3.13.2.	Vzájemný vztah mezi neziskovým sektorem a krajem	126
3.13.3.	Neziskový sektor v kraji jako celek	128
3.13.4.	Princip partnerství	128
3.13.5.	Region soudržnosti NUTS II a projekty pro čerpání evropských financí	129
3.13.5.1.	Region soudržnosti NUTS II Střední Morava	
	- Zlínský a Olomoucký kraj	129
3.13.5.2.	Příprava projektů	130
4.	Charakteristiky jednotlivých ministerstev	132
4.1.	Ministerstvo pro místní rozvoj	132
4.1.1.	Příprava Národního rozvojového plánu (NRP)	132
4.1.1.1.	Vliv veřejnosti	133

4.1.1.2.	Vliv nestátní neziskových organizací.....	133
4.1.1.3.	Partnerství s nestátními neziskovými organizacemi	134
4.1.2.	Příprava Společného regionálního operačního programu	135
4.1.2.1.	Vliv veřejnosti	136
4.1.2.2.	Vliv nestátních neziskových organizací	137
4.1.2.3.	Partnerství s nestátními neziskovými organizacemi	138
4.2.	Ministerstvo práce a sociálních věcí	139
4.2.1.	Příprava Sektorového operačního programu Rozvoj lidských zdrojů	139
4.2.1.1.	Vliv veřejnosti	139
4.2.1.2.	Vliv nestátní neziskových organizací.....	140
4.2.1.3.	Partnerství s nestátními neziskovými organizacemi	140
4.3.	Ministerstvo zemědělství.....	142
4.3.1.	Příprava Sektorového operačního programu Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství.....	142
4.3.1.1.	Vliv veřejnosti	142
4.3.1.2.	Vliv nestátních neziskových organizací	143
4.3.1.3.	Partnerství s nestátními neziskovými organizacemi	143
4.4.	Ministerstvo průmyslu a obchodu	144
4.4.1.	Příprava Sektorového operačního programu Průmysl	144
4.4.1.1.	Vliv veřejnosti	145
4.4.1.2.	Vliv nestátních neziskových organizací	145
4.4.1.3.	Partnerství s nestátními neziskovými organizacemi	146
4.5.	Ministerstvo dopravy a ministerstvo životního prostředí.....	147
4.5.1.	Příprava Sektorového operačního programu Infrastruktura.....	147
4.5.1.1.	Vliv veřejnosti	148
4.5.1.2.	Vliv nestátních neziskových organizací	148
4.5.1.3.	Partnerství s nestátními neziskovými organizacemi	149
4.6.	Ministerstvo pro místní rozvoj	150
4.6.1.	Příprava Sektorového operačního programu Cestovní ruch a lázeňství	150
4.7.	Shrnutí	151
5.	Hlavní poznatky	153
5.1.	Definice pojmu „princip partnerství“	153
5.1.1.	Krajská úroveň	153
5.1.2.	Centrální úroveň.....	155
5.2.	Zájmy veřejnosti v působení neziskových organizací.....	157
5.2.1.	Krajská úroveň	157
5.2.2.	Centrální úroveň.....	159
5.3.	Zapojení široké veřejnosti	160
5.3.1.	Krajská úroveň	160
5.3.2.	Centrální úroveň.....	161
5.4.	Neúčast nestátních neziskových organizací při tvorbě rozvojových dokumentů ..	162
5.4.1.	Krajská úroveň	162
5.4.2.	Centrální úroveň.....	164
5.5.	Základní problémy při tvorbě strategických rozvojových dokumentů	165
5.5.1.	Krajská úroveň	165
5.5.2.	Centrální úroveň.....	167
6.	Závěr.....	170

1. Úvod

Hlavním cílem projektu, jehož zadavatelem byla organizace Centrum pro komunitní práci¹, je analýza spolupráce orgánů veřejné správy a NNO, která byla provedena na pozadí tvorby strategických rozvojových dokumentů² v jednotlivých krajích České republiky³ a současně na centrální úrovni.

Blížící se možný vstup České republiky do Evropské unie přináší mimo jiné možnost čerpání finančních prostředků ze strukturálních fondů a kohezního fondu pro potřeby regionálního rozvoje. Skutečná participace širokého spektra partnerů je z pohledu Evropské komise jedním z klíčových hledisek, kterými jsou hodnoceny předložené projekty. Nestátní neziskové organizace jsou přirozeně považovány za jednoho z možných reprezentantů zájmů a názorů široké veřejnosti. Proto jsou chápány v zemích Evropské unie jako významní a tradiční partneři. Jejich zapojení do tvorby strategických dokumentů je prvním krokem k nastavení rovnoprávného vztahu mezi veřejností a státní správou v České republice. Účast NNO v celém procesu také nepřímou přibližuje oblast rozvojového plánování veřejnosti. Cílem tohoto projektu je proto analýza skutečné participace NNO na faktickém rozhodování o národních rozvojových prioritách a o směřování komunitní a regionální dynamiky, tak jak se odrazily v příslušných dokumentech.

Domníváme se, že důsledné zaměření na vznik strategických dokumentů má svůj význam pro analýzu celkového stavu partnerství NNO a veřejné správy v České republice. Jde o vysoce indikativní oblast pro budoucí rozvoj krajů, v němž se promítá jak spolupráce samosprávy s centrálními institucemi státu, tak zejména samosprávy a veřejné správy s obyvateli v mnoha případech reprezentovanými právě neziskovým sektorem.

Soustředění se na přípravu strategických dokumentů umožňuje současně alespoň základní standardizaci rámce analyzovaného jevu pro porovnání situace v jednotlivých

¹ Podle sdělení zadavatelé tato analýza vznikla za laskavého přispění následujících donorů: MMR, Delegace EK, Úřad vlády – Rada vlády pro NNO, Nadace ICN a za níže popsané spolupráce s NROS.

² Jedná se o následující dokumenty: Program rozvoje kraje (v některých krajích Program rozvoje územního obvodu kraje) na regionální úrovni, Národní rozvojový plán, Společný regionální operační program a jednotlivé sektorové operační programy na úrovni centrální.

³ Vzhledem k odlišné ekonomické situaci v hlavním městě Praze, jejímž důsledkem je odlišný postup v regionálním rozvoji, se analýza věnuje pouze následujícím krajům: Jihočeský, Jihomoravský, Karlovarský, Královéhradecký, Liberecký, Moravskoslezský, Olomoucký, Pardubický, Plzeňský, Středočeský, Ústecký, Vysočina, Zlínský.

krajích a v rámci příslušných ministerstev. Staví rovněž otázku existence a povahy spolupráce na konkrétní úroveň strategické debaty o rozvoji regionů.

Lze předpokládat, že obsah rozvojových dokumentů vznikajících na centrální úrovni má své kořeny v místních problémech jednotlivých krajů. Zadavatel tudíž považoval za vhodné zmapovat jejich tvorbu za použití obdobné metodologie jak na regionální, tak na centrální úrovni. Propojení těchto dvou úrovní objasní stupeň partnerství i na horizontálním základě.

Výsledky analýzy především představují, jak jednotliví respondenti chápou princip partnerství⁴. Kromě toho ukazují ale i to, jak jsou jednotlivé oslovené skupiny respondentů připraveny a schopny rozvíjet jej v praxi. Vytipovali jsme si několik základních tématických okruhů, jejichž prodiskutování nám pomohlo zmapovat celou problematiku. Sledovali jsme formy a charakteristiku vztahů mezi NNO a orgány krajské i centrální správy. Dále jsme podrobně zmapovali vznik příslušného dokumentu, a to vždy jak z pohledu zástupců NNO, tak z pohledu zástupců orgánů krajské a centrální správy. Současně jsme se zabývali možnostmi, které má veřejnost k dispozici, pokud chce ovlivnit a zapojit se do regionálního rozvoje, či konkrétně do přípravy rozvojových dokumentů.

Podle našeho názoru důležitou oblastí pro uplatňování principu partnerství je úroveň regionů soudržnosti NUTS II. Během rozhovorů jsme se zastavili i u fungování těchto územních jednotek. Výše nastíněné tématické okruhy představují i hlavní hlediska, která jsme použili k následnému třídění zjištěných informací.

Cílem analýzy nebylo zmapování všech NNO, všech obcí nebo pohledu všech úředníků veřejné správy. Oslovovali jsme záměrně pouze experty nebo osoby, které k dané

⁴ Její vymezení je obsaženo v článku 8 Nařízení Rady (EU) č. 1260/99. Znění tohoto článku je následující:
Akce Společenství doplňují odpovídající vnitrostátní akce nebo k nim přispívají. Jsou připravovány v úzké spolupráci, dále jen "partnerství", mezi Komisí a členským státem společně s orgány a subjekty, jež jmenuje členský stát v rámci svých vnitrostátních pravidel a běžné praxe, zejména s:
– regionálními a místními orgány a jinými příslušnými veřejnými orgány,
– hospodářskými a sociálními partnery,
– všemi ostatními příslušnými subjekty v tomto rámci.

Toto partnerství se uskutečňuje v plném souladu s příslušnými institucionálními, právními a finančními pravomocemi každého z partnerů, jak je definuje první pododstavec. Při jmenování nejreprezentativnějších partnerů na vnitrostátní, regionální, místní a jiné úrovni vytvoří členský stát široké a účinné sdružení všech příslušných subjektů podle vnitrostátních pravidel a praxe, přičemž vezme v úvahu potřebu prosazovat rovnoprávnost mezi muži a ženami a trvale udržitelný rozvoj prostřednictvím integrace ochrany životního prostředí a požadavků na pokrok.

Všechny jmenované strany, dále jen "partneři", musí být partnery sledujícími společný cíl.

problematice mají co říci. Zde prezentované informace by neměly být chápány jako hodnocení, ale spíše podněty k úvaze, inspiraci nebo k optimalizaci spolupráce.

2. Metodologie analýzy

Jedním ze základních rysů regionální politiky České republiky je odlišnost a široká variace v postupech a vztazích v rámci jednotlivých krajů státu. Jak ukáže tato analýza, povědomí o principu partnerství, vysvětlení pojmu a jeho naplňování se liší. Tuto skutečnost jsme si dovoluili předvídat a proto jsme při tvorbě metodologie zvolili flexibilní, méně standardizovaný způsob kvalitativního výzkumu. Předkládaná studie je tedy výsledkem kvalitativní analýzy informací získaných polostandardizovanými rozhovory.

Vzhledem k časové tísní celé práce společnost GAC se souhlasem zadavatele akceptovala nabídku zástupce *Nadace rozvoje občanské společnosti* (dále jen NROS) na zmapování centrální úrovně problematiky. Zástupkyně GAC proto provedla výzkum na úrovni krajů, zástupce NROS provedl výzkum na úrovni ministerstev. Výběr respondentů, používaná metodologie a sestavení nástrojů je dílem GAC za vzájemných opakovaných konzultací se zástupcem NROS. Vzhledem k určitým specifikům, daným odlišnostmi krajské a centrální úrovně, bude použita metodologie popsána zvlášť pro obě oblasti daného tématu. Výsledná analýza byla vypracována společností GAC za úzké spolupráce se zástupcem NROS. V dokumentu jsou v příslušných kapitolách zřetelně odděleny obě úrovně (krajská i centrální), tak aby byla umožněna rychlá orientace v textu. Samostatné a oddělené analytické pokrytí regionální a centrální úrovně bylo součástí dohody se zadavatelem. Zadavatel akceptoval i externí spolupráci se zástupcem NROS při metodologickém vedení ze strany GAC.

2.1. Metodologie analýzy situace v krajích

2.1.1. Nástroj

Pro účely výše popsaného typu analýzy se společností GAC osvědčuje forma tzv. polostandardizovaných rozhovorů vedených jediným výzkumným pracovníkem, během nichž

je možné dobře reflektovat detaily problému. Díky tomu je zaručena shoda provedených rozhovorů.

Pro vedení polostandardizovaných rozhovorů jsme připravili specifické typy dotazníků, respektive podkladů, které sloužily tazatelce. S jejich zněním nebyli respondenti záměrně předem nijak seznamováni⁵.

Sestavili jsme jeden identický dotazník pro všechny vybrané NNO. Odlišnost jednotlivých NNO, způsobenou dále v textu uvedeným klíčem, jsme reflektovali prostřednictvím specifických otázek.

Naopak situace v krajských úřadech a mezi politickými zástupci kraje je poněkud odlišná, a to především v souvislosti s různým polem působnosti jednotlivých respondentů. Proto jsme vypracovali čtyři modifikované dotazníky, které byly přiřazovány konkrétním osobám⁶:

- zástupci odborů regionálního rozvoje,
- zástupci jiného relevantního odboru, kde lze předpokládat kontakt s NNO,
- tiskový mluvčí či pracovník tiskového oddělení,
- zvolený zastupitel či radní působící v oblasti regionálního rozvoje a vnějších vztahů nebo jiný relevantní.

Případná specifika respondentů vyplynula z konkrétního rozhovoru. Ten jsme záměrně vedli tak, aby jej bylo možno reflektovat a hlouběji zmapovat pomocí na místě zvolených spontánních otázek. Rozhovor díky tomu probíhal často v neformální přátelské atmosféře.

Rozhovory byly vedeny zcela anonymně. Pokud se to nepříčilo vůli respondenta, byly na místě nahrávány. Nahrané informace byly zpracovávány dodatečně, což umožnilo jejich dokonalou interpretaci.

⁵ V případě, že dotázaný respondent nebyl schopen si pod určitým pojmem nic představit, problematika mu byla stručně vysvětlena, tak abychom získali alespoň názor na danou věc. Jak se během rozhovorů ukazovalo, respondenti se často s určitou věcí ve své praxi setkali, ale neznali pouze daný pojem.

⁶ Respondenti neměli možnost výběru dotazníku. O přiřazení konkrétního dotazníku rozhodla předem tazatelka.

2.1.2. Výběr respondentů

Analýza se zaměřila na to, jak vidí a hodnotí spolupráci nestátních neziskových organizací, krajských úřadů a krajských samospráv na tvorbě strategických rozvojových dokumentů všechny tři uvedené skupiny. Vytipování respondentů proběhlo úsudkovým výběrem ve třech skupinách – zástupci NNO, zástupci krajských úřadů, respektive zástupci krajské samosprávy. V zájmu zachování anonymity respondentů uvádíme v této analýze označení osob pouze v mužském rodě. Rozhovory jsme ale prováděli jak s muži, tak se ženami. Konkrétní oslovení respondenti nevěděli, kdo jiný je na území jejich kraje kontaktován. Rozhovory byly vedeny minimálně se šesti zástupci z každého kraje. Jejich konkrétní výběr byl strukturovaný. Proběhl podle následujícího klíče:

- působnost v oblasti regionálního rozvoje (např. odbory regionálního rozvoje, výbory pro strategický rozvoj, radní pro regionální rozvoj),
- funkce hejtmána, pokud má regionální rozvoj ve své působnosti,
- působnost v oblasti komunikace s veřejností a vnějších vztahů (např. oddělení vnějších a zahraničních vztahů, pracovníci tiskových oddělení krajských úřadů),
- odbory, které se spolupodílely na tvorbě Programu rozvoje kraje a u nichž lze současně předpokládat užší vztahy s neziskovým sektorem v dané oblasti (např. oblast životního prostředí, oblast sociální nebo zdravotní).

Výběr respondentů v neziskovém sektoru byl komplikovanější. V některých krajích působí aktivní organizace, které jsou v relativně úzkém vztahu s krajskou i centrální úrovní. Existuje však i obrovské množství NNO, jejichž činnost je ne vždy sledována, a které se o dění v kraji zajímají jen výjimečně (např. snaha získat granty). Pro potřeby této analýzy bylo osloveno minimálně šest zástupců vybraných NNO. Společnost GAC ve většině krajů provedla rozhovory se šesti až sedmi zástupci NNO, především ve snaze získat širší spektrum názorů. Konkrétní organizace jsme vybírali podle následujícího klíče, tak aby použití zajistilo oslovení širokého spektra NNO:

- působnost organizace v daném kraji,

- prokazatelná spolupráce na tvorbě Programu rozvoje kraje (např. připomínkování dokumentu, členství v některé z pracovních skupin, členství ve výboru pro regionální rozvoj),
- aktivní NNO kraje, které se přímo nepodílely na tvorbě dokumentu, ale do jejichž náplně regionální či komunitní rozvoj patří,
- aktivní organizace působící v jiných oblastech (např. životní prostředí, environmentální vzdělávání, sociální a zdravotní oblast),
- organizace, které nevědí o procesu tvorby strategických rozvojových dokumentů (bylo naší snahou oslovit vždy minimálně dvě takové organizace),
- organizace sídlící v krajském městě,
- organizace sídlící mimo krajské město.

Kombinací výše popsaných charakteristik jsme vytipovali organizace, které mají ve větší či menší míře povědomí o vzniku strategických dokumentů, mají větší či menší zájem se na procesu podílet a současně jim jejich poloha a komunikační cesty v různé míře umožňují získat a zpracovat potřebné informace. Šlo o vysoce specifický způsob výběru, který předpokládá pečlivý postup při kontaktování NNO, neboť ne všechny organizace výše uvedená kritéria splňují. Zdrojem prvotních databází kontaktů byly odbory regionálního rozvoje jednotlivých krajů, databáze regionálních partnerů CpKP, či různá informační centra neziskového sektoru. Pro konkrétní představu čtenářů uvádíme údaje o počtech a struktuře rozhovorů v krajích:

Kraj	KÚ	Zastupitelstvo	NNO
Jihočeský	4	2	7
Jihomoravský	4	2	7
Karlovarský	4	2	7
Královéhradecký	4	2	7
Liberecký	5	2	7
Moravskoslezský	5	2	7
Olomoucký	5	2	6
Pardubický	4	2	6
Plzeňský	4	2	7
Středočeský	5	2	6
Ústecký	4	2	7
Vysočina	3	3	6
Zlínský	3	3	7

2.1.3. Hlavní okruhy otázek

Vypracované dotazníky reflektují níže uvedené oblasti zájmu:

- činnost NNO a její návaznost na regionální rozvoj,
- možnost veřejnosti/ NNO ovlivnit regionální rozvoj,
- formy a charakteristika kontaktů NNO s centrálními orgány,
- formy a charakteristika kontaktů NNO s krajskými orgány,
- účast /neúčast NNO na tvorbě příslušného dokumentu,
- komunikace veřejnosti s krajskou/centrální úrovní, možnosti veřejnosti získat informace o dění,
- sdružující platforma NNO (vznik, cíle, výstupy, hodnocení),
- chápání a naplňování principu partnerství,
- spolupráce na úrovni NUTS II,
- postup vzniku příslušného rozvojového dokumentu (aktéři, okolnosti vzniku, problémy),
- návaznost na jiné dokumenty regionálního rozvoje,
- možnosti veřejnosti ovlivnit příslušný dokument,
- nestátní neziskový sektor jako celek,
- postup kraje v přípravě projektů pro čerpání strukturálních fondů EU.

2.1.4. Zhodnocení práce

Průběh práce hodnotíme jako organizačně, přípravou i analyticky bezproblémový. Na straně většiny respondentů se objevoval zájem o konkrétní výstup z analýzy, a to jak mezi NNO, tak i mezi zástupci krajských úřadů. V několika málo krajích se mezi respondenty z řad pracovníků krajského úřadu objevila nedůvěra vůči poskytování informací. Je evidentní, že někteří úředníci nejsou zvyklí poskytovat informace ústně bez předchozí přípravy. Často jsme proto naráželi na žádost o předložení otázek pro předběžné prostudování. Nevyskytl se zřetelný problém s rozhovory vedenými s krajskými politiky. Všechny rozhovory proběhly v termínu od prosince 2002 do března 2003.

2.1.5. Ověřování sdělených informací

Jak bylo řečeno v úvodu, cílem této analýzy bylo zjistit formu a stupeň kontaktu mezi nestátními neziskovými organizacemi, krajskými úřady, krajskou samosprávou a ministerstvy na pozadí tvorby strategických rozvojových dokumentů. Je třeba připomenout, že kraje České republiky jsou samostatnými jednotkami a záleží na rozhodnutí jejich vedení, jak budou vzniklé problémy řešeny.

Veškeré informace uvedené v tomto výsledném dokumentu vycházejí pouze z provedených rozhovorů. Cílem analýzy nebyla verifikace sdělení nebo hodnocení postupů. Záleží zcela na úsudku každého čtenáře, s jakým názorem či postupem se ztotožní, který naopak odmítne. V oblasti regionálního rozvoje pravděpodobně neexistují správná a špatná řešení. Tato analýza má umožnit porovnání a poskytnout informace k možné inspiraci. Pracuje výhradně s interpretovanými slovy předem vybraných respondentů, a to i za cenu, že se respondent rozhodl během rozhovoru informace nějakým způsobem upravit. Analýza je doplněna krátkým slovníčkem zkratk a používaných výrazů pro přesnější pochopení textu.

2.2. Metodologie analýzy situace na centrální úrovni

2.2.1. Úvod

Programové dokumenty pro strukturální fondy jsou vypracovávány na centrální národní úrovni, protože každý členský stát (tedy do budoucna i Česká republika) je partnerem vůči Evropské unii, z jejíhož rozpočtu jsou financovány projekty v oblasti regionální a strukturální politiky. Tyto dokumenty vypracovávají na základě rozhodnutí vlády pověřená ministerstva. Už ve fázi přípravy dokumentů (fáze programování) jsou zapojeni do přípravných prací partneři, mezi které patří i nestátní neziskové organizace (NNO).

Proto se v této části studie soustředíme na jejich zapojení, reálný přínos a vliv na výsledek ve formě vypracovaných programových dokumentů, na to, jak byl princip partnerství skutečně naplněn a pochopen.

Hlavním dokumentem, který hraje klíčovou roli v sestavování ostatních programových dokumentů (a to jak na centrální, tak na regionální úrovni) je Národní rozvojový plán (NRP). Jeho vypracováním a tím pádem i celkovou koordinací přípravy České republiky na čerpání podpory ze strukturálních fondů bylo pověřeno Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR).

V návaznosti na NRP, který obsahuje celkovou národní rozvojovou strategii včetně rozvojových priorit ČR jak z pohledu na regiony, tak na jednotlivé sektory, vznikly sektorové operační programy (SOP) a regionální operační programy (ROP). První verze NRP vypracovalo MMR a předložilo jej vládě koncem roku 1999.

Rozhodnutí o přípravě sektorových i regionálních operačních programů bylo přijato vládou v roce 1999 formou usnesení. Tento rok je tedy možné považovat za oficiální začátek příprav dokumentů pro využití strukturálních fondů.

Za každý SOP, kterých na začátku příprav bylo celkem šest, nese zodpovědnost příslušné ministerstvo, kde je stanoven jeden z odborů jako Řídící orgán (ŘO). V následující tabulce je přehled jednotlivých SOP na začátku příprav podle toho, pod které ministerstvo spadaly:

SOP	Řídící orgán
Rozvoj lidských zdrojů (RLZ)	Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV)
Životní prostředí	Ministerstvo životního prostředí (MŽP)
Průmysl	Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO)
Cestovní ruch a lázeňství	Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR)
Doprava	Ministerstvo dopravy (MD)
Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství	Ministerstvo zemědělství (Mze)

První návrhy SOP byly hotovy v roce 2001.

Regionální operační programy měly vypracovat samy regiony soudržnosti, v klasifikaci Evropské unie označované jako NUTS II. Nicméně, v lednu 2002 rozhodla česká vláda na základě doporučení Evropské komise, že sedm ROP bude sloučeno do jednoho společného dokumentu (Společný regionální operační program – SROP). Vláda pověřila MMR jeho vypracováním.

Další doporučení Evropské komise se týkalo snížení celkového počtu SOP. Na začátku roku 2003 vláda rozhodla o zapracování SOP Cestovní ruch a lázeňství do SROP a o sloučení SOP Doprava a SOP Životní prostředí do jednoho SOP Infrastruktura.

Původně byl pro vypracování SOP a ROP stanoven termín konce roku 2002. Finální verze všech programových dokumentů (NRP, SOP, SROP) byly přijaty vládou během ledna a února 2003. Během března a dubna 2003 jsou tyto dokumenty předávány Evropské komisi,

aby o nich mohlo začít vyjednávání. Jejich zakončení je plánováno na konec roku 2003 tak, aby s 1. lednem 2004 bylo teoreticky možné začít financovat jednotlivé projekty.

2.2.2. Vymezení předmětu analýzy

Vzhledem k centrální povaze NRP se tato část analýzy soustředila na uplatnění principu partnerství na MMR, které tento dokument zpracovalo.

Studie se dále soustředila na jednotlivá ministerstva, pod která kompetenčně spadaly sektorové operační programy (SOP). Předmětem výzkumu byly všechny SOP, i když na přípravě některých z nich se nestátní neziskové organizace nepodílely. Tento postup byl motivován následujícími úvahami:

- zdokumentovat důvody pro zapojení/nezapojení NNO
- zmapovat postupy jednotlivých ministerstev pro potřeby porovnání.

2.2.3. Výběr respondentů

Výběr respondentů pro výzkum byl rozdělen na dvě části:

a) *Výběr respondentů na příslušných ministerstvech.*

Výběr byl učiněn tak, aby byli osloveni ti pracovníci, kteří se podíleli na práci na daném programovém dokumentu. Většinou se jednalo o zaměstnance odborů, které byly pověřeny řízením přípravných prací (Řídící orgán). Tito lidé zodpovídali za přípravu a koordinaci programových dokumentů, byli s ní podrobně seznámeni, aktivně se na ní podíleli a měli tak i přehled o zapojení jednotlivých partnerů. Pokud na některém ministerstvu došlo ke kompetenčnímu přesunu ŘO na jiný odbor, snažili jsme se následovně oslovit i tyto nové odbory. Rozhovory většinou probíhali s řediteli odborů, případně vedoucími pracovníky.

V případě, že nebylo možné se domluvit na termínu rozhovoru s daným pracovníkem zastupujícím ŘO (z důvodů časového zaneprázdnění), schůzka se uskutečnila s jinou kompetentní osobou z daného ministerstva, která se na přípravných pracích podílela a byla seznámena s jejich průběhem. Tento případ nastal pouze na jednom ministerstvu.

Ve vybraných případech, především na ministerstvech, kde NNO nebyla prizvána, se uskutečnil ještě druhý rozhovor. Měl za cíl verifikovat a upřesnit získané poznatky z prvního rozhovoru. Rozhovor se také uskutečnil se zástupcem jednoho ministerstva, které nebylo přímým ŘO, ale podílelo se na zpracování jednoho z opatření SOP. Důvodem byla snaha

zmapovat i přípravu těch částí textu programových dokumentů, za které zodpovídala jiná ministerstva, která však také měla uplatňovat princip partnerství. Toto ministerstvo zodpovídalo za pracovní skupinu vytvořenou pro vypracování textu jednoho z opatření.

Výběr respondentů byl učiněn na základě veřejně dostupných informací a adresářů, popřípadě po konzultaci s experty a pracovníky daných ministerstev. Oslovení respondenti reagovali vesměs velmi vstřícně.

b) Výběr respondentů za NNO

Výběr se soustředil jak na přímé účastníky přípravných prací z řad NNO, tak i na NNO, které se přípravných prací nezúčastnily, ale vzhledem k jejich sektorovému zaměření a aktivitám jeví o problematiku strukturálních fondů zájem.

Přímí účastníci přípravných prací za NNO byli osloveni na základě přehledu o zapojení NNO do zpracování programových dokumentů, který vypracovala Rada vlády pro NNO. Celkový počet těchto rozhovorů se přímo odvíjel od počtu zástupců NNO v různých partnerských orgánech.

Nezúčastněné NNO byly vybrány na základě konzultací s experty na neziskový sektor, podle profilu a významu dané NNO (střešní organizace, legitimita, všeobecné uznání, význam jejich problematiky, návaznost na strukturální fondy, zastupování veřejných zájmů). Byly osloveny:

- organizace celorepublikově zastupující postižené, děti a mládež, ekologické NNO,
- organizace s místní (regionální) působností, které se zaměřují na regionální rozvoj,
- organizace „expertní“, zapojené do dané problematiky jako experti a konzultanti.

Přestože ve výsledné analýze užíváme pro označení osob mužský rod, je to pouze z důvodu zachování anonymity respondentů. Během rozhovorů jsme se setkali jak s muži, tak se ženami. Následující tabulka obsahuje přehled o celkovém počtu uskutečněných rozhovorů:

<i>Respondenti</i>	<i>Počet</i>
MŠMT	1
MMR	5
MD	1
Mze	1
MPSV	1
MPO	2
Zúčastněné NNO	6
Nezúčastněné NNO	4

2.2.4. Nástroj

Pro účely výzkumu byla použita metoda polostandardizovaných rozhovorů s využitím dotazníků, které byly obdobou těch použitých na regionální úrovni. Obsah dotazníků použitých na centrální úrovni se lišil podle typu respondentů:

- a) pro zástupce ministerstev
- b) pro zástupce NNO

Struktura dotazníku pro výzkum na centrální úrovni odpovídala struktuře dotazníku použitého pro výzkum v krajích, který prováděla výzkumná pracovnice společnosti Gabal Analysis & Consulting (GAC). Důvodem byla porovnatelnost dat shromážděných na centrální a krajské úrovni. Dotazníky pro centrální úroveň byly proto vypracovány v úzké spolupráci s GAC. Dotazníky použité na centrální úrovni určené pro zástupce ministerstev i NNO měly zachovanou stejnou strukturu a věcné zaměření, lišily se pouze pokládané otázky podle typu respondenta.

Hlavní věcné okruhy otázek se soustředily na:

- obecné údaje týkající se profilu dané instituce, odboru včetně kompetencí, hlavní oblasti činnosti,
- vznik a postup přípravy programových dokumentů,
- vznik pracovních orgánů pracujících na přípravě,
- zapojení jednotlivých partnerů do přípravných prací, způsob jejich nominace a výběru,
- mapování způsobu zapojení/nezapojení NNO do přípravy,
- výsledky zapojení NNO do přípravného procesu,
- veřejná legitimita vypracovaných dokumentů,
- problémy, které se při přípravě objevily.

Dotazník pro NNO byl dále rozdělen podle toho, zda se daná organizace podílela na přípravě programových dokumentů. Organizace nepodílející se na této práci byly dotazovány na důvody své neúčasti. Rozhovory se uskutečnily v lednu a únoru 2003.

2.2.5. Zhodnocení práce

Ze strany pracovníků centrálních orgánů zodpovědných za přípravu programových dokumentů byl přístup velmi vstřícný a otevřený. Většina respondentů ocenila zájem o tuto

problematiku, i když vyjádřili pochyby o potenciálním významu a dopadu analýzy. Nicméně, měli velký zájem se s ní poté seznámit. Některé zástupce jednotlivých ministerstev se nepodařilo zastihnout, proto bylo nutné najít náhradní respondenty, kteří však vždy byli kompetentní.

Podobně vstřícný postoj byl zaznamenán i u NNO, a to jak u těch, které byly osloveny a zúčastnily se přípravných prací, tak i u těch, které se nepodílely na těchto aktivitách. I zde byl velký zájem o danou problematiku a ochota poskytnout veškeré informace.

Jako určitý problém se ukázal fakt, že celkový vzorek respondentů nebyl příliš velký. To je dáno skutečností, že na centrální úrovni se jednalo o malou skupinu osob, která se zapojila do přípravných prací z titulu své práce a zájmu. Studie byla výhradně zaměřena na NNO, nebrala v úvahu ostatní partnery (ekonomičtí a sociální partneři, kraje).

2.2.6. Ověřování sdělených informací

Informace zmíněné v této analýze pocházejí pouze z provedených rozhovorů. Smyslem analýzy není jejich věcná verifikace ani jejich hodnocení. Jednalo se pouze o zjištění informací, které má daný respondent k dispozici a jeho vlastních názorů na předmět analýzy. Může se proto stát, že informace a názory zástupců centrálních orgánů se budou lišit od těch poskytnutých představiteli NNO.

Cílem analýzy není vydávat závazná hodnocení, který postup je správný či špatný. Jejím smyslem je zmapovat stávající situaci a najít problematické oblasti, tak jak je vidí vybraní respondenti.

3. Charakteristiky jednotlivých krajů

V následující kapitole uvádíme shrnuté informace popisující situaci v jednotlivých krajích České republiky, tak jak byla popsána respondenty během provedených rozhovorů. Dílčí kapitoly odpovídají hlavním problémovým okruhům. Pro lepší orientaci jsme kraje seřadili podle členství v regionu soudržnosti NUTS II.

3.1. Středočeský kraj

3.1.1. Tvorba PRK

3.1.1.1. První fáze – 1999 – 2000 (před vznikem krajů)

Oslovení reprezentanti Středočeského kraje se k této fázi nijak blíže nevyjadřovali. Jeden z nich pouze potvrdil existenci „Regionální koordinační skupiny“.

3.1.1.2. Druhá fáze – 2001 – 2002 (po vzniku krajů)

Jeden z politických reprezentantů kraje otevřeně prohlásil původní PRK za naprosto nevyhovující. Mezi zastupiteli a odbory panovala hned po vzniku kraje shoda rozvojový dokument přepracovat. Prostřednictvím smlouvy o dílo se prací účastnila Regionální rozvojová agentura Střední Čechy (dále RRA) v pozici komerčního zpracovatele (agentura měla svého vlastního subdodavatele, firmu IVP, s. r. o.)⁷. Zástupci všech radních a vedoucích odborů tvořili společně „Řídící skupinu PRK“ – hlavní řídicí orgán všech prací.

Analytická část byla dílem firmy IVP, s. r. o. Práce na části strategické probíhaly v šesti pracovních skupinách sestavených podle jednotlivých priorit. Kromě pracovníků příslušných odborů se na práci podíleli zástupci okresních úřadů, ministerstev, soukromého sektoru nebo

⁷ Dva respondenti se domnívají, že komerčním zpracovatelem původní verze PRK byla také RRA. Přestože se její schopnosti a služby neosvědčily, pokračovala v práci. Současně se, podle informace jednoho z úředníků, na tvorbě před vznikem krajů podílela i firma Berman Group, s. r. o.

Středočeský kraj

NNO⁸. O konkrétním obsazení rozhodovali zástupci ORR společně se členy „Řídící skupiny PRK“. Poslední součástí dokumentu byla projektová část. Ta byla v gesci RRA. Po jejím vypracování následovalo zapracování připomínek z odborů, projednání ve výborech a komisích, připomínkování od vedoucích odborů a zveřejnění na internetu. Podle informačních materiálů kraje měla veřejnost a obce 20 dní na předložení připomínek. V září 2002 byl dokument schválen v zastupitelstvu⁹.

Zástupci MMR neměli v procesu tvorby žádnou zvláštní funkci, neúčastnili se prací. Ministerstvo pouze poskytlo potřebné finance. Firma IVP, s. r. o. využívala ministerstvem navrženou metodologii. Podle názoru jednoho z respondentů však práce neprobíhaly uspokojivě. Kraj začal s přípravou dokumentu pozdě, tudíž mohl alespoň sledovat jak vše probíhá jinde. Zvláštní konzultace s okolními kraji ale neprobíhaly. Jeden z respondentů uvádí, že se předběžně předpokládá provádění průběžné aktualizace, především v závislosti na momentální situaci a rozpočtu kraje. Jednotlivé priority budou rozpracovávány v tzv. akčních plánech, tvořených pravděpodobně na 1 - 3 roky.

3.1.1.3. Vliv veřejnosti

V kraji neproběhl žádný cílený průzkum veřejného mínění s cílem zjistit, jak se veřejnost staví k problematice rozvoje území. Podle slov respondentů byly využity tradiční cesty informování dané zákonem. Důležitou roli hrálo zastupitelstvo kraje. Rozhoduje, podle slov jednoho z respondentů, především o tom, kolik pozornosti se bude které prioritě věnovat. Při tvorbě PRK tvůrci vycházeli ze statistických dat a informací obcí, které referovaly o aktuální situaci obyvatelstva. Zde je, podle názoru oslovených, možné vysledovat návaznost na veřejnost.

⁸ Podle osloveného zástupce z odboru existuje seznam několika NNO, které se účastnily tvorby v určité pracovní skupině. Neuvědomuje si ale, že by se se zástupci těchto organizací při tvorbě setkával, a to až na jednu výjimku. Tuto skutečnost potvrdil i zástupce jedné z oslovených NNO.

⁹ Podle slov jednoho respondenta byla spolupráce s komerčními zpracovateli velice problematická, práce narážely na nedostatek času. Většinu úkolů postupně převzal ORR, aby pomohl zvednout úroveň PRK a činnost pracovních skupin lépe zkorigoval.

Středočeský kraj

Problematiku komunikace s veřejností měl ve své gesci ORR. Byly samozřejmě použity tradiční informační cesty dané zákonem. Informace o tvorbě dokumentu proběhly regionálním tiskem¹⁰. Krajský úřad tehdy narážel na nedostatek pracovníků. Jeden z respondentů z KÚ se domnívá, že probíhalo veřejné projednávání. Nemá ale dostatek informací o detailech.

Připomínky z řad široké veřejnosti mohly být předávány jednak prostřednictvím vedoucích pracovních skupin, jednak po internetu, kde byl dokument po 20 dní k dispozici. Nesešly se žádné připomínky od široké nebo organizované veřejnosti. Jeden z respondentů z řad zastupitelů zapochyboval, zda-li je vůbec ve schopnostech kraje vtáhnout širokou veřejnost do problematiky regionálního rozvoje. I s ohledem na toto tvrzení následně uvedl, že prioritní cílovou skupinou jsou starostové obcí¹¹.

3.1.1.4. Vliv neziskových organizací

Ze šesti oslovených NNO se tři účastnily tvorby, dvě NNO o tvorbě vůbec nevěděly. Zástupce zbývajících šesti NNO sdělil, že tvorba tohoto typu dlouhodobých širokých koncepcí nepatří mezi priority činnosti. Jedná se obvykle o časově a kapacitně příliš náročnou práci.

Podíváme-li se na účastníky se NNO, najdeme dvě, které byly krajem přímo osloveny. Pociťovaly ale zásadní nedostatek času, který komplikoval celý proces¹². Jeden z těchto respondentů měl pocit, že jeho účast byla především formální. Doporučil přizvat jiné NNO, s čímž kraj souhlasil, ale pak tyto organizace údajně vůbec neoslovil (viz pozn. č. 2). Oba respondenti se shodli, že hlas zástupců neziskového sektoru měl při jednáních stejnou váhu. Oba postrádali vyrozumění o zapracování nebo odmítnutí připomínek. Třetí účastníci se organizace se podílela spíše neformálně. Její členové předávali připomínky osobně, protože k internetovému podání byli, podle slov respondenta, skeptičtí. Měli aktivní snahu stát se členy pracovních skupin, ale nebyli přizváni.

¹⁰ Místní Deníky Bohemia mají několika stránkovou zvláštní přílohu věnovanou problematice kraje.

¹¹ Proběhla setkání se starosty obcí Středočeského kraje s cílem seznámit je se strukturou krajské samosprávy. Uvažuje se o pravidelném opakování obdobných akcí.

¹² Bylo tudíž problematické snažit se zainteresovat i jiné, neúčastníky se, NNO. Jeden z respondentů potvrdil tuto snahu, ale minimum organizací mělo možnost odpovídat a posílat připomínky ze dne na den.

Středočeský kraj

3.1.2. Vzájemný kontakt mezi neziskovými organizacemi a krajem

Názory na neziskový sektor se podle slov oslovených zástupců kraje výrazně liší. Zde prezentujeme hlavní myšlenky, které zazněly. Respondenti si byli vědomi existence NNO, všichni se s nimi někdy dostali do styku. Tři z dotázaných si stěžovali, že kraj nemá dobrý přehled o organizacích, chybí databáze, kontakt se pomalu rodí. Jeden z dotázaných spoléhal na nedávno zahájenou tvorbu různých odborných koncepcí. Tak jak se postupně budou tvořit, vztahy se, podle jeho názoru, prohloubí.

Zjevně neexistuje žádný standardně nastavený způsob kontaktu. Vše se řeší po odborech, kde se i začíná s postupným mapováním sektoru. Na KÚ není jedna kontaktní osoba, která by měla problematiku NNO ve své gesci. Jeden z radních potvrzuje, že některé organizace kraj přímo oslovily s cílem „dát o sobě vědět“. Podle slov zástupce jednoho z odborů byla za podobným účelem záhy po vzniku kraje neziskovým sektorem zorganizována konference NNO, OÚ a zástupců kraje.

Proti tomuto pohledu stojí názory dvou politických zástupců kraje, kteří se s výše uvedenými myšlenkami částečně ztotožnili, ale současně se pozastavili nad skutečností, že mezi NNO se vyskytuje řada „radikálních“ organizací, které nejsou připraveny diskutovat a „pouze zdržují projekty“¹³.

Ve výborech a komisích kraje nejsou zástupci neziskového sektoru. NNO vybraly své reprezentanty, ale ti nakonec nebyli akceptováni, neboť nominace proběhla na politické bázi a členství je honorované. Jedna z oslovených organizací potvrdila, že ví o zástupci NNO, jenž byl nominován za politickou stranu. Dvě organizace považovaly tento systém za výrazně negativní, protože informace z jednání komisí a výborů je údajně velice složité získat.

Přestože chybí jasně nastavené standardy, organizace se shodly na ochotě kraje spolupracovat, pokud má NNO co nabídnout. Někteří zástupci neziskového sektoru reprezentaci kraje vysloveně „omlouvali“ s tím, že se jedná o nově se ustavující instituci.

¹³ Respondent přímo uvedl, že NNO nemohou být stálým partnerem kraje, až na oblast udělování grantů. 70% NNO považuje příslušný radní za problematické.

Středočeský kraj

3.1.3. Neziskový sektor jako celek

Situace neziskového sektoru ve Středočeském kraji je dosti komplikovaná. Velká většina organizací přesunula z praktických důvodů své sídlo do Prahy, kam také zaciluje svou působnost. Zástupce jedné NNO považuje neziskový sektor v kraji vysloveně za slabý. Ve Středočeském kraji se podobně jako v jiných krajích ČR objevily snahy vytvořit určitou podobu sdružující platformy. Roku 1999 proběhla „Všeobecná konference NNO Středočeského kraje“, která delegovala zástupce do pracovních skupin. Žádný vývoj však nenásledoval a všechny oslovené organizace se bez výjimky shodují, že v rámci neziskového sektoru chybí vůle ke společnému postupu. Jako pozitivní hodnotily organizace oborová sdružení, která v různých oblastech již úspěšně fungují.

Jeden z respondentů chápal snahu neziskových organizací udržet si svou vlastní subjektivitu. Na druhou stranu upozornil, že dříve či později mohou centrální orgány ztratit vůli komunikovat s „neuchopitelnou“ skupinou subjektů.

3.1.4. Princip partnerství

Oblast principu partnerství se většinou respondentů z KÚ a samosprávy jevila jako neuchopitelná. Projevila se chybějící jednoznačná definice, pouze dva respondenti měli představu o konkrétních projektech. Neziskové organizace byly udávány za příklad možných partnerů např. v oblasti sociální či oblasti školství, ale ze slov vyplynulo, že nejsou považovány za „tradičního“ partnera.

Tři z oslovených NNO se s termínem nikdy nesetkaly. Respondenty nenapadli žádné konkrétní příklady. Zbytek oslovených zástupců neziskového sektoru představil řadu příkladů akcí nebo projektů. Zástupci ale viděli jako jednodušší naplňování tohoto principu na místní úrovni (mikroregiony, obce)¹⁴. Spolupráci s krajem nepovažovali zatím za reálnou.

V souvislosti s grantovými řízeními přednesl zajímavý názor jeden z pracovníků KÚ. NNO měly možnost připomínkovat postup organizace grantových řízení. Podle jeho názoru by ale možná bylo vhodnější umožnit jim sledovat proces návrhu grantových řízení hned od

¹⁴ Jeden z respondentů se však pozastavil nad nedostatečnou informovaností starostů.

Středočeský kraj

počátku. Nezávisle byl tento pohled prezentován i jedním z dotázaných zástupců neziskového sektoru.

3.1.5. Region soudržnosti NUTS II a projekty pro čerpání evropských financí

3.1.5.1. Region soudržnosti NUTS II Střední Čechy

Podle názoru některých respondentů má Středočeský kraj nespornou výhodu, neboť tvoří region soudržnosti sám. Odpadají tudíž problémy se vzájemnou komunikací mezi kraji. Na KÚ neprobíhalo žádné specifické školení týkající se této problematiky. Regionální rada je tvořena zastupiteli, výbor regionálního rozvoje regionu soudržnosti tvoří Výbor pro regionální rozvoj Zastupitelstva Středočeského kraje. V této podobě byl schválen MMR, je třeba jej doplnit o zástupce z řad veřejnosti¹⁵.

Podle slov jednoho z respondentů z KÚ kraj naráží na nedostatečné personální vybavení ORR. Snahou je získat vhodné adepty na pozici konzultantů ve významných okresech tak, aby mohli krajské zastupitele i úředníky odpovědně informovat o místní situaci a koordinovat přípravu projektů.

Tři z dotázaných NNO se s termínem vůbec nikdy nesetkaly. Ostatní respondenti hodnotili celý systém jako chaotický. Jeden respondent se cíleně snažil zjistit z různých zdrojů podrobnosti a k žádným informacím se nedostal. Postrádá snahu kraje vylepšit povědomí o této oblasti. Ani pracovníci KÚ, které kontaktoval, nebyli schopni zodpovědět jeho otázky.

3.1.5.2. Příprava projektů

Problematika přípravy projektů byla údajně zkomplikována loňskými záplavami. Řešení škod a s tím související projekty se staly zcela zásadní prioritou. Dotázaní zastupitelé a úředníci reagovali ve věci přípravy projektů pro strukturální fondy spíše obecně. Nezmínili žádnou cílenou kampaň volající po tomto typu projektů. Jak prohlásil jeden z dotázaných

¹⁵ Členům výboru bylo doporučeno, aby bez ohledu na politickou příslušnost vytipovali vhodné odborné zástupce. Ke kompletnímu ustavení výboru ještě nedošlo.

Středočeský kraj

radních, kraj je připraven podpořit formou kofinancování z rozpočtu ty projekty, které budou přínosné pro celé území. Respondenti současně doufají, že celou věc začne řešit i centrální úroveň. Kraj nemá údajně dostatek informací o jednání na centrální úrovni a chybí jasná představa, o jakých částkách se v souvislosti s jednotlivými kraji hovoří.

Oslovené NNO nezaznamenaly snahy kraje vytvářet projektové databáze. Jedna organizace ví o jistých aktivitách RRA v této oblasti. Respondent ale neměl představu o tom, jak dalece kraj a RRA spolupracují. V rámci neziskového sektoru se také žádné snahy neobjevily. Respondenti z obou dotázaných skupin byli nepřímo dosti skeptičtí k předkládání projektů hned po vstupu ČR do EU. Jeden ze zástupců dotázané NNO si stěžoval, že Středočeský kraj, vzhledem ke své poloze, neměl možnost čerpat finance z Phare CBC. Chybí tudíž praktické zkušenosti organizací s tímto typem žádostí¹⁶. Jen dvě oslovené organizace mají konkrétnější představy o projektech, které by rády, pokud to podmínky dovolí, v rámci strukturálních fondů uplatnily.

¹⁶ Čtyři organizace potvrdily zkušenosti s čerpáním nějakého zdroje evropských financí.

3.2. Moravskoslezský kraj

3.2.1. Tvorba PRK

3.2.1.1. První fáze – 1999 – 2000 (před vznikem krajů)

Moravskoslezský kraj byl jedním z pilotních regionů České republiky. Díky tomu se zde PRK zpracovával s určitým předstihem¹⁷. Práce pro MMR zajišťovala ostravská Agentura regionálního rozvoje (dále ARR) společně s pracovními skupinami složenými např. z profesních sdružení, zástupců měst a obcí, NNO, členů Sdružení pro obnovu a rozvoj Moravského Slezska atd. Práce na dokumentu řídila „Regionální koordinační skupina“. Oslovení respondenti se během rozhovorů této fázi nijak blíže nevěnovali.

3.2.1.2. Druhá fáze – 2001 (po vzniku krajů)

Odbor regionálního rozvoje (dále ORR) byl hlavním koordinátorem ze strany krajského úřadu (dále KÚ), jeho pracovníci se účastnili prací ve všech pracovních skupinách. Metodicky tvorbu vedla ARR. Politicky byly práce zastřešeny členy rady, kteří tvořili „Řídící výbor“. Využilo se opět pracovních skupin složených z úředníků KÚ, pracovníků různých NNO, podnikatelů, akademické obce, členů výborů kraje, členů samosprávy, členů hospodářské a agrární komory. Konkrétní osoby byly vytipovávány úředníky odboru regionálního rozvoje (dále ORR) ve spolupráci s ARR a Řídícím výborem.

MMR nehrálo v procesu tvorby žádnou roli, podle jednoho z respondentů kraj ani necítil potřebu vtáhnout ministerské úředníky do běhu prací. MMR pouze celý proces financovalo. Moravskoslezský kraj vycházel především z praktických zkušeností z první fáze tvorby, nevyužíval tudíž žádnou centrálně navrženou metodologii. Během tvorby dokumentu Programu rozvoje kraje se, podle slov respondentů, nevyskytly žádné výrazné problémy. Pouze jeden z respondentů si stěžoval na nedostatek času.

¹⁷ Již v roce 1996 byl zpracováván strategický rozvojový dokument „Regviz“, dílo cca 60 odborníků. Zkušenosti s tvorbou se, podle slov respondentů, pozitivně promítly i do přípravy PRK.

Moravskoslezský kraj

3.2.1.3. Vliv veřejnosti

V souvislosti s tvorbou strategického dokumentu PRK se neprováděl žádný cílený průzkum veřejného mínění. Podle slov jednoho z radních byla jasným napojením na přímé zájmy veřejnosti především „Regionální koordinační skupina“ aktivní v první fázi tvorby. Ve druhé fázi se využívalo několika různých cest, jak veřejnost o celém procesu informovat, daných zákonem. Prakticky vše řešil ORR ve spolupráci s ARR. Hlavním zdrojem informací byly webové stránky Agentury regionálního rozvoje, na něž bylo ale současně propojení z webu kraje.

Veřejnost byla prostřednictvím tiskové zprávy a internetu vyzvána předkládat připomínky. Kromě toho, podle slov osloveného radního, proběhlo několik tiskových konferencí, kterých se obvykle zúčastnil hejtman, zástupce ARR, pracovníci ORR a náměstci hejtmána. Cílem bylo především sdělit obecné informace o dokumentu a postupu prací. Některé subjekty byly údajně také osloveny přímo. Pracovník jednoho z odborů také sdělil, že probíhalo veřejné projednávání, sám se ho ale nezúčastnil, tudíž nevěděl detaily o celé akci.

Dopracovávání PRK se nesetkalo s velkým zájmem veřejnosti¹⁸.

3.2.1.4. Vliv neziskového sektoru

V Moravskoslezském kraji jsme oslovili sedm neziskových organizací, z nichž dvě se tvorby neúčastnily, především proto, že tato činnost není jejich prioritou. Nepovažovaly za důležité si potřebné podklady složitě shánět.

Zbývajících pět organizací se nějakou formou na tvorbě podílelo. Jeden respondent potvrdil, že jako organizace se sice prací přímo neúčastnili, ale byli v neformálním kontaktu s pracovníkem KÚ, který je o dění průběžně informoval. Organizace věděla, že dokument vzniká, ale neměla dostatek kapacit se tvorbě věnovat přímo¹⁹. Oslovený zástupce další NNO

¹⁸ Podle slov jednoho radního je problematika regionálního rozvoje neuchopitelná. Sám se rozhodl ji přiblížit obyvatelům prostřednictvím vlastních článků, které jednou za měsíc publikuje. Tento text na aktuální téma z oblasti regionálního rozvoje je distribuován do všech měst a obcí. Kromě toho jeden z respondentů v KÚ připomněl, že na počátku roku 2002 byla vytištěna zvláštní stručná verze PRK, určená pro zahraniční návštěvy i eventuální zájemce z řad veřejnosti.

¹⁹ Současně měla jistotu, že se dokument v rámci neziskového sektoru v kraji projednává a NNO bude informována, pokud by se řešilo jakékoliv kontroverzní téma důležité pro její činnost.

Moravskoslezský kraj

se aktivně účastnil prací na dokumentu „Regviz“ a na první verzi PRK. Zkušenosti jej ale odradily od zapojení se do druhé fáze tvorby, přestože měl možnost účastnit se²⁰.

Poslední tři organizace patřily mezi poměrně aktivní účastníky při tvorbě PRK. Jedna z NNO byla přímo oslovena krajem, zástupce byl členem pracovní skupiny. Zpočátku měl pocit zmatenosti postupu, ale práce se rozběhly výborně, přestože se pracovní skupina skládala z velice nesourodých členů. Hlas zástupce této NNO měl stejnou váhu. Jiná NNO potvrdila předávání svých připomínek prostřednictvím jedné z vedoucích organizací neziskového sektoru v kraji.

Tato klíčová organizace se účastnila tvorby v různých fázích, a to jak hluboko před vznikem kraje (kdy vzešla aktivita od organizace samotné²¹), tak za existence Regionální koordinační komise. V této fázi neziskový sektor zvolil odlišnou strategii a dosadil své zástupce po oborech. Po vzniku kraje byla organizace automaticky oslovena za účelem spolupráce na dopracování a aktualizaci. Jak uvedl respondent z této organizace, byli považováni za důvěryhodné a proto se na ně kraj obracel, aby sdělovali informace dál ostatním NNO²². Proběhlo cca pět seminářů v různých místech kraje s cílem oslovit maximální počet NNO. Tato organizace také spolupracovala s KÚ ve snaze informovat o tvorbě dokumentu veřejnost²³.

3.2.2. Vzájemný vztah mezi neziskovým sektorem a krajem

Kontakt mezi neziskovým sektorem a krajem, coby institucí, hodnotí obě strany kladně. Až na dvě NNO se organizace dostanou do kontaktu s krajem a potvrzují, že je navázána občasná spolupráce²⁴ a tak dochází ke kontaktu bez ohledu na grantová řízení kraje. Jeden

²⁰ Respondent nijak hlouběji nespécifikoval důvody, které ho vedly k odmítnutí účasti.

²¹ Neziskový sektor svolal regionální konferenci NNO, z níž vzešel zástupce neziskového sektoru, který se účastnil jednání. V souvislosti s touto fází oslovený respondent kritizoval přístup tohoto reprezentanta, protože ten ne úplně dostatečně informoval neziskový sektor o průběhu prací.

²² Tato činnost byla velice náročná na čas, podle slov respondenta se ale podařilo prosadit NNO do všech klíčových oblastí, včetně sestavení jednoho opatření věnovanému pouze neziskovému sektoru.

²³ Připravovala otázky pro novináře, kteří následně měli dostatek podkladů pro rozhovor s příslušným radním, shromažďovala připomínky z řad veřejnosti (zájem ale byl zcela minimální), které byly posléze předávány na KÚ.

²⁴ Například spolupráce na tvorbě koncepcí, poradenská skupina tvořená NNO pro oblast regionálního rozvoje atd.

Moravskoslezský kraj

z oslovených radních ale zdůraznil, že musí být v zájmu NNO nabídnout kraji své služby. Kraj nemá cesty, jak monitorovat existenci všech neziskových organizací.

Praktický kontakt je řešen po odborech, na KÚ není vytipována jedna kontaktní osoba, která by měla oblast neziskového sektoru ve své gesci. Oslovené organizace to nepovažovaly za problém. Jeden z respondentů se naopak přímo vyjádřil, že by ustanovení kontaktního úředníka nepovažoval za šťastné řešení, protože by to mohlo demotivovat ostatní ve vztahu k NNO. Ve výborech a komisích jsou zástupci neziskového sektoru obsazeni pouze na politické bázi. Brzy po vzniku kraje byla snaha dosadit zástupce sektoru do orgánů kraje (konference NNO zvolila příslušné zástupce), ale návrh byl zastupitelstvem zamítnut s odůvodněním, že členství je honorováno. Jeden z reprezentantů NNO se ale vyjádřil, že na změny tohoto stavu už sektor nenaléhá, protože komunikace je nastavena a formální zakotvení se ukázalo jako nepotřebné.

Zjevně důležitou komunikační roli hraje v kraji Centrum pro komunitní práci (CpKP). Respondenti z řad politických zástupců kraje i úředníků potvrdili, že využívají služeb této NNO pro informování neziskového sektoru. Podle jejich slov zastává CpKP funkci jakési servisní organizace. Kontaktní databáze této organizace jsou krajem pravidelně využívány. Oslovení respondenti potvrdili, že mají dobrý přehled o neziskovém sektoru na území kraje. Tento model byl hodnocen kladně. Ani mezi oslovenými NNO nezazněl kritický hlas.

3.2.3. Neziskový sektor v kraji jako celek

Názory oslovených reprezentantů Moravskoslezského kraje se nijak zásadně neliší od pohledu jiných krajů. Respondenti zdůraznili komplikovanost jednání s dlouhou řadou různorodých organizací, proto ocenili snahu některých NNO předávat si vzájemně informace, ať už prostřednictvím CpKP nebo koordinační platformy s názvem „Moravskoslezská asociace NNO“²⁵. Členem této platformy je oficiálně cca 75 NNO, s dalšími cca 300 NNO se podařilo navázat kontakty. Slovy jednoho respondenta se jedná o neformální uskupení, jehož cílem bylo původně především ovlivňování krajských rozhodnutí. Vzhledem k tomu, že kraj

²⁵ V roce 1996 vznikla asociace na okresní úrovni. Ta stála u základů krajského uskupení.

Moravskoslezský kraj

je ale přirozeně ochoten přizvat NNO k jednání, asociace slouží hlavně k vzájemnému informování. Sekretariát asociace zajišťuje CpKP.

Z oslovených organizací pouze jedna o uskupení nevěděla. Není bez zajímavosti, že tři organizace věděly o existenci asociace, ale považovaly ji za nedůležitou a za nijak zvlášť přínosnou. Jeden ze zástupců NNO potvrdil, že na společné akce neziskového sektoru vysílá svého spolupracovníka, ale především s cílem, aby měl představu, které problémy se řeší. Podle názoru jiného respondenta je jakékoliv sdružování NNO chybné. Bližší propojení, ať už informační nebo finanční, kraje s NNO, vidí jako nevhodné²⁶. Během průzkumu jsme se setkali s jednou neziskovou organizací, která byla přesvědčena o přínosnosti sdružování. Zástupce ale potvrdil, že by většina organizací nepřijala jakoukoliv formalizaci uskupení.

3.2.4. Princip partnerství

Všichni respondenti z řad KÚ či politické reprezentace se setkali s tímto termínem. Během provedených rozhovorů zazněla celá řada různých způsobů chápání naplňování tohoto principu²⁷. Podle jejich slov si kraj bez výjimky uvědomuje důležitost tohoto principu. Respondenti zmínili různé partnery včetně NNO.

Na základě provedených rozhovorů můžeme tvrdit, že povědomí v NNO je už méně jednoznačné. Tři organizace se s pojmem prakticky nesetkaly, jedna se zamyslela nad příhraniční spoluprací, jinak příklady chyběly. Další dvě organizace se s pojmem setkaly, ale respondenti se nechtěli nad možnostmi jeho naplňování konkrétně zamýšlet, protože jim chyběla jasná definice. V obecném chápání (snaha o spolupráci, tvorba dokumentů, otevřenost) hodnotili KÚ i zastupitelstvo pozitivně. Pozastavovali se ale nad hlubším významem slova.

²⁶ Neziskový sektor, podle respondenta, přebírá krajské postupy a dostává se do područí instituce, protože sám není ještě dostatečně vyspělý. Sdružování tak pouze vytváří novou elitní skupinu organizací.

²⁷ Pro představu uvádíme několik konkrétních příkladů: a) řešení problematiky vrcholu Hrubého Jeseníku včetně studie na jeho dopravní obslužnost, b) region Osoblažsko, c) poradní sbor partnerů pro oblast regionálního rozvoje, kteří úzce spolupracují s příslušným radním, d) Rada pro rozvoj lidských zdrojů – tvořena vzdělavateli, zaměstnanci, odborníky z různých oblastí, členy NNO, vznikla roku 2002, e) příprava komunikační strategie KÚ – spolupráce podnikatelské sféry, veřejné správy a veřejnosti včetně NNO.

Moravskoslezský kraj

Zbývající dvě organizace měly poměrně jasné představy o možnostech naplňování principu partnerství. Jedna organizace ale připomněla, že předkládání a organizace projektů založených na tomto principu, je jedna z nejnáročnějších věcí v životě NNO. Jako hlavní možné partnery tato organizace označila především města a obce (tedy instituce bližší místní situaci). Jeden z oslovených respondentů se také vyjádřil poněkud skepticky směrem k veřejné správě. Neměla by podle něj neziskový sektor podceňovat. NNO ale musí zajistit profesionálně odvedenou práci. Na rozdíl od několika jiných krajů se v kraji Moravskoslezském NNO nepozastavovaly u problematiky grantových řízení vyhlašovaných krajem, coby jedné z možností naplňování principu partnerství

3.2.5. Region soudržnosti NUTS II a projekty pro čerpání evropských financí

3.2.5.1. Region soudržnosti NUTS II - Moravskoslezsko

Většina dotázaných se shodla, že postavení tohoto kraje je vůči zbytku republiky poněkud lepší, protože území kraje je identické s regionem soudržnosti. Ze slov respondentů také jasně vyplývá, že si všichni dobře uvědomují výhody kraje související s jeho zkušenostmi coby pilotního regionu. Rada kraje – Regionální rada regionu soudržnosti sice nemusí řešit komunikační problémy, na něž často narážejí jinde, ale otázka systému strategických rozvojových dokumentů a role MMR v celém procesu je i zde stejně aktuální. Jeden z dotázaných radních především kritizoval nereflexivní názorů krajů ve věci počtu rozvojových dokumentů. Na straně MMR jsou podle něj velké rezervy především v koordinaci prací, chybí komunikace, celý proces je pomalý a hrozí tudíž nebezpečí, že projekty budou připraveny, ale budou chybět potřebné dokumenty²⁸.

Výbor regionálního rozvoje byl, podle reprezentanta kraje, ustaven, schází se a provádí monitorování podpůrných programů v kraji²⁹.

²⁸ V reakci na to tentýž radní sdělil, že v roce 2003 hodlá Moravskoslezský kraj bez ohledu na MMR zahájit přípravu ROP pro plánovací období od roku 2007. Z vlastní zkušenosti tohoto kraje plyne, že se jedná o časově velice náročný úkol a nelze se spoléhat na řízení centrální úrovně.

²⁹ Slova několika zástupců NNO potvrzují, že tento výbor byl ustaven.

Moravskoslezský kraj

3.2.5.2. Příprava projektů

Podle slov respondentů v kraji existuje „Seznam indikativních projektů“, jehož obsah zatím využívá KÚ. V budoucnu je tento seznam uvažován jako zásobárna témat pro možné čerpání strukturálních fondů. Prozatím nejsou detailně propracovány konkrétní projekty. V rozpočtu byla ale vyčleněna částka určená pro projektovou přípravu a vytipování projektů významných pro celý kraj. Důležitým bodem je také projektová příprava obcí, a to především vzdělávání jejich reprezentantů, které se oslovenému radnímu jeví jako nedostatečné.

Podle slov politického zástupce kraje je ideou rady sestavit plánovaný seznam projektů tak, aby na 100 % přístupných financí bylo v zásobě 200 % projektů. Radní věří, že hned v červenci roku 2004 bude kraj předkládat projekty. Své nezastupitelné místo má v celém procesu i ARR, která byla vůbec první rozvojovou agenturou v ČR. Kraj má podle dotázaného radního zastávat především roli koordinátora.

V otázce kofinancování vidí jeden z respondentů z KÚ jako jediné možné řešení využít vlastní omezené finance z rozpočtu pro iniciování přípravy projektů a umožnění toku většího objemu finančních prostředků. Neopomenutelná je také změna zákona o rozpočtovém určení daní. K problematice se ale oslovení respondenti dále nijak blíže nevyjádřili.

Kraj předpokládá, že při ORR bude zřízen Sekretariát Regionální rady regionu soudržnosti, který se bude specializovat na jednotlivé oblasti kraje. Měl by současně zajišťovat spolupráci s různými poradenskými firmami na území kraje. Mimo struktury kraje se uvažuje o zřízení „Regionálního rozvojového fondu“, zastřešujícího podpůrné programy kraje. Oslovený radní doufá, že by do fondu mohly vstupovat i různé subjekty z řad veřejnosti, což může pomoci zajistit jeho větší transparentnost.

Oslovené NNO až na dvě potvrzují, že vědí o tvorbě databází, některé byly v souvislosti s přípravou témat projektů krajem přímo osloveny. Organizace věří, že kraj bude schopen předkládat projekty.

Samy NNO o uvažují konkrétních projektech pro čerpání strukturálních fondů v rámci neziskového sektoru pouze ve třech případech. Vzhledem k tomu, že ale stále ještě nejsou

Moravskoslezský kraj

definitivně dohodnuty konkrétní podmínky celého procesu, není tato problematika jejich prioritou. NNO nevědí, jaké místo budou moci v celém systému zastávat. Ze slov NNO jsme vysledovali, že v otázce kofinancování mají konkrétnější představu organizace s návazností na celorepublikovou síť.

3.3. Královéhradecký kraj

3.3.1. Tvorba PRK

Situace v Královéhradeckém kraji je poněkud komplikovaná. V rámci krajského úřadu funguje *odbor regionálního rozvoje, územního plánování a stavebního řádu* a vedle toho současně *odbor strategického plánování a investic*. Každou oblast má v gesci jiný radní. Toto zdvojení, podle slov jednoho z oslovených politiků, výrazně komplikuje komunikaci a způsobuje bohužel vzájemnou rivalitu pracovníků odborů i radních. Komunikační problémy nenapomáhají efektivnímu plnění povinností³⁰. V následujícím textu prezentujeme v maximální možné míře oba pohledy.

3.3.1.1. První fáze – 1999 - 2000 (před vznikem krajů)

Tvorba PRK probíhala podle pravidel stanovených MMR. Analytickou část dokumentu zajistil komerční zpracovatel – firma „Bergmann Group“. Úzce spolupracovala i Královéhradecká agentura regionálního rozvoje (dále ARR). Oslovení respondenti se k této fázi nijak blíže nevyjádřili. Jeden respondent pouze uvedl, že práce probíhaly poměrně nestandardně, dokument vznikl na základě neformálních, kamarádských vztahů a tudíž není kvalitní. Nemá, podle slov tohoto politika, význam pro skutečný rozvoj kraje.

3.3.1.2. Druhá fáze – 2001 – 2002 (po vzniku krajů)

Původní návrh PRK byl schválen zastupitelstvem, které rozhodlo o jeho dopracování. Podle slov jednoho z respondentů zůstali stejní komerční zpracovatelé³¹. Současně byla zahájena tvorba „zdola“ - byly osloveny obce, aby předložily náměty na možné projekty aktuální na jejich území. Vznikla tak údajně databáze cca 450 témat v různém stadiu rozpracování. Některá z témat byla přímo zapracována do PRK.

³⁰ Oslovený politik především vyjádřil obavu z budoucí nutnosti dohodnout se a iniciovat přípravu kvalitních projektů pro čerpání strukturálních fondů. Rivalita vede tak daleko, že na jednom z těchto odborů vzniká zvláštní rozvojový program, protože PRK je považován za nepoužitelný.

³¹ Podle slov politického reprezentanta kraje se však na tvorbě místo firmy „Bergmann Group“ podílela firma „Terplan“.

Královéhradecký kraj

Dalším aktérem tvorby byl odbor strategického plánování a investic (dále OSP), který vše koordinoval. Podle slov jiného dotázaného byl ale hlavním koordinátorem prací Výbor pro regionální rozvoj a OSP byl především partnerem pro ARR³².

Členové výboru pro regionální rozvoj byli rozděleni do čtyř pracovních skupin podle jednotlivých priorit PRK. Tyto skupiny byly v případě potřeby doplněny o odborníky např. z řad školských odborů, firem působících v oblasti územního plánování, zástupců měst, hospodářských komor, úředníků KÚ atd. Tato uskupení vypracovávala text, který musel vždy schválit výbor pro regionální rozvoj.

Specifickou pozici měl oponent z jiného kraje, který měl za úkol zhodnotit celý text. Oponent neshledal žádné zásadní nedostatky. V dubnu 2002 byl PRK schválen zastupitelstvem. Dotázání se vesměs shodli, že byla zachována základní kostra původního dokumentu. Panují ale rozdílné názory o celkové kvalitě PRK³³.

V průběhu roku 2002 probíhalo zjednodušování textu PRK a aktualizace jeho analytické části. K vytyčování konkrétních aktuálních priorit pro daný rok dochází v závislosti na rozpočtu kraje. OSP předkládá návrhy příslušných klíčových okruhů včetně projektů³⁴. Vše posléze schvaluje zastupitelstvo. Předpokládá se, že alespoň část projektů (nebo jejich příprava) bude spolufinancována krajem.

Během tvorby neprobíhala žádná zvláštní konzultace s okolními kraji. MMR se prací přímo neúčastnilo, pouze poskytlo finance a metodologii (pro tvorbu původního PRK). Pro následné dopracování PRK v druhé fázi tvorby byla metodologie modifikována. Podle respondentů se během dopracování neobjevil žádný zásadní problém.

³² Kraj je majoritním vlastníkem v ARR, je majitelem 51% podílu.

³³ Objevila se snaha tvůrců prosadit do textu maximum informací a priorit, což nebylo považováno za vhodné. Probíhaly tedy debaty především o množství priorit. Dva respondenti se shodli, že původní dokument byl velice nekvalitní, jednostranný, nenávazný. Pouze jeden z nich ale více méně souhlasil s novou podobou textu. Druhý dokument odmítá, protože jej považuje za technokratický, všeobjímající, jeho kvalitu údajně snižuje příliš velké množství priorit kraje.

³⁴ V souvislosti s tímto rozpracováváním se, podle slov jednoho z respondentů, vytváří i představa o možných projektech na strukturální fondy.

Královéhradecký kraj

3.3.1.3. Vliv veřejnosti

V první fázi mohla veřejnost proces tvorby ovlivnit především prostřednictvím obcí. Žádný z respondentů se k problematice nebo k jiným cestám zveřejňování blíže nevyjádřil.

V druhé fázi byly s cílem informovat veřejnost využity tradiční zákonné postupy. Navíc byly adresně obeslány obce a vyzvány k připomínkování. Podle dvou respondentů byly osloveny i různé subjekty z veřejnosti vč. NNO. Sešlo se ale zcela minimální množství připomínek. Veřejnost byla cíleně vyzvána k připomínkování prostřednictvím internetu. Měla, odhadem jednoho z dotázaných, cca dva měsíce na připomínkování. Podle dvou respondentů byli předkladatelé připomínek ústně, a někteří i písemně, vyrozuměni o procesu³⁵. Jeden z radních také potvrdil, že se objevily informace o dokumentu v místním tisku. Zapochoyboval ale, jak dalece se veřejnost věnuje této problematice a zda-li toto jsou vhodné nástroje, jak ji do celého procesu „vtáhnout“.

Dalším zdrojem informací v druhé fázi tvorby bylo veřejné projednávání ve formě regionální konference, pořádané v roce 2001. Účastnili se především starostové, ale i eventuální jiní zájemci, kteří měli k dané problematice co říci.

Specifický průzkum veřejného mínění se neprováděl. Při hodnocení dokumentu a jeho návaznosti na představy veřejnosti někteří dotázaní vyšli ze skutečnosti, že se veřejnost mohla prostřednictvím svých zastupitelů k textu vyjádřit a zapojení obyvatel do tvorby bylo tudíž učiněno zadost.

3.3.1.4. Vliv neziskových organizací

Dotázaní radní a úředníci KÚ nezmínili specifickou kampaň zacílenou na NNO ve snaze získat jejich názor na věc. Respondenti neuvedli, že by se NNO nějak výrazně účastnily tvorby.

³⁵ Respondenti z KÚ ale nezmínili výslovné informování o zapracování či odmítnutí připomínky. Respondent z řad radních ale upozornil na to, že soubor s textem nešel poměrně dlouhou dobu otevřít, což výrazným způsobem komplikovalo připomínkování.

Královéhradecký kraj

V tomto kraji jsme oslovili sedm různých organizací. Jedna NNO, která má své sídlo ve vzdálené části kraje, se vůbec neúčastnila prací a s dokumentem se nijak blíže nesetkala. Dvě další NNO vyjádřily nejasnost mezi připomínkovaním ROP³⁶ a PRK³⁷. Jeden z oslovených z neziskového sektoru má kontakty v samosprávě kraje. Opatřil si tedy text dokumentu a tu část, věnovanou oblasti jeho zájmu, připomínkoval. Vše se dělo ale velice neformálně. V případě tří organizací, které nějakou formou připomínkovaly, vzešla aktivita z jejich strany³⁸.

Jeden respondent hodnotil zapojení NNO velice negativně. Jeho organizace, která současně shromažďovala připomínky i od jiných subjektů neziskového sektoru, se snažila účastnit se obou fází tvorby³⁹. Respondent výslovně popřel, že by kraj posílal nějaká specifická vyrozumění o zapracování nebo odmítnutí připomínek.

Neziskový sektor v kraji organizoval speciální seminář s cílem informovat a vysvětlovat podstatu dokumentu. NNO o tuto problematiku celkově nemají příliš zájem. Podle některých respondentů je těžko uchopitelná⁴⁰.

3.3.2. Vzájemný vztah neziskového sektoru a kraje

Všichni respondenti z řad politiků i úředníků se shodli na tom, že působení NNO je v některých oblastech zcela neopomenutelné (např. oblast sociální). Titíž respondenti si

³⁶ Regionální operační programy, blíže viz kapitola věnovaná dokumentům centrální úrovně.

³⁷ Oba dokumenty byly na podobné téma a respondenti z neziskového sektoru se neodvažují tudíž rozlišit, který dokument konkrétně připomínkovali. Za pravděpodobnější ale považují ROP.

³⁸ Oslovení z těchto NNO si nepamatují, že by je kraj vyzval. Pouze jeden respondent byl osloven v obou fázích tvorby. Jak sám tvrdil, všeobecně je o něm známo, že je ochoten koncepcím věnovat čas.

³⁹ V první fázi byly připomínky údajně kompletně odmítnuty komerčním zpracovatelem. V druhé fázi se proto mezi organizacemi objevila skepse vůči možnosti cokoliv prosadit. Přesto byly shromážděny cca 2 strany připomínek, které byly předány na OSP. Do textu PRK však nebylo, podle slov zástupce NNO, zapracováno nic s ústním zdůvodněním, že výbor pro regionální rozvoj připomínky odmítl. Respondent však trval na zapracování alespoň některých bodů. Celé řízení trvalo dlouhou dobu, až nakonec těsně před schvalováním byl respondent vyzván k sestavení několikařádkového znění připomínek, které bylo zapracováno.

⁴⁰ Postoj NNO v kraji obecně ovlivňují, podle jednoho z respondentů, dva základní faktory – ochota připomínkovat a především schopnost připomínkovat. Řadové organizace nevidí konkrétní dopady rozvojových dokumentů. Organizace často nejsou schopny uvažovat koncepčně a tudíž rozvojové dokumenty nepovažují za důležité.

Královéhradecký kraj

uvědomují nezpůsobilost kraje zajistit některé druhy služeb. Tady proto vidí prostor pro NNO.

Jeden z respondentů rozdělil neziskové organizace ve svých slovech na dva druhy – „pozitivní organizace“ a „radikální organizace“⁴¹. Objevila se i nejasnost v chápání pojmu nestátní neziskové organizace. Jeden z respondentů sem ve své úvaze automaticky zařadil např. i hospodářské komory. Jeden z politiků také vyjádřil nelibost s přístupem neziskového sektoru samotného – kritizoval vzájemnou rivalitu organizací, boj o finance. Zástupcům kraje pro vylepšení vzájemných vztahů chybí zavedení určitého systému do neziskového sektoru. Chybí jim konkrétní jednoznačný partner.

V rámci KÚ až do minulého roku působil úředník zodpovědný za neziskový sektor. Toto místo ale opustil a NNO v současnosti nemají úplně jasno, je-li někdo na jeho pozici. Vztahy jsou nastaveny podle odborů. Organizace tento systém bez výjimky hodnotí pozitivně, uvědomují si ale, že tomu hodně napomáhají osobní vztahy. Ve stálých výborech a komisích kraje jsou sice zástupci NNO, ale byli zvoleni standardním způsobem po politické linii. Jeden respondent z NNO to považoval za jedinou možnost ovlivnění vývoje v kraji, i když si uvědomuje, že to není ideálním řešením.

Jsou specifické oblasti, v nichž NNO potvrzují nastavení vztahů (např. tvorba koncepcí v oblasti sociální či ŽP). Žádná z oslovených organizací nevyjádřila zásadní nesouhlas s komunikací. Pracovníci odborů jsou, podle respondentů z oslovených NNO, zvyklí kontaktovat je a využívat jejich odborné znalosti. Velice kladně je organizacemi hodnocena také skutečnost, že Královéhradecký kraj byl jedním z prvních, který začal udělovat granty.

3.3.3. Neziskový sektor v kraji jako celek

Mezi organizacemi se objevily úvahy o vytvoření obdoby jakési asociace neziskových organizací. Ze sedmi oslovených organizací je pouze jeden zástupce přesvědčen, že by podobný krok byl přínosný. Jedna z organizací o žádných snahách neví, ostatní se zamýšlely nad tím, jestli je podobné uskupení vůbec potřebné. Je ale faktem, že v kraji působí silná a

⁴¹ Jak uvedl respondent během rozhovoru „odborné NNO, které se drží reality“ a „organizace, kterým nejde o cíl, ale hnutí samotné, slovy jiného respondenta „teroristické ekologické NNO“.

Královéhradecký kraj

známá NNO, která poskytuje celému sektoru informační servis. Jako přínosnější bylo hodnoceno sdružování v rámci jednotlivých sektorů, členové si zde mají více co sdělit.

Na druhou stranu si tři NNO uvědomují, že například pro výměnu informací a jednání s krajem by vytvoření asociace mohlo být přínosné. Zástupce jedné z NNO vysloveně uvedl, že v rámci krajského města Hradce Králové a jeho nejbližšího okolí je informovanost organizací dobrá. Vzdálenější regiony jsou ale v podstatně složitější situaci. Jen jedna z oslovených NNO považuje současný systém za zcela vyhovující.

V kraji vzniká celková databáze NNO. Podle reprezentanta KÚ ji zpracovává formou krajské zakázky jedna z místních neziskových organizací.

3.3.4. Princip partnerství

Všichni respondenti z kraje se v nějaké podobě setkali s termínem, pouze jeden z úředníků kraje postrádal jasnou definici. Jednomu z oslovených se ale vybavily pouze vztahy s partnerskými městy či regiony v zahraničí.

Jiný respondent, radní, se vyjádřil skepticky. Nevidí žádné konkrétní příklady projektů nebo akcí. Za jednu z příčin považoval vzájemnou nedůvěru a neschopnost komunikovat na různých úrovních společnosti. Tvrdil, že podnikatelé jsou skeptičtí, protože nevidí bezprostřední možnost výhod a zisku pro firmu⁴². Jako hlavní možné partnery tedy navrhoval mikroregiony a obce. Trval ale na nutnosti zlepšení vztahů na krajské úrovni a současně i směrem k magistrátu Hradce Králové.

Jeden z oslovených úředníků připomněl, že na rozdíl od partnerů, zástupci kraje v mnoha případech nesou politickou odpovědnost. Kraj proto zastává odlišnou pozici. Naplňování principu partnerství by, podle dvou respondentů, také pomohla větší aktivita ze strany partnerů obecně.

Během rozhovorů zazněly dvě specifické informace – jeden z politických reprezentantů kraje vidí chyby na centrální úrovni. Podle jeho názoru regionální pracovníci MMR neplní dostatečně svou funkci a nesnaží se obyvatelstvo, odborníky a obce o celé problematice dostatečně informovat.

⁴² Dvě organizace vyjádřily stejný názor. Obzvláště negativně byl jedním respondentem hodnocen přístup bank.

Královéhradecký kraj

Vedle toho byl jedním respondentem z KÚ představen méně obvyklý příklad chápání principu partnerství. V Královéhradeckém kraji existuje tzv. Rada rozvoje lidských zdrojů – uskupení, jehož členové pocházejí z nejrůznějších oblastí společnosti. Společné schůzky probíhají jednou za měsíc. Cílem je vytvořit konkrétní strategii pro tuto oblast problémů a současně vytipovávat možné projekty pro strukturální fondy. Tvoří se také speciální informační systém pro oblast lidských zdrojů v kraji.

Dvě oslovené NNO tento princip naplňovaly spíše podvědomě. Uvedly možné příklady a potvrdily, že pro své fungování se bez partnerů neobejdou.

Pět oslovených NNO mělo jasný přehled o problematice. Názory na ni se ale různily. Jednomu z dotázaných chyběla definice. Za hlavní formu naplňování principu partnerství považoval granty kraje, což ale nepovažoval za ideální⁴³.

Jiný zástupce vyslovil obavy, že převládá formální naplňování tohoto principu, především kvůli tlaku z EU. Uznal ale nastavení některých standardních vztahů, především v oblasti tvorby krajských koncepcí. S tímto názorem souhlasí i ostatní dotázané organizace.

V neposlední řadě je třeba zmínit názor tří organizací, které vyjádřily obavu nad vzájemnou rivalitou v rámci neziskového sektoru a tudíž neochotu organizací spolupracovat. Dva respondenti ale pozorují zlepšující se tendence v této oblasti.

3.3.5. Region soudržnosti NUTS II a projekty pro čerpání evropských financí

3.3.5.1. Region soudržnosti NUTS II Severovýchod – Liberecký, Královéhradecký a Pardubický kraj

Situace tohoto regionu soudržnosti je, podle některých respondentů, nejkomplikovanější ze všech, protože se jedná o jediný region tvořený třemi kraji. Je proto možné polemizovat o smysluplnosti takového uspořádání.

⁴³ Grantové zásady kraje jsou od roku 2002 stejné pro všechny odbory. Projekty hodnotí vždy členové příslušného výboru. Grantové zásady byly do určité míry, podle jednoho z respondentů, projednávány s NNO.

Královéhradecký kraj

Byla ustavena Regionální rada regionu soudržnosti, předsednická funkce se s roční periodicitou střídá mezi členskými kraji. Respondenti se nijak blíže nevyjádřili k výboru regionálního rozvoje.

Respondenti měli povědomí, o jaký typ územní jednotky se jedná. Příliš se ale k tématice nevyjadřovali. Výjimku tvořil jeden z politických zástupců kraje – region soudržnosti považuje za naprosto umělý, postrádá jakoukoliv komunikaci. Kritizoval skutečnost, že případné finance, které region z EU získá, se budou dělit na tři rovné díly, což částky nevhodně rozmělní⁴⁴. Chybí mu jasné řízení jednotky a volební mandát reprezentantů.

Zástupce jednoho z odborů se pozastavil nad tím, že startovací čára nebyla pro všechny kraje stejná. Královéhradecký kraj je tak, podle tohoto respondenta, znevýhodněn, protože nebyl vybrán za pilotní region.

Až na jednu výjimku mají všechny NNO povědomí o tomto typu uspořádání. Shodují se, že na úrovni NUTS II Severovýchod se neobjevuje v rámci neziskového sektoru žádná aktivita. Tři respondenti pouze potvrdili společné akce v souvislosti s přípravou ROP.

3.3.5.2. Příprava projektů

Vzhledem k problematické komunikaci v rámci KÚ i samosprávy je, jak už bylo uvedeno na začátku charakteristiky věnované Královéhradeckému kraji, tato oblast jedním z respondentů vnímána odlišně. Sám vše hodnotí velice negativně.

Oficiálně je oblast přípravy projektů v gesci OSP. Odbor vyzval k předkládání námětů na projekty (jak bylo naznačeno v části věnované tvorbě PRK), jejich kvalita je ale respondenty hodnocena velice rozdílně. Pracovníci odboru podle jednoho z respondentů navštěvují jednotlivé mikroregiony a obce s cílem zvýšit jejich informovanost. Jednomu z dotázaných ale výslovně chybí konkrétní výstupy na tomto poli.

Skepticky se vyjádřil i jiný reprezentant KÚ. Vyjádřil nesouhlas se snahou připravovat velké projekty, nepovažuje za příliš šťastný celý systém strukturálních fondů. Chyběla mu také jasná organizace a zadání od politiků. Nevěřil, že kraj bude schopen předložit projekty.

⁴⁴ Respondent nevěří, že by region soudržnosti, respektive kraje, které jej tvoří, byly schopny připravit projekty, jimiž bude profitovat celé území.

Královéhradecký kraj

Jiný respondent z řad radních vyjádřil obavy, že projekty se sice předloží, ale budou se podsouvat neformální cestou a nebudou mít komplexní dopad na rozvoj kraje. Sdělil také, že je mezi subjekty ve společnosti znát nedůvěra vůči orgánům státní správy, která ústí v neochotu předkládat návrhy na kraj (obavy z úniku informací).

Rada pro rozvoj lidských zdrojů je, podle informací jednoho z respondentů, na tomto poli také aktivní. Podle jeho informací se na kraji tvoří jakási „evropská skupina“, která si klade za cíl monitorovat vývoj, konkretizovat nosná témata celé problematiky, navrhnout konkrétní projekty (především z oblasti lidských zdrojů) tak, aby byly do konce roku 2003 připraveny pro předložení. Respondent je přesvědčen, že nějaké z nich se podaří předložit.

Podle informací zástupce KÚ probíhala obecná školení vybraných pracovníků i starostů. Podle jiného názoru, který tuto informaci potvrdil, ale skuteční odborníci chybí.

Co se týče problematiky kofinancování, jeden z pracovníků KÚ potvrdil, že na základě provedených propočtů bude kraj schopen určitou část potřebných financí zajistit přímo z rozpočtu. Záleží, podle něj, na definitivním nastavení pravidel.

Politický zástupce kraje sdělil, že vznikl tzv. „Fond rozvoje kraje“, do něhož se pro rok 2004 počítá s cca 50 – 60 milióny Kč. Vedle toho byl vyjednán úvěr na zvláštní projekty ve výši cca 100 miliónů⁴⁵.

NNO v tomto kraji řeší podobný problém jako v jiných částech republiky – tedy nedostatek kapacit, informací a času, aby se jejich pracovníci mohli této oblasti hlouběji věnovat. Až na dvě organizace se ostatní shodují, že problém není v nedostatku seminářů na toto téma, ale v nedostatku praxe a nedohodnutých náležitostech projektů a definitivních pravidlech čerpání. Pouze dvě z oslovených organizací prohlásily, že mají zkušenosti s předkládáním projektů pro Evropskou unii.

⁴⁵ V případě, že projekt bude předkládat jiný subjekt, kraj uvažuje o poskytnutí bezúročné půjčky (podle názoru respondenta by kraj neměl být nositelem projektů, ale pouze partnerem pro tvorbu). Systém je rozpracován, respondentovi ale chybí jasně nadefinovaná pravidla. Nevidí tento postup jako nejšťastnější řešení, protože kraj není bankovní institucí. Respondent vidí především rezervy na straně bank a státu, který by měl buď změnit systém rozpočtového určení daní nebo otázku kofinancování řešit svými silami.

Královéhradecký kraj

Jedna z NNO, která existuje na celorepublikové úrovni, má témata na konkrétní projekty, ale přikládá to výslovně výhodě své celorepublikové struktury. Tuto skutečnost potvrdila i další organizace. Ostatní NNO se o žádných rozpracovaných tématech nezminily. Jeden z respondentů z NNO potvrzuje aktivitu ARR⁴⁶. Ani jedna organizace nemá nějaký konkrétní plán, jak řešit případnou povinnost kofinancovat. Panuje shoda, že toto nepatří mezi hlavní role NNO.

Dva oslovení zástupci NNO potvrdili snahy kraje shromažďovat projektové náměty a dokonce ochotu kraje poskytnout finance na přípravu projektové dokumentace. Informace ale náhle utichly. Respondenti tedy mají pocit, že nevědí, co se v této věci na KÚ děje.

⁴⁶ V jeho očích ale ARR není klasickým partnerem pro neziskový sektor, neboť se ukazuje, že agentura má zájem především o infrastrukturní projekty.

3.4. Liberecký kraj

3.4.1. Tvorba PRK

Mezi respondenty oslovenými v Libereckém kraji se objevily dva protichůdné názory související se vznikem tohoto strategického dokumentu a situace v regionálním rozvoji vůbec. Příslušné informace budeme na relevantních místech textu odděleně prezentovat.

3.4.1.1. První fáze – 1999 – 2000 (před vznikem krajů)

Tvorba rozvojového dokumentu PRK byla v gesci čtyř okresních úřadů (dále OÚ). Poměrně velký počet subjektů, které tvořily dokument, poněkud komplikoval situaci. Koordinačně byly práce v gesci „Regionální koordinační skupiny“ (dále RKS)⁴⁷. Práce prováděly jednotlivé pracovní skupiny, jejichž členové byli, podle některých respondentů, poněkud nahodile jmenováni zástupci OÚ. Podle slov tří respondentů bylo možné vysledovat snahu o deklarované zapojení různých partnerů⁴⁸.

Podle jednoho z respondentů vznikla nejprve první verze PRK a až následovně, tudíž poněkud nelogicky, dlouhodobý rozvojový dokument „Strategie rozvoje kraje“⁴⁹. Ze slov respondentů nevyplývá, že by se během tvorby vyskytly nějaké zásadní problémy. Úspěšnost společné práce je však, podle některých respondentů, diskutabilní. Za výhodu procesu označili vzájemné poučení při spolupráci a komunikaci, přínosný byl pokus o shodu na metodice.

3.4.1.2. Druhá fáze – 2001 – 2002 (po vzniku krajů)⁵⁰

Původní rozpracovaný dokument zastupitelstvo převzalo a v návaznosti na vypracovanou Strategii rozvoje kraje bylo rozhodnuto o přepracování PRK.

⁴⁷ RKS byla tvořena například zástupci obcí, NNO, podnikatelů, ministerstev, zástupců samospráv atd.

⁴⁸ Respondenti jako příklady uvedli např. zástupce školských úřadů, úřady práce, zástupce detašovaných pracovišť ministerstev, libereckou Agenturu regionálního rozvoje Nisa, Technickou universitu v Liberci, hospodářskou komoru, NNO.

⁴⁹ Dlouhodobý dokument schválený zastupitelstvem v lednu 2002.

⁵⁰ Podle jednoho z respondentů nebyl proces tvorby v době rozhovoru, tedy v lednu 2003, dokončen. Zkompletování bylo plánováno nejdříve na únor 2003, proces je podle jeho slov bržděn především rozhodnutím zapracovat přímo do PRK jednotlivé odvětvové koncepce, jejichž příprava je časově náročná. Průběžná verze PRK byla schválena v červnu 2002.

Liberecký kraj

Hlavním koordinátorem prací byl odbor regionálního rozvoje (dále ORR). Původní účastníci z řad zainteresovaných subjektů se částečně „přelili“ do tzv. „sboru expertů“ (cca 100 členů), který nahradil původní pracovní skupiny. Úkolem sboru expertů byly především odborné konzultace. Celý systém tvorby hodnotili respondenti, až na jednoho, jako dobrý⁵¹. Výbor pro regionální rozvoj zastával funkci garanta celého procesu. Práci se nepřímo účastnili především vedoucí pracovníci odborů⁵². Byli osloveni v případě, že se řešila problematika, která spadala do jejich oblasti působnosti⁵³. Do pozice komerčního zpracovatele se dostala Agentura regionálního rozvoje Nisa s. r. o. (dále ARR), Technická universita v Liberci a Sdružení libereckých architektů a urbanistů SAUL⁵⁴.

Úkolem MMR bylo financovat celý proces. Na jednání týkající se tvorby byl údajně zván zástupce MMR, ale ne vždy se dostavil. Role MMR byla, podle slov jednoho z oslovených zástupců KÚ, diskutabilní – MMR nebylo připraveno spolupracovat, vše řídilo se zpožděním⁵⁵. Z pohledu dvou oslovených úředníků zcela chyběla kvalitní metodologie práce, vznikala v průběhu práce samotné.

Nedostatečná připravenost krajů pro tak závažný úkol, jak uvedl jeden z respondentů, způsobila Libereckému kraji vážné časové problémy. Práce nabraly skluz hned na počátku. Dva respondenti postrádali prováděcí vyhlášku pro programování.

3.4.1.3. Odlíšný pohled na vznik PRK

V úvodu zmíněný respondent se na průběh tvorby díval poněkud odlišně. Podle jeho názoru by politická reprezentace měla být zdrojem idejí rozvoje, které by se během svého působení ve funkci měla snažit prosadit. K tomu by jí měly napomáhat odborné znalosti krajských úředníků.

⁵¹ Kromě toho zástupce jedné z oslovených NNO vyjádřil nespokojenost nad počtem zástupců z řad neziskového sektoru. Měl pocit, že podnikatelská sféra byla nejpočetnější.

⁵² Oslovení respondenti nezmínili, že by se zástupci odborů účastnili práce nějakých stálých pracovních skupin.

⁵³ Rozhovory ukázaly, že řadoví pracovníci mají velice malé povědomí o dokumentu PRK.

⁵⁴ Proběhlo standardní výběrové řízení. Rozhodující byla působnost těchto subjektů přímo v kraji a tudíž znalost místní problematiky.

⁵⁵ Občas se jednání souvisejících s PRK zúčastňoval zástupce konzultační firmy DHV.

Liberecký kraj

Politická diskuse nad obsahem PRK Libereckého kraje však údajně zcela chyběla. Celý dokument v druhé fázi tvorby byl dílem úředníků příslušného odboru, kteří dobře chápali své povinnosti v této věci. Respondent potvrdil, že významnou roli v tvorbě hrála ARR, která je na kraj úzce napojena⁵⁶. Během rozhovoru respondent nepotvrdil existenci jiných uskupení dopracovávajících PRK.

Všichni zastupitelé měli, podle slov respondenta, možnost dokument připomínkovat, pokud o rozpracovaný text projevíli zájem. Bylo ale třeba vyvinout velký nátlak, aby se v některých případech kontroverzní body podařilo prosadit. A to ne z důvodu nesouhlasu s navrženou připomínkou, ale kvůli neochotě věnovat diskusi o PRK čas. Minimální zájem politiků aktivně se účastnit tvorby považoval zmíněný respondent za jednu z největších chyb politické reprezentace Libereckého kraje. PRK označil jako úřednický dokument, který nemusí být zákonitě nekvalitní, ale zcela neplní jednu ze svých podstatných funkcí – není dokumentem, s nímž by se politická reprezentace ztotožnila a byla připravena prosazovat jeho naplňování.

3.4.1.4. Vliv veřejnosti

Z rozhovorů s vybranými respondenty vyplynulo, že v první fázi se názor veřejnosti projevil především prostřednictvím členů jednotlivých pracovních skupin, kteří pocházeli z různých skupin obyvatelstva a tudíž mohli tlumočit různé názory na danou problematiku. Standardním způsobem byla informována i média⁵⁷.

Jednotlivé části dokumentu byly projednávány průběžně a na OÚ byly zřízeny speciální studovny, v nichž se zájemce z řad občanů mohl s textem seznámit. V jednotlivých okresech probíhaly informační semináře pro zástupce obcí. Účastnily se jich i vybrané NNO. Údajně také probíhaly speciální výjezdy pracovníků ORR za podnikateli.

V druhé fázi byly vedle obvyklých zákonných cest využity stejné postupy jako ve fázi první. Nikdo z oslovených respondentů nepotvrdil provedení průzkumu veřejného mínění, jehož cílem by bylo zjistit, jak širší veřejnost pohlíží na rozvojové priority. Navíc probíhalo

⁵⁶ Liberecký kraj je částečným majitelem agentury.

⁵⁷ Jednou měsíčně probíhaly tiskové konference.

Liberecký kraj

oficiální připomínkové řízení organizované ORR. Na podzim 2001 byla prostřednictvím internetu otevřena tříměsíční možnost připomínkovat dokument. Připomínky mohli zájemci předkládat osobně přímo na odboru, poštou nebo e-mailem. ORR předložené připomínky zpracoval, předal Radě Libereckého kraje, která společně s výbory zastupitelstva a ORR doporučila některé připomínky zpracovat jiné odmítnout⁵⁸. Výsledný text schválilo Zastupitelstvo Libereckého kraje. Respondenti se nevyjádřili k tomu, zda-li byli předkladatelé připomínek adresně informováni o zapracování či odmítnutí.

Jako možný nástroj veřejnosti ovlivnit jakýkoliv rozvojový dokument nebo koncepci někteří respondenti připomněli radní a zastupitele obecně, tedy volené reprezentanty veřejnosti, kteří mohou a mají tlumočit její názor⁵⁹.

Jeden z respondentů opět připomněl chybějící ochotu politické reprezentace kraje naslouchat hlasu obyvatel a názory přenášet do debaty o obsahu dokumentu PRK. Potvrdil, že pro laika se jedná o neuchopitelné téma, podle jeho názoru je ale jedním z hlavních úkolů zastupitelů být schopen tlumočit i komplikované problémy celé široké veřejnosti.

3.4.1.5. Vliv neziskového sektoru

NNO nejsou většinou respondentů z KÚ a zastupitelstva chápány jako „tradiční partneři“ pro připomínkování tohoto typu dokumentu⁶⁰. Podle dvou respondentů z KÚ bylo osloveno přibližně sedmdesát neziskových organizací, ale na výzvu reagovalo pouze třináct. Jeden z oslovených z KÚ se ale současně pozastavil nad tím, jak dalece organizace skutečně reprezentují zájem veřejnosti. Jeden z respondentů z NNO potvrdil, že ORR obesílal masově neziskové organizace kraje, aby se zájemci mohli písemně či e-mailem vyjádřit k textu dokumentu.

⁵⁸ Na ORR je podrobná dokumentace všech přijatých připomínek.

⁵⁹ Jako problém se jeví neschopnost obyvatel ztotožnit se s „krajem“, ať už míněno místně či institucionálně. Jeden z respondentů vyjádřil nespokojenost s tím, že si kraj tuto skutečnost částečně uvědomuje, ale nesnaží se situaci nijak řešit. Podle jeho názoru zcela chybí vzájemná komunikace mezi obyvateli, krajskými úředníky a především politickou reprezentací. Bohužel je znát i neochota ke komunikaci mezi krajskou samosprávou a KÚ Libereckého kraje (jedním respondentem byla velice detailně popsána osobní nevráživost určitých lidí).

⁶⁰ Nikdo z oslovených je nejmenoval na prvním místě mezi spolupracujícími subjekty.

Liberecký kraj

Ze sedmi oslovených NNO se pět účastnilo tvorby, ale různou formou. Zástupci všech organizací, které se účastnily, potvrdili, že je oslovili zástupci kraje a vyzvali k připomínkování⁶¹. Není bez zajímavosti, že jedna z organizací, která dokument nepřipomínkovala, byla pracovníky kraje oslovena. Respondent neuměl vysvětlit, co zástupce kraje přimělo ke kontaktu, ale bez toho, aby o dokument požádal, jej obdržel společně s výzvou k připomínkování. K připomínkování však nedošlo, protože se respondent necítil jako dostatečně odborně způsobilý pro takovou činnost.

Organizace, podle slov zástupců, neobdržely specifické vyrozumění o zapracování připomínek⁶². Naopak další organizace byla pracovníkem KÚ přímo kontaktována, aby bylo potvrzeno definitivní přesné znění připomínky. Zdá se tedy, že neexistoval jednotný způsob, jak s připomínkami naložit.

Tři z oslovených neziskových organizací zhodnotily celkovou práci spíše pozitivně a potvrdily, že kraj má určitou databázi možných partnerů, které je zvyklý oslovovat. To považují jako dobrý základ pro budoucí spolupráci.

3.4.2. Vzájemný kontakt mezi neziskovými organizacemi a krajem

Respondenti z KÚ i zástupci samosprávy si uvědomují nezastupitelné místo NNO ve společnosti. Všichni oslovení se ve větší či menší míře dostali s tímto typem organizací do styku. Jeden z oslovených politiků se zároveň pozastavil nad nejasnou definicí této skupiny organizací. Nevidí jako dobré přílišné zobecňování, které z důvodu chybějící definice vzniká, protože každá oblast působnosti NNO funguje jinak.

V KÚ není konkrétní kontaktní osoba, která by měla tento sektor ve své gesci. Jeden z politických reprezentantů kraje ale vyjádřil obavy nad tímto postupem. Podle něj by to mohlo vést ke stírání jemných rozdílů mezi organizacemi. Fakt, že se komunikace zatím řeší

⁶¹ Organizace ale měly možnost vyjádřit se k již dříve sestavenému textu. Jeden z respondentů proto vyjádřil názor, že bylo podstatně složitější prosadit názor do již hotového dokumentu. Jako vhodnější cestu vidí účast na tvorbě podobných dokumentů hned od počátku prací.

⁶² Jeden z respondentů to vysloveně považoval za chybu na straně kraje. Na druhou stranu jiný respondent podotkl, že se nijak aktivně nezabýval tím, jak bylo s připomínkami naloženo. Další dotazovaný sdělil, že při následné kontrole textu zjistil, že bylo menším „problémem“ zapracování slovních úprav než skutečných kroků s dopadem na budoucí vývoj.

Liberecký kraj

po jednotlivých odborech, se mu tudíž zdá zcela vyhovující. S tímtož souhlasil i respondent z jedné z oslovených NNO. Jiný zástupce NNO prohlásil, že vymezení konkrétní kontaktní osoby, která by měla ve své gesci celý neziskový sektor, by dal ostatním pracovníkům výmluvu nevěnovat se této oblasti. Dva ze šesti respondentů z NNO považovali osobní vztahy za zásadní pro komunikaci zástupců kraje s neziskovým sektorem⁶³.

Zástupci NNO shodně vyjádřili nesouhlas se skutečností, že neziskový sektor nemá své stálé zástupce ve stálých výborech a komisích kraje. Členství v těchto orgánech vidí jako jeden ze základních nástrojů ovlivňování rozvoje kraje. Podle názoru jiné oslovené NNO by takový postup pomohl nastavit jasně daný systém komunikace. Mezi respondenty z řad politiků se objevil i názor, že se vzájemné vztahy zlepšují, neboť ubývá „radikálního“ hlasu NNO, což napomáhá komunikaci a lepším vztahům.

Dvě NNO, které se shodou okolností neúčastnily tvorby PRK, sdělily, že hlavní kontakt s krajskou samosprávou a KÚ se odehrává především díky jejich snaze získat dotace na vlastní činnost. Jak potvrdilo zbylých pět organizací, kraj ví o jejich činnosti, oslovuje je v případě potřeby konzultovat určitou problematiku nebo při tvorbě různých koncepčních dokumentů. Takto navázaný vztah je hodnocen pozitivně. Organizace současně doufají, že po delší době existence kraje se budou nastavené vztahy ještě dále prohlubovat⁶⁴.

3.4.3. Neziskový sektor v kraji jako celek

Nestátní neziskové organizace Libereckého kraje řeší problém, jakým způsobem se vyrovnat s vlastní různorodostí, která je v některých případech samotnými organizacemi přímo vnímána jako roztříštěnost. Na území kraje se objevilo několik opakovaných pokusů ustavit obdobu asociace NNO. Iničiátoři z řad NNO vždy narazili na nedostatečný zájem organizací. Zakládající konference proto proběhla až na počátku roku 2002, především díky možnosti sledovat zkušenosti jiných krajů s podobným postupem. Zájem organizací o členství

⁶³ Tudíž nepocit'ovali žádné velké problémy, protože většinou „vědí, kam jít, aby věci dosáhli“.

⁶⁴ Jeden zástupce neziskové organizace uznal, že NNO může navenek působit nedostatečně profesionálně. Zkvalitňování vlastní činnosti NNO vidí proto jako jeden z hlavních kroků k prohloubení vztahů.

Liberecký kraj

roste, jak uvedl jeden z respondentů z NNO. Cílem je především ustavení silného subjektu, který by se mohl stát partnerem kraje. Asociace má lepší možnosti informování uvnitř i navenek.

Pouze dvě oslovené organizace ze sedmi jsou členem Asociace NNO v Libereckém kraji a její existenci považují za přínosnou. Čtyři organizace nejsou členy. Důvody jsou různé. V zásadě převládá neochota vytvářet struktury, které nemají jasný přínos pro práci organizace. Jedna z nečlenských organizací uznává, že pro jednání s krajem asociace představuje lepší řešení. Respondent však nepovažuje komunikaci s krajem za prioritní, tudíž jí nechce podřizovat uspořádání NNO. Jako důvod odmítnutí členství se objevuje také časová náročnost, která není vždy „odměněna“ hmatatelným výstupem z jednání asociace. Členské i nečlenské organizace se shodují, že sdružování v rámci sektorů je pro práci NNO přínosnější.

Jeden z oslovených politiků představil názor, pozastavující se nad komplikovanou pozicí NNO v české společnosti. Podle něj jsou organizace ve velice složité situaci, neboť jejich prioritou je vlastní činnost, na kterou musí získávat finanční prostředky. Kraj se stává jedním z možných dárců, ale nepřímou tak nutí NNO přebírat jeho systém. Dochází tak, podle slov zmíněného respondenta, k narušování podstaty celého neziskového sektoru, který se stává nepřímou závislý na systému státní správy.

3.4.4. Princip partnerství

Z námi dotázaných sedmi organizací se s pojmem setkalo šest NNO a jejich zástupci se tudíž mohli nad tématem zamyslet. Dva oslovení zástupci KÚ se se souslovím nikdy nesetkali a neuměli si pod pojmem nic představit. Jeden respondent z KÚ si představil v první řadě vztahy se zahraničními regiony a městy. Nenašel ale konkrétní příklady v rámci kraje. Tři zbylí respondenti mají na problematiku ucelený pohled a zamysleli se tudíž nad tématem hlouběji včetně uvedení konkrétních příkladů.

Většina dotázaných respondentů, bez ohledu na to, jestli pocházeli z NNO nebo ze samosprávy či KÚ, se pozastavila nad neexistencí jasné definice sousloví. Připomněli, že subjekty na území Libereckého kraje a celé republiky mohou být k naplňování principu

Liberecký kraj

partnerství vyzývání, ale pokud nemají dostatek informací, nemohou si pod pojmem nic představit⁶⁵.

Jeden ze zástupců KÚ se vzácně shoduje s některými zástupci NNO, že se někdy partnerství vyhledávají účelově a plní tudíž především formální funkci. Podle slov většiny respondentů z obou skupin je naplňování principu partnerství v praxi podstatě jednodušší na místní úrovni (např. aktivity mikroregionů). Jako nejsložitější se jeví spolupráce s podnikatelskou veřejností. Podle názoru NNO podnikatelé v regionu ještě neobjevili možný přínos tohoto principu.

NNO chápou, že kraj existuje relativně nově a proto věří v budoucí zlepšování situace i v této oblasti. Za jednu z možných oblastí, kde by mohl kraj získat své stálé místo, považuje jedna NNO jeho grantovou politiku⁶⁶. Tento pohled sdílí i jeden respondent z KÚ. Po vzniku výše zmíněné asociace se členské NNO shodly na připomínkování grantového řízení v kraji. V době rozhovoru se však k jejich připomínkám ještě nevyjádřilo zastupitelstvo.

Naopak zástupce jedné z oslovených NNO vyjádřil názor, že kraj nemůže být partnerem v pravém slova smyslu, neboť stojí vůči ostatním subjektům na svém území v pozici moci.

Opět považujeme za dobré zvlášť zmínit postřeh jednoho z politiků, který připomněl, že pokud se objevují neutuchající neshody ve vedení kraje, není možné uplatňovat princip partnerství v širším měřítku.

3.4.5. Region soudržnosti NUTS II a projekty pro čerpání evropských financí

3.4.5.1. Region soudržnosti NUTS II Severovýchod – Liberecký, Královéhradecký a Pardubický kraj

Situace tohoto regionu soudržnosti je, podle některých respondentů, nejkomplicovanější, protože se jedná o jediný region tvořený třemi kraji. Byla ustavena Regionální rada regionu soudržnosti, předsednická funkce se s roční periodicitou střídá mezi

⁶⁵ Mezi zástupci obou skupin se objevil názor, že se jedná o poněkud prázdný pojem, který zatím nenese hmatatelné výsledky.

⁶⁶ V roce 2002 Liberecký kraj udělil minimum grantů.

Liberecký kraj

členskými kraji. Návrhy členů vycházejí z politických kruhů a každý zástupce je potvrzen zastupitelstvem. Naopak Výbor regionálního rozvoje zatím ustaven nebyl.

Po zrušení ROP nevidí jeden z respondentů z řad zastupitelů opodstatnění existence tohoto regionu. Potvrzuje ale provázanost PRK a ROP, protože se na tvorbě podílely podobné osobnosti⁶⁷. Toto tvrzení potvrdila i polovina oslovených NNO.

Oslovené NNO nemají žádné zvláštní povědomí o snahách neziskového sektoru o spolupráci napříč výše uvedenými kraji⁶⁸. Tři NNO se s problematikou setkaly pouze v rámci informačních školení.

Čtyři NNO, které mají větší povědomí o problematice, si uvědomují svůj informační deficit. Problémem je nedostatek kapacit, které by mohly dění neustále sledovat, aby organizaci „nic neuteklo“. Jedna z kontaktovaných NNO cítí i deficit kraje. Není nastaven žádný stálý tok informací.

3.4.5.2. Příprava projektů

Přípravu projektů má ve své gesci především ORR, který vede i databázi subjektů, u nichž lze předpokládat možné financování ze strukturálních fondů. Podle informací osloveného politika se předpokládá, že v určitém roce bude vždy pouze jeden z krajů předkládat projekt pro čerpání strukturálních fondů. Z toho dotázaný politik vyvozuje, že jejich kraj bude mít dostatek projektů pro předložení.

Přípravu projektů potvrdil i jiný respondent z řad úředníků. Ten ale celou věc viděl poněkud odlišně. Uvedl, že kraj neměl dostatek financí pro podporu přípravné fáze eventuálních projektů. Vedlo ho to k pochybnosti o kvalitě předložených projektů. Podle názoru osloveného politika jakýsi seznam sice existuje, je ale možné polemizovat o kvalitě návrhů a jejich rozpracovávání. Celou problematiku vidí spíše skepticky⁶⁹. V jeho očích chybí společný „tah na branku“ a snaha o diskusi. Ze slov respondentů vyplynulo, že nemají jasný

⁶⁷ Respondent potvrdil, že mezi kraji došlo k vytipování cílových oblastí pro projekty.

⁶⁸ Čtyři neziskové organizace připomněly spolupráci při tvorbě ROP.

⁶⁹ Jako zásadní problém se podle slov všech tří výše zmíněných jeví především faktická nesamostatnost krajů, především v oblasti financování jejich aktivit. Kraje nemají v praxi možnosti provádět rozvoj svého území. Shodují se na potřebě změny zákona o rozpočtovém určení daní. Jako velice negativní vidí tito respondenti roli centrálních orgánů státní správy. Jeden z respondentů vyjádřil obavy, že o velkých infrastrukturních projektech bude rozhodovat centrum, což může vést k prosazování krajských zájmů na patřičných místech.

Liberecký kraj

přehled o situaci. Tři respondenti z KÚ neměli o této problematice žádné hlubší povědomí a věc tudíž nemohli odpovědně zhodnotit

Jeden z dotázaných politiků připomíná výhodu příhraniční polohy Libereckého kraje a dostatečné množství odborníků, kterým ale není dán prostor pro seberealizaci⁷⁰. Tím spíše jej mrzí špatná komunikace na úrovni kraje, která tak nepřímou poškozují celé území.

Tři z oslovených NNO mají velice mlhavé povědomí o celé problematice. Zástupci absolvovali školení, ale organizace nemají dostatečnou personální kapacitu a časové možnosti se věci věnovat. Současně jsou v situaci, kdy nesplňují základní předpoklady jako např. podvojný účetnictví. Jednomu respondentovi z tohoto typu organizace se také problematika nezdála dostatečně aktuální. Předpokládá, že organizace bude věc řešit, až nastane.

Zbývající oslovené NNO mají o problematice konkrétní představy. Ani jedna z nich ale nevěděla o jakýchkoliv snahách kraje vyzývat subjekty k přípravě návrhů projektů nebo o databázi námětů⁷¹. Ze sedmi organizací má pouze jedna konkrétní plány. Jejich uplatnění závisí na definitivním znění rozvojových dokumentů a doposud neodsouhlasených postupech implementace.

NNO si uvědomují důležitost celé problematiky, ale nejsou schopny kofinancovat tento typ projektů, pokud se kofinancování stane podmínkou. Zástupce jedné z organizací zmínil nedostatky na straně státu. Tři organizace zdůraznily své místo mezi dalšími partnery. Respondenti tedy považují spolupráci při tvorbě projektů za jediné možné řešení⁷².

Čtyři z oslovených organizací v Libereckém kraji deklarovaly zkušenosti s čerpáním evropských financí nebo grantů od NROS.

⁷⁰ V kraji jsou zkušenosti s předkládáním menších projektů (např. v rámci CBC Phare). Nadějí proto, podle slov dotázaného, mohou být především obce.

⁷¹ Jeden z respondentů vyjádřil názor, že celá věc se řeší jen s určitými, specificky vybranými subjekty. Považuje to za pochopitelné, protože příprava projektů a jejich následné řízení je velice komplikované.

⁷² Nejsou ale jasně dána kritéria. Jeden z respondentů považoval snahy o přípravu projektů za zcela předčasné. Krajské rozdíly byly setřeny vznikem SROP, zůstává podle něj otázkou, jak bude celé čerpání možných financí ze strukturálních fondů řízeno.

3.5. Pardubický kraj

3.5.1. Tvorba PRK

3.5.1.1. První fáze – 1999 – 2000 (před vznikem krajů)

Podle standardních regulí MMR vznikla v rámci „Regionální koordinační skupiny“ (dále RKS) Strategie rozvoje kraje a první verze PRK. V souvislosti s organizací prací jsme byli osloveným respondentem z KÚ odkázáni na informace na webových stránkách kraje. Oslovení respondenti nesdělili žádné zvláštní podrobnosti týkající se této fáze tvorby PRK. Nikdo z oslovených neměl nebo nebyl ochoten sdělit bližší informace ke složení pracovních skupin.

3.5.1.2. Druhá fáze – 2001 – 2002 (po vzniku krajů)

Na popud MMR zastupitelstvo kraje v prosinci 2001 rozhodlo o aktualizaci a dopracování PRK. Podle slov zástupců KÚ bylo převzato cca 80 – 90 % textu původního dokumentu. Nebyly ustaveny žádné oficiální pracovní skupiny, dílčí úpravy byly především úkolem jednotlivých výborů⁷³ zastupitelstva.

Pro tvorbu byla údajně využívána původní metodika MMR a proběhlo několik setkání s konkrétním pracovníkem ministerstva. Dva respondenti považovali způsob, jak MMR napomáhalo vzniku dokumentu za dostatečný.

Odbor strategického rozvoje (dále OSR) byl hlavním koordinačním orgánem. Kraj využíval služeb komerčního zpracovatele, jímž se stala firma Metodconsult. Radní pro regionální rozvoj nezastával žádnou specifickou funkci. Pracovníci odborů měli možnost účastnit se prací, ale podle slov jednoho z oslovených úředníků, panovalo přesvědčení o kvalitě výchozího dokumentu, tudíž nebylo třeba prodiskutovávat nějaké zásadní změny. Ze strany zúčastněných odborů KÚ se neobjevily žádné zásadní připomínky⁷⁴. Za hlavní výhodu považuje jeden z úředníků částečné „přelití“ pracovníků z okresních úřadů (dále OÚ) na KÚ, což zabezpečilo návaznost tvorby PRK.

⁷³ Respondenti nezmínili zástupce žádných subjektů z řad veřejnosti, kteří by se účastnili tvorby. S odborníky se údajně diskutovaly jen konkrétní dílčí detaily.

⁷⁴ Situace na KÚ byla komplikovaná, neboť jednotlivé odbory teprve vznikaly. Pracovníci museli řešit praktické problémy spojené se vznikem instituce, vyjadřování se k dokumentu nepatřilo mezi priority.

Pardubický kraj

3.5.1.3. Vliv veřejnosti

Respondenti bez dalších podrobností sdělili, že v první fázi tvorby PRK se sešlo velké (nespecifikované) množství připomínek, které byly strukturovány členy RKS. Strategie rozvoje kraje byla navíc publikována v regionálním tisku.

Po ustavení kraje neproběhl cílený průzkum veřejného mínění. Pro informování veřejnosti byly využity tradiční cesty dané zákonem. V této fázi, vzhledem k tomu, že se maximálně vyšlo z původního dokumentu, neprobíhalo, alespoň podle slov dotázaných, žádné zvláštní připomínkování. Informování veřejnosti měl ve své gesci OSR. Informace o dokumentu byly přístupné na internetu a podle jednoho radního i v denním tisku. Tento radní si současně postěžoval na nezáměr veřejnosti. Nevylučuje, že se zájem zvýší s tím, jak bude vznikat konkrétnější dokument tzv. „Specifické cíle a opatření“, kde bude možné nalézt konkrétní výstupy a projektové fiše. Údajně neproběhlo žádné veřejné projednávání, kromě semináře konaného v červnu 2001, kterého se účastnila odborná veřejnost.

3.5.1.4. Vliv neziskových organizací

Ze šesti kontaktovaných organizací se tři účastnily tvorby⁷⁵, avšak pouze v první fázi. Zástupci dvou organizací potvrdili přímou účast v pracovních skupinách, prvotní kontakt ale vyšel z jejich strany. Krajská konference NNO zvolila ze svých řad zástupce, kteří byli do jednotlivých pracovních skupin delegováni. Z počátku jeden z oslovených měl mírný pocit nedůvěry, postupně jeho hlas získal stejnou váhu. Jedna z organizací také zmínila připomínkování v rámci komunitní koalice NNO⁷⁶.

Ve druhé fázi měly NNO snahu pokračovat v práci. Podle slov jednoho z dotázaných oslovili zástupci neziskového sektoru hejtmana, který s jejich zapojením souhlasil, ale pracovní skupiny nebyly nejspíše nikdy svolány. Ke spolupráci tedy nedošlo. Respondent z

⁷⁵ NNO, které se neúčastnily se shodují, že o tvorbě nevěděly. Jedna NNO odpověď specifikovala slovy, že pokud by bývaly měly zájem, informace by si získat mohly. Dlouhodobé koncepce ale nepatří mezi jejich priority. Jiná organizace byla naopak velice překvapena, že se jim informace nedonesly. Tvorby SOP se totiž zástupci aktivně účastnili. Respondent vyjádřil obavu, že dopracování probíhalo především v rámci zastupitelstva a KÚ.

⁷⁶ Detaily budou popsány v části „Neziskový sektor jako celek“.

Pardubický kraj

NNO si uvědomuje, že se možná neziskový sektor v kraji nezachoval dosti profesionálně a nedostatečně naléhal na vedení kraje. Neziskové organizace zorganizovaly čtyři kulaté stoly na téma PRK. Všechny proběhly v Pardubicích.

3.5.2. Vzájemné vztahy mezi neziskovým sektorem a krajem

Většina dotázaných respondentů má povědomí o existenci neziskového sektoru v kraji. Dva dotázaní si shodně postesklí nad určitým centralismem města Pardubic. Organizace ze vzdálenějších částí kraje jsou méně známé a tudíž se zdají být méně aktivní.

Zástupci NNO nemají své zástupce ve výborech a komisích kraje. Některé organizace, podle svých vlastních slov, projevíly o členství zájem, nakonec ale zastupitelstvo rozhodlo obsazovat tyto orgány politicky. Oblast neziskového sektoru spadá do působnosti jednoho radního, současně je vytipována také úřednice KÚ pro NNO. Pracuje na mapování NNO v kraji, aktualizuje adresář a vypracovala analýzu NNO v kraji. Čtyři oslovení respondenti z řad úředníků a radních věděli o jejím působení a vysloveně pozitivně hodnotili tento způsob uspořádání vztahů. Dotázané NNO, až na jednu, také věděly konkrétní jméno kontaktní osoby, ocenily ustavení této pozice, ale v odborných otázkách se přesto obracejí na příslušné odbory. Oslovený radní během rozhovoru sdělil ideu zřídit na KÚ centrum koordinující poskytování informací neziskovému sektoru především vzhledem ke vstupu ČR do EU⁷⁷.

Oslovené NNO se dostávají do kontaktu s krajem. Jeho hloubka ale závisí na typu organizace. Menší NNO, která navíc například sídlí mimo krajské město, chápe kraj především jako možný zdroj financí. Významnější organizace potvrdily, že se podařilo nastavit pravidelné vztahy, a to s odborem, v jehož oblasti příslušná NNO působí. Spolupráci respondenti většinou chválili. Jedna z organizací potvrzuje, že úředníci využívají především jejich odborné znalosti. Kraj může v jejich očích poskytnout jednak finance, jednak napomoci

⁷⁷ Tento návrh vyšel z neziskového sektoru, ale podle slov dotázaného radního patří mezi povinnosti kraje vytvořit podmínky pro lepší spolupráci mezi neziskovým sektorem a zástupci kraje.

Pardubický kraj

zvýšit prestiž organizace, když zastřeší její akci. Podle slov jednoho respondenta se NNO musí snažit být v kontaktu, protože představují spojnicí mezi institucí a řadovými občany⁷⁸. Musí se snažit oslovovat kraj, ale kraj by současně měl oblasti neziskového sektoru věnovat pozornost. Organizace, která nevidí zpětnou vazbu od instituce, může brzy ztratit motivaci. Slova všech respondentů potvrdila, že dříve nastavené osobní kontakty hrají velkou roli. Dvě NNO vyjádřily nespokojenost se skutečností, že NNO nemohou delegovat své zástupce do výborů a komisí.

3.5.3. Neziskový sektor jako celek

Dotázaní zástupci KÚ a zastupitelstva se shodují, že neziskový sektor považují za velice široký a poněkud nepřehledný. V souvislosti s tak širokým spektrem organizací se jeden z radních zamyslel nad vzájemnou rivalitou organizací, které jsou nuceny bojovat o jedny peníze. Má pocit, že NNO mají obavy předávat si informace, což poškozuje celý sektor. Respondenti z KÚ i radní volají po zřízení zastřešujícího uskupení NNO, protože mají pocit, že není v silách kraje komunikovat s jednotlivými organizacemi zvlášť. Organizace neziskového sektoru jsou v očích oslovených spojovány především s grantovým řízením⁷⁹.

Neziskové organizace plošně nesdílejí názor o potřebě neziskového sektoru sdružit se. Přibližně v roce 1998 byla ustavena neformální komunitní koalice Pardubicka, jejímž cílem byla především spolupráce na místní úrovni. Oslovení zástupci neziskového sektoru se shodují na názoru, že sdružení organizací napříč sektory je problematické, přestože vidí v silnějším uskupení cestu, jak získat více informací, potažmo peněz. Jeden ze zástupců NNO si postěžoval, že „si organizace lezou do zelí a bojují o jedny peníze“. Uznal, že jeho názor je menšinový, ale sám podporuje vytvoření uskupení s právní subjektivitou. Oslovené organizace, bez ohledu na to, zda-li jsou nebo nejsou členem, vědí o komunitní koalici a současně nejsou spokojeni s jejím fungováním. Objevují se snahy o vytvoření jakési asociace. Konkrétní kroky podniknuty nebyly.

⁷⁸ Toto však není názor, který by prezentovalo více oslovených NNO. Organizace považují za zásadní právě možnost dívat se na kraj coby zdroj financí.

⁷⁹ Nikdo z dotázaných, ať už z úrovně kraje nebo neziskového sektoru, nepotvrdil, že by se na sestavování pravidel grantových řízení podílely jiné subjekty než odbory, výbory či komise.

Pardubický kraj

3.5.4. Princip partnerství

Problematika principu partnerství se zdá být pro reprezentanty kraje nová. Nemají představu, co pod termín zařadit, chybí jim, až na jednoho radního, konkrétní příklady toho, jak princip partnerství chápat. Jeden z radních považuje tento princip za módní záležitost. Umí si představit spolupráci s hospodářskou komorou, ale vzhledem k nepovinnému členství také chybí záruka, že její hlas je skutečně reprezentativní. Neziskové organizace nejsou považovány za možné stálé partnery kraje.

Jeden zástupce NNO se s termínem nikdy nesešel, ostatní si uvědomují podstatu věci, ale jsou vůči kraji skeptičtí. Jedná se o novou územní jednotku, vztahy nejsou dostatečně vyvrážděné, spolupráce je v úplných začátcích. Jak již bylo uvedeno výše, pozitivně je nazírána kontaktní osoba na KÚ, ale kromě spolupráce na komunitním plánování v oblasti sociální nebo v oblasti životního prostředí, nevedly organizace žádný příklad možného naplňování principu partnerství. Jeden z respondentů potvrdil, že některé NNO mají možnost vyjádřit se k určitému nařízení, nikoliv ale stát u jeho zrodu. Některé z nich hodnotily pozitivně spíše vztahy s městem Pardubice. Celkově se tento princip respondentům jevil jako uplatnitelný především v rámci neziskového sektoru. Kraj, coby instituce, není připraven být partnerem.

3.5.5. Region soudržnosti NUTS II a projekty pro čerpání evropských financí**3.5.5.1. Region soudržnosti NUTS II Severovýchod – Liberecký, Královéhradecký a Pardubický kraj**

Obecný pohled respondentů z Pardubického kraje se nijak výrazně nelišil od informací, které zazněly v ostatních krajích tohoto regionu NUTS II. Komunikaci někteří respondenti otevřeně označují za problematickou. Podle slov radního mělo rovnou dojít k vytvoření větších krajů. Rada soudržnosti byla ustavena, sekretariát též, ale přesto chybí jasné rozhodovací schopnosti. Výbor regionálního rozvoje ustaven není. Při tvorbě ROP bylo možné hovořit o spolupráci, nyní chybí společné téma. Jeden z radních vidí snahu dohodnout se jako zcela zásadní povinnost. Zatím bohužel cítí náznaky rivality mezi třemi kraji.

Tři NNO se nikdy s problematikou regionu soudržnosti nesešly. Zbývající organizace potvrdily bohatou aktivitu před vznikem krajů, především v souvislosti se spoluprací na tvorbě ROP. Nyní komunikace utichla, jednotlivé kraje jsou zahleděny samy do sebe.

Pardubický kraj

Podařilo se navázat nové kontakty (díky osobní angažovanosti), ale nebyla zahájena žádná zásadnější spolupráce, která by byla vedena cíleně napříč celým regionem soudržnosti.

3.5.5.2. Příprava projektů

Zástupci kraje narážejí na problém, že dosud nejsou definitivně schváleny centrální dokumenty. Postrádají větší snahu státu o celé věci hlouběji informovat. Podle respondentů v kraji je jakási indikativní databáze projektů (cca 200)⁸⁰, ale témata nejsou nijak roztríděna. Podle dvou respondentů kraj vyzval jednotlivé subjekty, aby návrhy projektů předkládaly⁸¹. Problematiku má v gesci OSR, na každém odboru je současně kontaktní osoba, aby byla zajištěna provázanost a komunikace napříč KÚ⁸². Kraj však naráží na zásadní nedostatek finančních prostředků a jako jediné řešení vidí především změny na centrální úrovni. Problematika kofinancování se v kraji zjevně nijak zásadně neřešila. Neuvažuje se o zřízení speciálního fondu. Vše, pokud bude třeba, vyjde přímo z příslušného rozpočtu kraje.

Neziskový sektor neví o žádné zvláštní aktivitě v této oblasti. Pouze jedna organizace představila konkrétní úvahy o projektech. Jiným úvahy nechybí, ale mají pocit, že nemají dostatek kapacit pro rozpracování úvah do konkrétní podoby. Jeden z dotázaných hodnotil ustavení kraje výslovně negativně – chybí mu zde tradice komunitního života, protože se jedná o novou územní jednotku – to považuje i za omezující při přípravě projektů.

Podle slov jiného respondenta může NNO pomoci, pokud je členem nějaké celorepublikové organizace, která je dostatečně silná a má kapacity pro přípravu projektů. Současně má více možností řešit problematiku kofinancování. Problémem není nedostatek informací, ale nemožnost věnovat se problematice s nejistým výsledkem „na plný úvazek“. Kraj se neúčastnil žádného z pilotních programů, chybí tudíž praktické zkušenosti z čerpání evropských financí. Pouze jedna z oslovených NNO uvedla úspěšně předložený projekt do evropského programu.

⁸⁰ Slova potvrdil jeden ze zástupců NNO.

⁸¹ Dotázaní zástupci neziskového sektoru nezaznamenali snahu kraje shromažďovat návrhy na projekty. Jeden dotázaný se domnívá, že mohli být cíleně osloveni především podnikatelé.

⁸² Někdy se hovoří o tzv. „Skupině pro integraci do EU“. Je cílem vytipovat styčná místa na krajském území a obsadit je odborníky, kteří by zajišťovali kontakty na eventuální partnery.

3.6. Plzeňský kraj

3.6.1. Tvorba PRK

3.6.1.1. První fáze – 1999 – 2000 (před vznikem krajů)

Podle regulí MMR vznikla „Regionální koordinační skupina“ (dále jen RKS)⁸³, která provedla výběrové řízení na komerčního zpracovatele dokumentu. Stala se jím Regionální rozvojová agentura Plzeňského kraje, o. p. s. (dále RRA). RRA stála u vzniku pracovních skupin, které byly tvořeny ze členů RKS, odborníků, zástupců NNO podle klíče určeného RRA vycházejícího z příslušného zákona⁸⁴.

3.6.1.2. Druhá fáze – 2001 – 2002 (po vzniku krajů)

Zastupitelstvo rozhodlo dopracovat PRK, panovala shoda, že dokument je kvalitní. V tomto období tudíž proběhla pouze nejnutnější aktualizace statistických dat. Faktické zpracování měla stále na starosti RRA. Odbor regionálního rozvoje (dále ORR) koordinoval činnost. V Plzeňském kraji nebyl zřízen zvláštní orgán zastřešující celý úkol. Podle jednotlivých problémových oblastí vznikly pracovní skupiny⁸⁵.

Dokument byl velice detailní, a to včetně konkrétních finančních rámců a projektů, což se ve výsledku stalo problémem. Mezi členy zastupitelstva proběhla komplikovaná debata. Ukázalo se, že politická reprezentace kraje není ochotná zavazovat se k plnění konkrétních finančních programů. Tento vývoj nakonec vyústil ve výrazné osekání podrobností a konkrétních návrhů v PRK. Dva respondenti to označili za určitý nedostatek, přesto se shodli, že dokument je kvalitní. Kromě komplikované politické diskuse se během tvorby neobjevil žádný zvláštní problém.

Pracovníci MMR se prací neúčastnili, ministerstvo pouze poskytlo potřebné finance. Jeden z respondentů připomněl možnost kraje získat zkušenosti od Regionální rozvojové agentury Most, podklady pro tvorbu tedy, podle slov dotázaných, nechyběly.

⁸³ RKS byla tvořena například přednosty okresních úřadů, primátorem Plzně, pracovníky jednotlivých odborů atd.

⁸⁴ Konkrétní seznam členů má podle jednoho z oslovených úředníků nejspíše RRA.

⁸⁵ Pracovní skupiny byly tvořeny krajskými politiky, částečně členy původních pracovních skupin, odborníky specificky prizvanými pro dopracování PRK, úředníky odborů KÚ.

Plzeňský kraj

3.6.1.3. Vliv veřejnosti

V první fázi tvorby mohla široká veřejnost ovlivnit obsah PRK prostřednictvím členů jednotlivých pracovních skupin. Oslovení respondenti nesdělili žádné bližší podrobnosti k této etapě.

V druhé fázi byla veřejnost informována cestami danými příslušným zákonem. Kromě toho zástupci kraje využili média a vyvěsili dokument na internetu. Zájemci měli možnost zasílat připomínky, ale zájem ze strany široké veřejnosti byl zcela minimální. Radní Plzeňského kraje byli, podle slov jednoho dotázaného z odboru, připraveni přijímat eventuální podněty. Kromě těchto standardních cest proběhlo v Plzni jedno veřejné projednávání. Tato akce se ale sešla s minimálním zájmem široké veřejnosti. Oblast informování veřejnosti měl ve své gesci ORR.

Dva respondenti uznali, že široká veřejnost o dokumentu spíše neví. Tvrdili, že zcela chybí zájem o tuto problematiku, neboť je pro řadového občana složitě uchopitelná⁸⁶.

Průzkum názorů veřejnosti na regionální rozvoj se v kraji neprováděl. Priority specifikované v dokumentu PRK vychází z analytických dat, zájemci se mohli celého procesu tvorby účastnit stejně jako tvorby jiných rozvojových koncepcí. Zástupci politické reprezentace tudíž uvedli, že priority odpovídají základním představám veřejnosti.

3.6.1.4. Vliv neziskových organizací

Ze sedmi NNO, s nimiž jsme mluvili, se zástupci čtyř z nich podíleli na tvorbě PRK v obou fázích. Respondenti z oslovených organizací se shodli, že první fáze se jevila pro zapojení neziskového sektoru jako otevřenější⁸⁷. Samy organizace vyjádřily zájem účastnit se. Současně ale i zpracovatelská RRA věděla, že potřebuje znát názor lidí „zvenku“, jak připomněl jeden z respondentů⁸⁸.

⁸⁶ Jak připomněl jeden dotázaný úředník, eventuální zájemci o ovlivnění dokumentu jsou skeptičtí k tomu, že by předložením připomínek skutečně mohli něčeho dosáhnout.

⁸⁷ Na druhou stranu, jak uvedl jeden respondent z NNO, v první fázi byla menší různorodost zástupců, jednání probíhala v podstatně „uzavřenějším“ okruhu lidí.

⁸⁸ Jedna z oslovených NNO potvrdila, že byla skutečně oslovena.

Plzeňský kraj

NNO se shodly, že ze strany KÚ i komerčního zpracovatele byla a je ochota informace zveřejnit a získat názor nezaujatých odborníků⁸⁹. Podle jednoho ze zástupců NNO už bylo ale komplikovanější dostat se do řídicí skupiny, která rozhodovala o zapracování či odmítnutí připomínek.

Oslovení zástupci neziskového sektoru se pouze pozastavili nad nedostatkem času, který způsoboval, že se informace o tvorbě a možném připomínkování nemohly šířit mezi další NNO⁹⁰.

3.6.2. Vzájemný kontakt mezi neziskovými organizacemi a krajem

Jak uvedli dva respondenti z KÚ, kraj řeší celou škálu problémů daných zákony a NNO nejsou prioritní oblastí. Vztahy je, podle tohoto respondenta, možné najít ve dvou rovinách:

A) žadatelé o dotace⁹¹ - tyto organizace, jak uvedli jejich zástupci, kontakt řeší především prostřednictvím internetu. Panuje ale shoda, že úředníci jsou vstřícní a nápomocní, respondenti nezmínili žádné problémy.

B) jiné vztahy – NNO měly zájem se představit, nabídly svoje služby, kraj je oslovil za účelem spolupráce na koncepcích (viz oblast ŽP), spolupráce na tvorbě rozvojových dokumentů nebo komunitního plánování (především sociální oblast).

Většina respondentů z KÚ i zastupitelstva považuje neziskový sektor za rozříštěný. Jeden z oslovených specifikoval ze svého pohledu tři typy NNO:

A) NNO ochotné nabídnout své služby, získat informace, jsou ochotné spolupracovat a komunikovat,

B) NNO se specifickou oblastí činnosti (např. záchrana ohrožených druhů), jejich působení je přínosné, ale z hlediska rozvoje méně viditelné,

⁸⁹ Podle názoru jednoho z respondentů z NNO má KÚ většinou vytipovány NNO, které na podněty reagují a jsou ochotny dané problematice věnovat potřebný čas.

⁹⁰ Většina respondentů se ale shodla, že kdo skutečně má zájem informace získat, má možnost. Podle slov respondentů z neziskového sektoru byla určitým problémem i rivalita v rámci sektoru. Některé organizace mají tendenci uzurpovat si získané informace. Problémem je i zapojení široké veřejnosti.

⁹¹ Nejčastější způsob kontaktu ze strany oslovených NNO.

Plzeňský kraj

C) „aktivisté“ (podle slov mnoha Děti Země), chybí ochota dojít ke kompromisu, neschopnost diskuse, jejich zástupci považují pouze vlastní názor za ten jediný „správný“⁹².

Kraj má neoficiálně určenou radní, která je kontaktní osobou pro NNO⁹³. Všechny NNO věděly, že na KÚ působí kontaktní osoby, ale vztahy na příslušné odbory přesto nelze odbourat⁹⁴. Ve většině komisí Rady Plzeňského kraje jsou zástupci za NNO. Iniciativa vzešla ze strany NNO, ale kraj byl v celé věci vstřícný. Respondenti z KÚ potvrdili mapování neziskového sektoru⁹⁵.

Problémem ve vztahu s neziskovým sektorem je, podle jednoho dotázaného, i skutečnost, že nastavený model státní správy nedává krajům dostatečnou svobodu v čerpání finančních prostředků pro regionální rozvoj. NNO potřebují získat finance, které kraj nemůže v dostatečné míře nabídnout, což je neziskovým sektorem často kritizováno.

3.6.3. Neziskový sektor jako celek

Slova valné většiny respondentů z neziskového sektoru upozornila na nezpochybnitelnou rivalitu mezi jednotlivými organizacemi, které, jejich vlastními slovy, „bojují o jedny peníze“⁹⁶. Organizace přiznaly plzeňský centralismus. Většina si uvědomuje nutnost společného postupu vůči kraji, tudíž potřebu jisté formy sdružování. I respondenti z KÚ a zastupitelstva potvrdili, že z jejich pohledu je to pro jednání jednodušší. Naopak jeden z nich tvrdil, že takový postup je proti podstatě neziskového sektoru.

V minulosti se v rámci sektoru objevily snahy o vytvoření sdružující platformy. Probíhala potřebná debata, která ale narazila na vzájemnou rivalitu organizací. Organizace

⁹² Respondent z odboru se specificky pozastavil nad skutečností, že veřejnost se v médiích setkává především s těmito „radikálními“ organizacemi, které potom „poškozuji“ celý neziskový sektor.

⁹³ Současně byla neformálně vytipována osoba z KÚ, která také zastává pozici kontaktní osoby.

⁹⁴ Jeden z respondentů z KÚ připomněl „poradní skupinu“ vytvořenou jedním z radních ze zástupců NNO. Oslovené organizace oceňují možnost dozvědět se o tom, co se řeší, ale velké výstupy z těchto setkání nevidí. Potvrdily nezpochybnitelnou ochotu kraje komunikovat a nastavit pravidelné vztahy. Chybí jim ale jasně nastavené postupy. Systém je příliš závislý na osobních vztazích.

⁹⁵ Zástupci KÚ a samosprávy by ale ocenili větší aktivitu neziskového sektoru samotného, širší povědomí o organizacích je dosti omezené. Těch, které kraj přímo oslovily za účelem spolupráce, je naprosté minimum. Stejně tak je řada odborů, které nepůsobí v oblastech, v nichž se NNO obvykle vyskytují a proto úředníci nechápu možný přínos těchto organizací a mají o nich menší povědomí.

⁹⁶ Současně ze slov respondentů vyplynul negativní názor na působení CpKP v kraji. CpKP je považováno za profesionální organizaci, která není klasickou neziskovou organizací, přestože se do této pozice staví.

Plzeňský kraj

zajímající se o celou věc nebyly schopné najít kompromisní osobu ze svých řad. Podobné zastřešení existuje v Plzni, ale valná většina organizací se shodla, že se vytvoření krajského sdružení spíše nepodaří. Velká setkání tohoto typu řada neziskových organizací považuje za ztrátu času, zástupci z NNO z různých oblastí činnosti si, podle některých respondentů, nemají co říci. Oborové platformy fungují lépe. Celkově je v Plzeňském kraji znát chybějící vůle pokusit se o společný postup. Některé NNO to hodnotily negativně, jiné to považují za přirozené.

Jeden z respondentů z NNO projevil názor, že existují silné organizace, které mají vztahy vůči kraji nastaveny a upevněny. Bojí se tudíž, že případným „sdružením“ by tyto nadstandardní vztahy mohly být poškozeny. Pokud by se mělo podařit zřízení takové struktury, iniciativa musí vycházet, podle názoru jednoho respondenta, zdola. Menší organizace se specifickou oblastí působnosti nepociťují potřebu vytvářet platformy, nemají na společné akce čas.

3.6.4. Princip partnerství

Všechny dotázané NNO o termínu vědí a během rozhovorů jejich zástupci měli představu o konkrétních příkladech. Ze slov respondentů z neziskového sektoru ale vyplynulo, že jako obvyklejší vidí spolupráci s obcí či městem nebo jinými NNO, eventuálně v mikroregionech. NNO si zjevně uvědomují nutnost spolupráce s jinými subjekty. Často je proto princip naplňován zcela samozřejmě.

Naopak dotázaní úředníci a zastupitelé si představili v první řadě partnerství se zahraničím (města, regiony). Někteří respondenti z KÚ a politické reprezentace kraje hodnotili pozitivně tlak z Evropské unie v této problematice⁹⁷.

Respondenti z obou dotázaných skupin se shodli, že využívání principu partnerství je v celé společnosti spíše v začátcích⁹⁸.

⁹⁷ Jeden z radních se přímo ztotožnil s myšlenkou, podle níž je lepší neziskové organizace automaticky přizvat k jednáním, najít společné řešení, než následně řešit vzniklé problémy.

⁹⁸ Ze slov dotázaných respondentů z neziskového sektoru vyplynula důležitost dříve nastavených osobních vztahů pro naplňování principu partnerství.

Plzeňský kraj

3.6.5. Region soudržnosti NUTS II a projekty pro čerpání evropských financí**3.6.5.1. Region soudržnosti NUTS II Jihozápad - Plzeňský a Jihočeský kraj**

Oslovení respondenti ze zastupitelstva a KÚ se shodli na nevhodnosti tohoto spojení. Podle slov osloveného radního selhaly orgány na centrální úrovni, které měly hned od počátku brát na vědomí plánovanou velikost jednotek a vytvořit větší kraje⁹⁹. Komunikaci je možné najít, ale je komplikovaná¹⁰⁰. Výbor regionálního rozvoje je teprve ve stádiu zrodu.

Kontaktované NNO nezaznamenaly aktivitu neziskového sektoru napříč kraji, přestože dotázané NNO měly povědomí o celé problematice. Ze sedmi dotázaných organizací se pouze jeden respondent nesetkal s tímto tématem. Nikdo z této skupiny dotázaných nezaznamenal žádnou zvláštní komunikaci, ať už mezi krajskou reprezentací nebo v rámci NNO napříč regionem soudržnosti. Nastavený systém je, podle slov jednoho z dotázaných, pro nezaujatého pozorovatele velice nepřehledný.

3.6.5.2. Příprava projektů

Příprava projektů pro eventuální čerpání strukturálních fondů je v gesci ORR a příslušného radního. Během rozhovorů se ale ukázalo, že se dílčí problémy řeší i na jednotlivých zainteresovaných odborech. Většina dotázaných z KÚ měla tedy přehled o této problematice. V rámci NUTS II se zatím společné projekty nepřipravují. Jeden z oslovených radních vidí jako zásadní právě dokument PRK, neboť s ním musí být všechny projekty v souladu¹⁰¹.

⁹⁹ Jeden z radních se pozastavil nad v podstatě nulovou právní subjektivitou, kvůli níž orgány nemohou nic přímo ovlivnit. Toto spojení narušilo tradiční chápání západu Čech. Jak řekl jeden z dotázaných, když už, tak měl být spojen Plzeňský a Karlovarský kraj. Při spojení s Jihočeským dosahuje NUTS II až na Moravu, kde je zcela odlišná společenská situace, tudíž diametrálně odlišné problémy.

¹⁰⁰ Radní upozornil na rivalitu politických stran v souvislosti s obsazováním postů v rámci NUTS II. Objevují se obavy z dominance politických reprezentantů druhého kraje. Podle jednoho z dotázaných radních jsou kraje zbytečně odváděny od podstatných problémů, protože musí řešit záležitosti typu sídlo sekretariátu atd.

¹⁰¹ Konkrétní databáze projektů se, podle radního, zatím nepřipravuje, protože nebyly definitivně odsouhlaseny rozvojové dokumenty na centrální úrovni. Je zklamán, že se centrální orgány nepokusily více propojit příslušné SOP s jednotlivými PRK, aby byla zajištěna větší provázanost systému. Už v případě PRK byly na dokument „napojeny“ konkrétní projekty. V důsledku politické debaty se potom nestaly příomou částí dokumentu, jejich rozpracování ale existuje v konkrétní podobě. Jeden vedoucí odboru se pouze důrazně pozastavil nad tím, že zástupci krajů nejsou přizváni k jednáním s EU, když výsledky těchto jednání budou v budoucnu naplňovat. Cítí v tom snahu centrální úrovně uzurpovat si rozhodovací pozici.

Plzeňský kraj

Kraj může a měl by sehrát koordinační roli, jak uvedl jeden respondent z KÚ¹⁰².

Současně vznikají i databáze projektů podle jednotlivých oblastí. Jednotlivé odbory tvoří specifické rozvojové koncepce, na které jsou také přímo napojeny konkrétní problémové oblasti a eventuální témata projektů¹⁰³. Takové zásobníky budou sloužit pro případné udělování dotací kraje, ale bezpochyby mohou být, podle respondenta z KÚ, rozpracovány i pro úroveň strukturálních fondů.

Oslovené NNO mají informace k této problematice, ale vše hodnotily jako komplikované. Menší organizace neuvažují o přípravě projektů především z formálních důvodů¹⁰⁴. Větší organizace uvedly příklady námětů na projekty, ale vždy ve spolupráci s jinými subjekty¹⁰⁵. Velké, zavedené organizace se samy hodnotí pozitivně, protože jsou důvěryhodným partnerem díky celorepublikové síti a mají zkušenosti z předvstupních fondů.

Řešení kofinancování je otázkou politické debaty, dotázaní zástupci odborů neměli v této věci dostatek informací. Dotázaný radní upozorňoval, že především chybí konečné specifikování podmínek ze strany centrální úrovně. Plzeňský kraj proto problematiku detailně neřešil¹⁰⁶. Podle jednoho respondenta se uvažuje organizačně vše ošetřit přibližně čtyřmi novými pracovníky, specialisty na EU a oblast strukturálních fondů, kteří by měli v ideálním případě posílit ORR.

Pohled NNO na tuto problematiku se různí. Většina dotázaných NNO neměla informace o snahách shromažďovat projekty. Naproti tomu jeden ze zástupců NNO s jistotou tvrdil, že

¹⁰² Kraj si také nechává udělat „Analýzu opatření v SROP a SOP“, s cílem zjistit, jaký objem finančních prostředků přibližně připadne na jednotlivé kraje. Obává se příliš velkého seznamu projektů, tudíž příliš velkých očekávání a následného možného zklamání.

¹⁰³ Např. oblast životního prostředí – „Program na podporu ekologických projektů“ – finance z tohoto programu mají umožnit vznik konkrétních projektů. Podobná situace je i v oblasti cestovního ruchu. Jeden z dotázaných radních je přesvědčen, že do konce roku 2003 budou alespoň některé projekty v podobě k rozpracování pro čerpání strukturálních fondů.

¹⁰⁴ Např. chybějící podvojný účetnictví, nedostatečné absorpční schopnosti, nedostatečné organizační zázemí.

¹⁰⁵ Vhodnými nositeli by, podle názoru některých NNO, mohly být obce a mikroregiony, chybí ale údajně všeobecné povědomí a potřebné vzdělání v této oblasti.

¹⁰⁶ Radní se domnívá, že v případě projektů, jež by eventuálně spolupředkládal kraj, nebude zásadní problém příslušný podíl zajistit. Děje se tak i nyní. Jako zásadní problém ale vidí otázku SOP. Zde centrální úroveň doposud nespécifikovala, jaké podíly v kofinancování na kraje připadnou.

Plzeňský kraj

kraj bude schopen čerpat finance, neboť má představu o projektech. Zazněl ale i třetí názor, podle něhož je kraj zcela nepřipraven. Podle zástupce jedné NNO chybí kromě jiného subjekt, který by dával dohromady možné partnery a motivoval je k aktivitě v této oblasti.

3.7. Jihočeský kraj

3.7.1. Tvorba PRK

3.7.1.1. První fáze – 1999 – 2000 (před vznikem krajů)

První verze PRK vyšla z pera „Regionální koordinační skupiny“ ve spolupráci s pracovními skupinami tvořenými např. přednosty okresních úřadů (dále OÚ), starosty, členy hospodářské a agrární komory, pracovníky odborů OÚ. Pozici komerčního zpracovatele zastávala Regionální rozvojová agentura Jižních Čech – RERA a. s. (dále RRA).

3.7.1.2. Druhá fáze – 2000 – 2001 (po vzniku krajů)

První verze PRK byla předložena zastupitelstvu na jeho první schůzi, dokument se setkal se souhlasem. Panovala shoda dotvořit jej podle aktuální situace v kraji. Za technickou kvalitu dokumentu zodpovídala RRA. Hlavní ideje, týkající se dopracování dokumentu, vyšly především z různých pracovních skupin, z nichž některé byly shodné se skupinami z první fáze tvorby. Jejich obsazení bylo, slovy jednoho z respondentů, upraveno podle politického klíče a doplněno odborníky¹⁰⁷. V každé pracovní skupině byl jeden pracovník odboru regionálního rozvoje (dále ORR), který zajišťoval hladký průběh tvorby. Tvorbu dokumentu zastřešoval „Řídící výbor“ tvořený předsedy jednotlivých pracovních skupin, prvním náměstkem hejtmána, zástupcem ORR a vedoucími jednotlivých odborů.

Úředníci MMR se procesu neúčastnili. V kraji byla pouze využívána metodologie navržená MMR¹⁰⁸, které také celý proces financovalo. Během tvorby dokumentu se neobjevily žádné zásadní problémy, neboť většina textu se nijak zásadně neměnila. Panovala shoda na jeho obsahu.

Vybrané priority PRK jsou pro každý rok specifikovány v tzv. „Akčním plánu“, který rozpracovává i konkrétní projekty, z nichž vycházejí příslušná grantová schémata. Přípravu „Akčního plánu“ zajišťují pracovní skupiny vzniklé v souvislosti s dopracováním PRK. Pouze

¹⁰⁷ Konkrétní odborníci byli politickým klubům navrženi. Respondent jejich výběr nijak konkrétně nespecifikoval. Jako příklady skupin účastnících se dopracování dokumentu zazněly např. MPSV, NNO, podnikatelé, VŠ, úřady práce atd.

¹⁰⁸ Respondenti uvedli, že byla metodika považována za závaznou.

Jihočeský kraj

se obměňují jejich členové. Úkolem je vytipovat nejdůležitější priority pro dané období. Podle slov osloveného radního bylo snahou kraje nastavit podmínky podle regulí EU. Tuto informaci ale nijak nespécifikoval.

3.7.1.3. Vliv veřejnosti

V kraji neproběhl průzkum veřejného mínění ve snaze zjistit postoj veřejnosti k regionálnímu rozvoji. Většina respondentů, a to i z oslovených NNO, se shoduje, že Jihočeský kraj není konfliktním územím, není třeba řešit žádné zásadní problémy kromě JE Temelín. Z hlediska sledovaného tématu převládá ve společnosti konsenzuální prostředí.

V Jihočeském kraji se využívaly standardní cesty, jak informovat veřejnost o procesu tvorby, eventuálně ji přímo zapojit. Kromě povinných cest daných zákonem byl hlavním informačním médiem internet. Stránky RRA byly využity k vyvěšení textu i k připomínkování. Probíhaly také pravidelné tiskové konference. Kraj využil i možnost podávat inzeráty v novinách. Podle jednoho z oslovených respondentů se kraj snaží zacílit především na média, protože široká veřejnost je jinak velice neuchopitelná. Není jednoduché zvolit vhodný postup, který ovlivní většinu obyvatelstva. Komunikaci s médii během dopracovávání PRK mělo na starosti tiskové oddělení.

Adresně bylo obesláno několik set dříve shromážděných kontaktů. Široká veřejnost měla přibližně tři týdny pro připomínkování dokumentu¹⁰⁹. Sešlo se cca 100 připomínek. Tyto připomínky byly projednány v příslušných pracovních skupinách. Jeden z respondentů z odboru potvrdil, že řada z nich byla relevantních. Z pera náměstka hejtmána vyšel dopis, který předkladatele informoval o jejich vypořádání¹¹⁰.

Než byl dokument definitivně schválen, proběhlo jedno veřejné projednávání v Českých Budějovicích, o jehož konání veřejnost informoval tisk a televize. Jeho organizaci měl ve své gesci ORR. Tohoto setkání se účastnilo vedení kraje spolu s předsedy jednotlivých pracovních

¹⁰⁹ Připomínky mohly být zasílány poštou, e-mailem, předány přímo hejtmánovi nebo dodány do budovy KÚ osobně.

¹¹⁰ Podle dvou respondentů si kraj uvědomoval velkou důležitost zajištění zpětné vazby. Byly proto sestaveny čtyři různé verze dopisů s patřičným vyrozuměním, které byly předkladatelům zaslány.

Jihočeský kraj

skupin. Zorganizování veřejného projednávání se, podle dvou respondentů, věnovalo hodně pozornosti. Oslovení zdůraznili, že si kraj uvědomuje, jaký důraz na veřejná projednávání klade EU. Kraj proto využil tuto možnost, aby si organizaci podobné akce „vyzkoušel“. Zájem ze strany veřejnosti byl ale velice malý, hlavními účastníky byly NNO, které se ale účastnily tvorby dokumentu od počátku. Z této akce žádné připomínky nevězly.

3.7.1.4. Vliv neziskových organizací

Ze sedmi oslovených NNO se jedna dopracování vůbec neúčastnila a o procesu ani nevěděla¹¹¹. Další dvě organizace o tvorbě věděly (jeden z respondentů přímo zaznamenal informace v novinách), ale neměly dostatečné kapacity pro zajištění účasti¹¹².

Čtyři dotázané NNO se prací aktivně účastnily v pracovních skupinách, jedna z nich v obou fázích tvorby. Zástupce této organizace potvrdil, že bylo snahou několika účastníků se NNO předávat informace dál do neziskového sektoru. Ze strany ostatních NNO chyběl zájem přispět k práci. Zástupci všech čtyř aktivních organizací byli osloveni krajem nebo jinou institucí, která se na dopracování podílela. Respondenti současně potvrdili, že nebyli z neziskového sektoru jedinými účastníky dopracování dokumentu. Jeden z respondentů byl navíc přizván na schůzky nejužšího uskupení (pravděpodobně měl během rozhovoru na mysli „Řídící výbor“), které rozhodovalo o finální podobě textu. Oslovení respondenti z řad NNO se vesměs shodli, že jejich názory byly brány do úvahy.

Zástupce jedné NNO, která se do procesu zapojila, se pouze zmínil o nedostatku času, který komplikoval komunikaci s případnými jinými zájemci z řad neziskového sektoru.

¹¹¹ Organizace je ve stálém kontaktu s jednou z významných NNO v kraji, má tudíž jistotu, že v případě potřeby bude organizací kontaktována. Pracovníci této neúčastníci se NNO nemají dostatek kapacit pro sledování tvorby dokumentů, jejich vlastní činnost je pro ně prioritou. Takto nastavený vztah jim vyhovuje.

¹¹² Jeden z respondentů vyjádřil určitou míru skepse v souvislosti s postupem tvorby jakýchkoliv rozvojových dokumentů. Podle jeho názoru je toto úkolem především větších zastřešujících organizací nebo NNO, které vstupují do různých konfliktních kauz (např. Jihočeské matky, Calla). Sám měl pocit, že je možné nastavit pouze formální vztahy, dokumenty nelze skutečně ovlivnit. Nesouhlasí se základní podobou PRK, všechny krajské dokumenty se mu zdají příliš podobné.

Jihočeský kraj

Potvrdil, že NNO byly jeho prostřednictvím vyzvány k předkládání případných připomínek prostřednictvím e-mailu¹¹³.

3.7.2. Vzájemný vztah mezi neziskovým sektorem a krajem

Oslovení zástupci z neziskového sektoru během rozhovorů zdůraznili dva hlavní důvody pro navázání kontaktu se zástupci kraje:

A) tři organizace potvrdily, že hlavním impulsem pro ně je možnost získat finanční prostředky – granty, jeden z respondentů ale potvrdil, že si uvědomuje povinnost NNO zjistit si detailně potřeby obyvatelstva a jejich zajištění potom kraji nabídnout.

B) jiné tři organizace potvrzují kontakt s krajem v souvislosti s předáváním informací, se spoluprací na projektech, s připomínkováním dokumentů, s účastí v pracovních skupinách atd. Oslovení zástupci se shodují, že kraj se snaží o otevřenost, na území převládají dobré vztahy. Na druhou stranu však i jeden z respondentů sdělil, že by NNO mohly být aktivnější a získat pevnější postavení.

Pohledy těchto organizací se však odlišují od pohledu zástupce jiné NNO. Jeho organizace existenci kraje „nezaznamenala“ a pro její činnost se se vznikem krajské samosprávy mnoho nezměnilo. Zkušenost s fungováním byla doposud špatná, především v souvislosti s grantovými řízeními¹¹⁴.

Na KÚ není vymezen úředník, který by měl neziskový sektor ve své gesci. Vzhledem k tomu, že na území působí poměrně silná NNO, která zajišťuje i servis pro ostatní organizace, většina NNO kontaktní osobu na KÚ nepostrádá. Jeden ze zástupců oslovených NNO uvedl, že chyba v této věci není ani tak na straně kraje, ale spíše na straně neziskového sektoru. NNO se nebyly schopny dohodnout, zda-li bude vyhovující přidělit neziskový sektor do gesce úředníka nebo bude lepší vytipovat konkrétního radního. Doposud se tedy otázky

¹¹³ Informace o dopracovávání PRK byly také uveřejňovány v měsíčníku neziskového sektoru kraje. Připomínky, které zástupce obdržel, tlumočil na setkáních pracovních skupin. Podle jeho slov neexistoval klasický připomínkový list, vypořádání připomínek se řešilo obvykle hned na místě.

¹¹⁴ V roce 2002 kraj vyhlásil grantová řízení, která ale byla, podle slov respondenta, netransparentní a nepřehledná. Ostatní NNO se na tuto organizaci obracely ve snaze poradit se. Z toho důvodu respondent kontaktoval pracovníky kraje, ale nikdo mu nebyl schopen postup vysvětlit. Respondent hodnotil negativně především chybějící kontaktní osobu a dále nezámek kraje o zpětnou vazbu.

Jihočeský kraj

řeší po oborech. Stejně tak se organizace nebyly schopné shodnout na vhodných zástupcích ze svých řad do orgánů kraje - výborů a komisí. Kraj jim sice místa nenabídl, ale NNO se údajně ani nesnaží prosadit se do těchto orgánů.

3.7.3. Neziskový sektor v kraji jako celek

Situace v Jihočeském kraji se jevila jako dosti odlišná od jiných krajů v ČR. Samy NNO se shodly, že neziskový sektor je v kraji slabý. Na území žije málo lidí, problémy se daří řešit a neziskový sektor není nucen k větší aktivitě.

V kraji neexistuje platforma NNO, která by sdružovala organizace napříč oblastmi jejich působnosti. Oslovené organizace se bez výjimky shodly, že se v kraji objevily určité snahy o ustavení takové platformy, ale nepodařilo se najít společné cíle. Nikdo z respondentů takovou platformu nepostrádal. Za důležité považují sdružování v rámci jednotlivých sektorů.

Jeden z respondentů se nad neexistencí sdružující platformy zamyslel hlouběji. Podle jeho názoru v kraji fungují jednak silné organizace, které mají pracně získané informace a kontakty a nemají zájem je ztratit ve prospěch umělého uskupení. Vedle toho existují organizace, které jsou „ješitné“ a chtějí si udržet své výjimečné postavení. V neposlední řadě různorodé malé NNO nenajdou společnou řeč. Některé organizace se shodly, že vzhledem k fungování informační a servisní NNO v Českých Budějovicích nemají potřebu speciálního úředníka na kraji.

Z pohledu respondentů z KÚ nebo zastupitelstva chybí jasná představa, které NNO na jeho území působí¹¹⁵. Podle jednoho respondenta kraj organizoval konkrétní setkání se zástupci NNO, ale ze strany organizací chyběl větší zájem. Ze slov radního je patrné, že se spíše osvědčuje přizvat zástupce NNO k jednání hned, jak nastane problém, než vše řešit pod tlakem a dodatečně. Respondenti z kraje se shodli, že v určitých oblastech je pozice NNO nezastupitelná, jeden z dotázaných ale postrádá zastřešující organizaci¹¹⁶. Jiný pracovník

¹¹⁵ Jeden respondent z NNO potvrdil, že byl kontaktován pracovníkem kraje v souvislosti se žádostí o kontaktní databázi NNO v kraji. Odmítl ji ale bez honoráře předat, protože takový informační zdroj považuje za hodnotný a příliš časově náročný na aktualizaci.

¹¹⁶ Jako příklad uvedl sportovní NNO, které „fungují jasně a přehledně“.

Jihočeský kraj

odboru se pozastavil nad mírou, jak dalece NNO skutečně mohou reprezentovat zájmy obyvatel nebo naopak zájmy vlastní. Jeden ze zastupitelů také vyzval organizace, aby se snažily nejen kritizovat, ale vždy navrhnout nějaké alternativy řešení nastalé situace.

3.7.4. Princip partnerství

Ze slov zástupců KÚ i zastupitelstva bylo evidentní, že partnerství je chápáno především ve spojitosti s partnerskými městy a regiony v zahraničí. Od jednoho respondenta zazněl příklad z krajské úrovně popisující práci „Řídícího a koordinačního výboru“, jehož členové hodnotí projekty z hlediska přínosu pro kraj. Dotázaní se shodují, že tvorba rozvojových dokumentů a různých koncepcí je možným příkladem naplňování tohoto principu. Jeden ze zastupitelů hodnotil kraj v souvislosti s naplňováním tohoto principu pozitivně především proto, že kraj uděluje granty. Celkově odpovědi působily poněkud chaoticky, většinou respondentům chyběly konkrétní příklady.

Oslovené NNO mají jasnější představu o tom, co si pod pojmem představit. Ze slov tří zástupců vyplývá, že oslovení dobrých partnerů je pro úspěšnou činnost v neziskovém sektoru zásadní. Menší organizace naplňují tento princip v menším měřítku (např. oslovují okolní NNO, obec). Větší organizace věří, že až se kraj rozběhne jako instituce, stane se jedním z možných partnerů. Zatím převažují partnerství na místní úrovni. Jeden respondent ale vysloveně uvedl, že si politická reprezentace uvědomuje důležitost spolupráce s okolními subjekty.

Jeden z respondentů se nad pojmem zamyslel komplexněji. Sdělil obavy, že ne všechny obce jsou dostatečně informovány a v očích podnikatelů chybí okamžitý efekt. Respondent se obává, že pro zakořenění principu bude třeba překonávat velkou nedůvěru.

3.7.5. Region soudržnosti NUTS II a projekty pro čerpání evropských financí

3.7.5.1. Region soudržnosti NUTS II Jihozápad – Plzeňský a Jihočeský kraj

Sdružení těchto dvou krajů je respondenty považováno za nešťastné. Centrální úroveň kraje uměle tlačí k dohodě, což je ale nijak nemotivuje ke vzájemné spolupráci. Komunikace se, z pohledu jednoho ze zastupitelů, vůbec nedaří. Doposud se řešily jen byrokratické otázky

Jihočeský kraj

týkající se sídla a sekretariátu, z občasných setkání chybí hmatatelné výstupy. Oslovení respondenti nesdělili žádné zvláštní informace k tomuto tématu.

Dotázané NNO neměly, až na jednu, žádné bližší informace k tomuto územnímu uspořádání. NNO působí obvykle na místní úrovni, sdružení krajů je pro ně příliš vzdálené. Nikdo z respondentů neuvedl příklady spolupráce v rámci neziskového sektoru na úrovni NUTS II.

3.7.5.2. Příprava projektů

V Jihočeském kraji neexistuje, podle informací sdělených respondenty, žádná specifická databáze projektů určených pro čerpání strukturálních fondů. Kraj bude vycházet především z výše popsaného „Akčního plánu“. Respondenti z řad pracovníků KÚ buďto neměli dostatek informací pro zhodnocení situace nebo věc viděli spíše pesimisticky. Podle jednoho z nich je cílem zapojit do celého procesu obce, seznámit je především s prioritami SROP, aby měly představu, kam zacílit projekty. Snahou je motivovat pověřené obce 3. stupně, aby fungovaly jako spojky mezi centrem a jednotlivými oblastmi kraje. Respondenti ale během rozhovoru neuvedli žádné specifické postupy, jak těchto cílů dosáhnout. Jeden z oslovených politických reprezentantů kraje byl přesvědčen, že kraj bude schopen předložit menší projekty. Jiný respondent zdůraznil význam PRK pro přípravu projektů. Podle jeho slov se podařilo dobře zmapovat terén.

V otázce kofinancování nepanují zásadní obavy. Několik respondentů se vysloveně shodlo, že pokud bude určitý projekt pro kraj zajímavý, nebude problém podpořit jej z rozpočtu. Pro rok 2004 se předběžně uvažuje o zřízení speciálního fondu¹¹⁷.

NNO v kraji se na otázku přípravy projektů dívají podstatně pozitivněji. Pouze dvě dotázané organizace neuvažují o tomto typu spolupráce. Ostatní organizace potvrzují, že kraj v souvislosti s PRK tvoří seznam možných témat projektů, která je ale třeba rozpracovat. Samy organizace mají určité představy, záleží ale na definitivním administrování a nastavení podmínek. Jeden z respondentů vyjádřil obavy, že i kdyby NNO měly připravené projekty,

¹¹⁷ Respondent z KÚ k této věci nesdělil žádné další podrobnosti.

Jihočeský kraj

panuje ve společnosti nedůvěra, která může způsobit obavy ze zveřejnění námětu. Tento respondent je přesvědčen, že různé subjekty budou schopny připravit projekty, ale problém vznikne v souvislosti s kofinancováním. Jedna z NNO si byla zcela jistá, že bude předkládat projekty. Uvědomuje si ale, že je to především díky síti jejich poboček po celé republice, což řeší částečně i problém kofinancování. NNO se shodují, že mají o celé problematice dostatek informací. Problémem je spíše jejich zpracování.

3.8. Karlovarský kraj

3.8.1. Tvorba PRK

3.8.1.1. První fáze – 1999 – 2000 (před vznikem krajů)

Podle slov jednoho z dotázaných probíhala tvorba Programu rozvoje kraje (dále PRK) poněkud chaoticky. Práce byly údajně rozděleny mezi tři okresy, každý z nich měl k problému odlišný přístup. Náměty byly sestaveny do jednoho celku Odborem regionálního rozvoje Okresního úřadu Karlovy Vary. Respondenti se k této přípravné fázi nijak blíže nevyjádřili.

3.8.1.2. Druhá fáze – 2001 (po vzniku krajů)

Na základě rozhodnutí na centrální úrovni byl dokument dopracován. Zástupci kraje se rozhodli využít služeb komerčního zpracovatele. Na výzvu reagovaly tři firmy, z nichž byla vybrána Regionální rozvojová agentura Egrensis (dále RRA)¹¹⁸. RRA spolupracovala s pracovními skupinami, které byly tvořeny např. pracovníky krajského úřadu (dále KÚ), členy hospodářské komory, zástupci komerčních firem, nezávislími odborníky a především volenými zástupci. Členství v pracovních skupinách bylo honorované. Konkrétní osoby byly vybrány na základě původních kontaktů z okresních úřadů (dále OÚ). Byl kladen velký důraz především na regionální zastoupení všech oblastí kraje. Práci koordinoval odbor regionálního rozvoje, v politické rovině výbor pro regionální rozvoj. Ve srovnání s ostatními kraji se kraj Karlovarský odlišoval využitím služby tzv. oponentních skupin. Ty byly vytvořeny bez nároku na honorář podle stejných problémových okruhů jako skupiny pracovní. Oponentní skupiny však byly obsazeny členy jiných institucí, aby byl zajištěn odlišný pohled na danou problematiku.

Ministerstvo místního rozvoje nemělo v průběhu tvorby žádnou zvláštní odpovědnost. Pouze financovalo celý proces. Karlovarský kraj ani nevyužíval žádnou specifickou metodologii. Podle jednoho z respondentů se neobjevila zvláštní potřeba vyměňovat si zkušenosti s okolními kraji, protože bývalí pracovníci OÚ měli dostatek zkušeností.

¹¹⁸ RRA je z přibližně 1/3 vlastněna krajem, z 1/3 vlastněna obcemi sdruženými v regionu Egrensis a z 1/3 vlastněna soukromými subjekty.

Karlovarský kraj

Při dopracovávání dokumentu se vyšlo z první verze PRK. Bez zásadních změn byla využita původní analýza. Došlo však k vytipování klíčových oblastí, které byly prohloubeny a doplněny konkrétními cíli a opatřeními. Podle jednoho z oslovených reprezentantů KÚ práce nenarazily na zásadnější problémy, kromě nedostatku času. Respondent výslovně ocenil zájem politické reprezentace o celou záležitost.

V kraji se vedle toho objevil i odlišný názor. Podle slov jednoho ze zastupitelů je PRK bezesporu důležitým dokumentem, ale považuje ho za příliš interní. Za chybu považuje, že dokument nevznikal současně s územním plánováním. Celý proces, včetně prodiskutování v oponentních skupinách, byl ukončen v prosinci roku 2001.

3.8.1.3. Vliv veřejnosti

Ze slov respondentů z KÚ i z řad politické reprezentace vyplynulo, že v Karlovarském kraji chybí zájem o pohled veřejnosti. Tak jako v jiných krajích, ani tady nebyl použit průzkum veřejného mínění. Dva respondenti však přímo uvedli, že kraj názor veřejnosti nemůže zajímat, protože se vždy jedná o neodborný pohled, průzkumy jsou finančně náročné a nemají žádný přínos pro řešení problémů. Podle těchto dvou respondentů veřejnost nemá nejmenší zájem o tuto problematiku, kraj by proto neměl ztrácet čas snahou o zapojení obyvatelstva do dění.

Pro informování obyvatelstva o vzniku dokumentu byly v Karlovarském kraji využity jednak cesty dané zákonem a dále především tisk¹¹⁹. Probíhaly pravidelné tiskové konference, kterých se účastnil zástupce ORR nebo příslušný radní. Zástupci kraje pro medializaci využili také pravidelný krajský pořad v regionální televizi. Jednotlivé verze dokumentu byly samozřejmě vyvěšeny na internetu. Podle slov dvou respondentů bylo možno ústně nebo písemně předávat připomínky, kraj ale neobesílal žádné subjekty přímo, aby je k připomínkování vyzval. Podle slov jednoho z respondentů by byl takový postup nepřínosný.

¹¹⁹ Čtenáři se mohli jednak setkat s inzeráty na toto téma a dále s průběžně publikovanými odbornými články.

Karlovarský kraj

Dále oslovený radní připomněl kontakt se zastupiteli a se členy pracovních skupin. Nikdo z oslovených respondentů nespécifikoval, jestli veřejnost předala nějaké připomínky.

3.8.1.4. Vliv neziskových organizací

V Karlovarském kraji jsme oslovili sedm neziskových organizací. Pouze dvě z nich měly možnost účastnit se tvorby. Jeden zástupce si dokument vyžádal na KÚ a umožnil jiným NNO do textu nahlédnout, připomínky ale žádná organizace nepředkládala¹²⁰. Druhá organizace byla přímo kontaktována jedním z odborů. Respondent však hodnotil celý proces jako příliš formální. Organizace předala některé připomínky, z nichž většina byla akceptována. Vypořádání proběhlo neformální cestou, ústně.

Ostatní organizace o vzniku dokumentu nevěděly a o získání informací se ani nijak blíže nezajímaly. Jeden z respondentů považoval tyto dlouhodobější rozvojové dokumenty za nekoncepční, tři organizace neměly přístup k informacím a z médií pouze zaznamenaly, že dokument byl dopracován. Poslední oslovená organizace se aktivně účastnila práce na příslušném regionálním operačním programu, ale v případě PRK respondentovi chyběly pevně nastavené vztahy, které by NNO umožnily se zapojit. Organizace nevěděla, kde získat informace a ani komu předat případné připomínky. Respondent kritizoval, že kraj byl velice nepřístupný.

3.8.2. Vzájemný kontakt mezi neziskovým sektorem a krajem

Převážná většina dotázaných NNO je v kontaktu s KÚ nebo s krajskou samosprávou, a to především v těch oblastech, v nichž příslušné NNO působí. Zástupci tří oslovených neziskových organizací sdělili, že jejich kontakt plně závisí na neformálních vztazích, bez nichž by nevěděli, jak situaci řešit. Jeden z nich ale sdělil, že se situace zlepšuje.

Ostatní organizace se dostanou do kontaktu s KÚ a samosprávou pravidelně, ať už v souvislosti s akcemi, které pořádají, ve snaze předat informace z neziskového sektoru kraji,

¹²⁰ Respondent považuje problematiku regionálního rozvoje za náročnou, na kvalitní připomínkování je nutný dostatek času. V době vzniku dokumentu nebyly nastaveny vztahy, chybělo komunitní plánování, což, podle respondenta, znemožnilo předání kvalitních připomínek. K připomínkování nebyly organizace přímo vyzvány, proto také žádné připomínky nepředkládaly.

Karlovarský kraj

v souvislosti s monitorováním sociálních služeb nebo díky občasným setkáním s hejtmanem. Tyto NNO se shodují, že kraj se snaží o otevřenost, ale chybí jakákoliv koncepce. Kontaktní osoby lze najít v příslušných odborech, napříč sektory však kontaktní osoba pro neziskový sektor určena není¹²¹. V komisích a výborech kraje nejsou zástupci neziskového sektoru. Jeden z respondentů se u této skutečnosti pozastavil, protože to považuje za zásadní chybu. I tyto organizace se shodují, že se komunikace ve srovnání s počátky existence kraje zlepšila.

3.8.3. Neziskový sektor v kraji jako celek

Respondenti oslovení na KÚ a v zastupitelstvu vyjádřili velice různorodé názory týkající se neziskového sektoru. Jeden z nich uznal, že NNO v České republice prokázaly životaschopnost, ale NNO konkrétně v Karlovarském kraji nejsou dostatečně aktivní a nemohou být zatím považovány za plnohodnotného partnera.

Jeden z radních hodnotil sektor jako potřebný, ale příliš roztržštěný a trpící vlastní rivalitou. Uvedl, že jsou-li NNO pilířem demokracie, jejich činnost je třeba zprůhlednit. Tvrdil, že pokud chce určitá NNO čerpat finanční prostředky od dárců, je třeba aby přizpůsobila svou činnost jejich potřebám. NNO by se měly snažit dojít ke shodě s KÚ při řešení problémů. Uvědomuje si, že kraj nemá právo NNO organizovat. On sám ale nesouhlasí s dublováním jejich činnosti v rámci jednotlivých sektorů. Proto by určité sdružování a koordinaci činnosti neziskového sektoru považoval za potřebné.

Jiný respondent se pozastavil nad nedostatkem informací o organizacích jako takových. Respondenti potvrdili postupný, ale nekoordinovaný vznik databází na jednotlivých odborech KÚ, postrádají ale vlastní aktivitu NNO představit se a předat informace¹²².

Zazněl i výrazně odlišný názor, kdy jeden ze zastupitelů hodnotil NNO velice kriticky. Tvrdil, že nemají co nabídnout, protože kraj je schopen vše zajistit lépe. Organizacím jde pouze o získání financí a vzájemné vztahy mezi NNO a krajem je, podle jeho názoru, třeba omezit na minimum.

¹²¹ Jeden ze zastupitelů se vyjádřil směrem k neziskovému sektoru velice negativně a tvrdě se ohradil proti snahám vytipovat kontaktní osobu na KÚ.

¹²² Jeden zástupce oslovené NNO potvrdil, že v určitých oblastech probíhá postupné mapování neziskového sektoru, na kterém spolupracují i některé NNO.

Karlovarský kraj

Samy NNO, jak bylo uvedeno výše, nehodnotí instituci kraje nijak kriticky. Od roku 2001 funguje v kraji „Asociace NNO Karlovarského kraje“ (ANNA KK). Všechny oslovené NNO věděly o existenci této asociace. Názory na toto seskupení se však liší. Zástupci dvou NNO považují asociaci na zbytečnou. Jejich organizace nejsou členy, protože mají pocit, že pro vlastní činnost není sdružování přínosné¹²³.

Tři další organizace chápou asociaci jako důležitý zdroj informací, které využívají. Postrádají ale stanovení širších cílů. Doufají, že s tím, jak se bude prohlubovat kontakt s krajem, naroste i význam krajské asociace. Organizace hodnotily negativně přílišné osobní zájmy některých aktérů. Obávají se, že takové postupy poškozují celý neziskový sektor. Jeden z respondentů připomněl, že v rámci asociace byli zvoleni zástupci tří hlavních proudů, kteří mají zastávat pozice kontaktních osob. Jejich služby se ale neosvědčily. Neziskový sektor v kraji možná není dostatečně vyspělý.

Poslední dvě oslovené NNO považují existenci asociace za důležitou, ale uvědomují si, že neziskové organizace na celý systém pohlížejí nejednotně. Jeden z respondentů se pozastavil nad skutečností, že pro vznik asociace byla prioritou především komunikace s krajem. Jeho zástupci však údajně předpokládali, že asociace bude zastřešovat všechny NNO, což ale respondent považuje za nemožné.

3.8.4. Princip partnerství

Podle informací oslovených respondentů můžeme tvrdit, že si dotázaní uvědomují, co si pod pojmem princip partnerství představit. U tří respondentů se mezi hlavními příklady objevily příhraniční projekty¹²⁴. Nechybí ani povědomí o aktivitách mikroregionů. Jeden z radních se však pozastavil u skutečnosti, že Karlovarský kraj patří mezi nejmenší kraje, tudíž má jeden z nejmenších rozpočtů, kde pouze minimum financí zbývá na regionální rozvoj. Vzhledem k tomu, že tento radní považuje oblast regionálního rozvoje za hlavní pro rozvoj principu partnerství, hodnotí jeho naplňování spíše negativně.

¹²³ Jeden z oslovených tvrdil, že vytvářením asociace si nejmenovaní pouze hojí osobní ambice bez jakéhokoliv pozitivního dopadu pro neziskový sektor jako celek.

¹²⁴ Např. dojezd záchranné služby do vzdálených obcí z Německa, projekty Phare CBC, Česko-bavorský geopark, Cesta hornictví atd.

Karlovarský kraj

Jiný respondent měl pojem spojen především s neziskovým sektorem. Sdělil, že NNO o principu partnerství stále mluví, ale nikdy nepřišly s žádnými konkrétními návrhy. Jeden z pracovníků odboru připomněl, že se kraj snaží vytvářet kolem sebe síť kontaktů na profesionální firmy, které mají co nabídnout, například v souvislosti s eventuálními projekty na čerpání strukturálních fondů. Pouze jeden z oslovených respondentů, a to z KÚ, vyslovil názor, že debata o principu partnerství je již v plném proudu. Oproti tomu všichni ostatní respondenti tvrdili, že byly teprve nastaveny prvotní podmínky pro jeho naplňování.

Pět oslovených neziskových organizací mělo představy o smyslu tohoto pojmu. Organizace také neopomněly uvádět praktické příklady, především ze své vlastní činnosti¹²⁵. Kraj se ale v pozici partnera nevyskytuje. Podle NNO by kraj mohl přiblížit své postupy principu partnerství například v oblasti grantových řízení, pokud by se neziskové organizace mohly podílet na formulování jejich pravidel.

Jednomu z respondentů chybí, že český daňový systém nemotivuje podnikatele k zapojení se do podobného typu projektů. Jiný respondent považoval společnost obecně za nedostatečně vyspělou. Chybí zde, podle jeho názoru, povědomí o partnerství, převládá vzájemná nedůvěra.

Dvě NNO se s pojmem nesetkaly. Jeden z respondentů, poté co jsme se společně zamysleli nad významem pojmu, naplňování principu partnerství hodnotil negativně. Ve společnosti podle něj převládá rivalita v boji o finanční zdroje, která naplňování principu partnerství znemožňuje.

3.8.5. Region soudržnosti NUTS II a projekty pro čerpání evropských financí

3.8.5.1. Region soudržnosti NUTS II Severozápad – Karlovarský a Ústecký kraj

Oslovení respondenti se na tento systém dělení území České republiky dívají negativně. Podle dotázaného radního region soudržnosti nemá jasné pravomoci. Vznikla Regionální rada Regionu soudržnosti Severozápad, výbor regionálního rozvoje byl ustaven usnesením, sekretariát chybí. Oslovený radní považuje za negativní především to, že region NUTS II

¹²⁵ Např. vznik Balneologického institutu, různé projekty chráněného bydlení, akce na území různých obcí.

Karlovarský kraj

Severozápad není orgánem samosprávy, nýbrž statistickou jednotkou, která nemá právo o čemkoliv rozhodovat. Chápe, že tvorba rozvojových dokumentů je důležitá, postupy ale považuje za nelogické. Zamyslel se především nad tím, jak mohou být kraje nuceny k přípravě projektů pro čerpání strukturálních fondů, když Evropská komise doposud neodsouhlasila např. „Národní rozvojový plán“.

V oblasti neziskového sektoru nelze vysledovat žádné postupy společné pro oba výše zmíněné kraje. Podle slov jednoho respondenta proběhla mezikrajová konference NNO, ale o akci byl minimální zájem. Většina organizací má, ať už z praxe nebo díky školením, povědomí o uspořádání regionů soudržnosti. Problematika ale působí neuchopitelně, organizace nemají dost informací o dění.

3.8.5.2. Příprava projektů

Jak vyplynulo z provedených rozhovorů, o této problematice mají bližší informace zástupci kraje s působností v oblasti regionálního rozvoje. Sami hodnotí připravenost kraje negativně a to především z důvodu nedostatku volných finančních prostředků, jež by mohly být využity pro podporu přípravy projektů. Oslovení zástupci nezmínili žádné organizační změny související s touto problematikou. Neuvedli ani specifická řešení týkající se kofinancování¹²⁶.

Jeden z oslovených respondentů potvrdil existenci databáze projektů, pochyboval ale o možnosti jejího využití pro strukturální fondy. Chybí centrálně daná pravidla. MMR, podle názoru jednoho z respondentů, neplní svou funkci. Podle slov zástupců kraje je třeba orientovat se především na místní podnikatele (doposud bylo v této věci osloveno cca 30 firem)¹²⁷. Ti jsou považováni za hlavní zdroj možných idejí. Současně se ale ukázalo, že díky SAPARD a Phare CBC převažují zkušenosti s předvstupními fondy především v obcích. Pro starosty obcí kraj pořádá i speciální školení, která jsou, podle jednoho z respondentů, otevřená

¹²⁶ Jeden z respondentů pouze připomněl „Fond budoucnosti“, který byl vytvořen v lednu 2003. V současnosti obsahuje přibližně 20 miliónů Kč, které jsou určeny pro podporu projektů z PRK v roce 2004.

¹²⁷ Kontaktování partnerů z řad podnikatelů má být ukončeno do konce června 2003.

Karlovarský kraj

i pro pracovníky KÚ. Dva respondenti se shodli, že menší územní rozloha kraje se může v budoucnu stát výhodou, a to především díky vzájemné blízkosti subjektů.

Neziskové organizace, které jsme oslovily, by se rády, až na jednu, do čerpání strukturálních fondů zapojily. Nemají ale dostatek informací o formálních náležitostech. Otázkou zůstává, jestli se NNO budou vůbec moci jako příjemci zapojit. Některým z nich chybí čas a kapacity. Především menší organizace, které nemají celorepublikovou síť, nemají dořešenu možnou povinnost kofinancovat. Všechny si uvědomují, že se jedná o organizačně náročnou problematiku. Jako jeden z nápadů se často objevilo pokračování již rozběhlých větších projektů. NNO často mají problém zahájit novou aktivitu, protože si nemohou dovolit věnovat čas projektům, u nichž nemají jistotu, že uspějí. NNO si nejsou vědomy, že by kraj vyzýval subjekty ve společnosti k předkládání návrhů projektů.

3.9. Ústecký kraj

3.9.1. Tvorba PRK

3.9.1.1. První fáze – 1999 – 2000 (před vznikem krajů)

Tvorba první verze Programu rozvoje kraje započala v rámci okresních úřadů pod metodickým vedením MMR. Byla vytvořena „Regionální koordinační skupina“ (dále RKS) skládající se např. z pracovníků OÚ, zástupců měst a obcí, profesních sdružení a zástupců VŠ. Členové RKS došli ke shodě, že je zbytečné rozpracovávat detailní dokument před faktickým vznikem kraje. Na úkol byla tudíž ve srovnání s jinými kraji vyčleněna menší finanční částka. Ve spolupráci s komerčním zpracovatelem, firmou Terplan¹²⁸, vznikla analytická část celého dokumentu¹²⁹.

3.9.1.2. Druhá fáze – 2001 – 2002 (po vzniku krajů)

Zástupci kraje reagovali na výzvu MMR a rozhodli se dopracovat celý dokument. V tehdejší době ještě neexistoval odbor regionálního rozvoje (dále ORR), proto vše probíhalo poněkud komplikovaně. Práce koordinoval výbor pro regionální rozvoj. Vše řešila Regionální rozvojová agentura Euregion Labe (dále RRA), neexistovaly pracovní skupiny¹³⁰. Jeden z respondentů z odboru potvrdil, že se odbory prostřednictvím připomínek a návrhů textu do tvorby přímo zapojily.

Zástupce MMR se prací nijak neúčastnil, ministerstvo pouze celý proces financovalo.

Jeden z oslovených zástupců se hlouběji zamyslel nad kvalitou dokumentu. Především zapochyboval, zda-li bylo šťastné nechat tak zásadní úkol na nově vzniklých, nedostatečně konsolidovaných krajích. V případě Ústeckého kraje PRK nebyl zastupitelstvem schvalován, ale pouze brán na vědomí. Proběhlo mnoho diskusí o tom, jestli je dokument ve své podobě

¹²⁸ Dva oslovení radní uvedli v pozici komerčního zpracovatele firmu AREL.

¹²⁹ Podle slov jednoho z respondentů se spolupráce příliš nedařila, chyběly zkušenosti a naráželo se na nedostatek času.

¹³⁰ Respondent uvedl, že RRA oslovila „klasické“ partnery k připomínkování. Nezmínil se o nich nijak blíže. Domníval se pouze, že připomínky shromažďovala RRA. Nepotvrdil ale zpětnou vazbu, tedy informování předkladatelů o vypořádání. Předpokládal, že to vše bylo úkolem RRA, kde je možné získat i příslušnou dokumentaci. Dva oslovení radní potvrdili rozesílání písemných vyrozumění předkladatelům připomínek.

Ústecký kraj

vůbec kvalitní. Praxe, podle respondenta ukazuje, že dokument je třeba upravit. Jedná se o „program“, ale chybí implementační část. Respondent považuje dokument za příliš obecný, chyběla údajně vůle jasně určit priority. Potvrzuje ale pořádání průběžných aktualizací, během nichž bude PRK jistě postupně zkvalitněn.

Pro střednědobé období je vytvořen „Prováděcí plán“ na 3 – 5 let. Ten vytyčuje konkrétní priority daného období. Byl zřízen „Fond regionálního rozvoje“, jehož vzorem je „Fond Vysočiny“. Výrazná část vložených financí byla v loňském roce použita na řešení povodňových škod. Předpokládá se i využití na budoucí možné kofinancování projektů strukturálních fondů.

3.9.1.3. Vliv veřejnosti

Pro zjištění pohledu veřejnosti na problematiku regionálního rozvoje nebyl využit průzkum veřejného mínění. Rozpracovaný PRK byl průběžně zveřejňován na internetu, tak aby obyvatelé mohli předkládat připomínky. Oslovení respondenti sdělili, že o věc nebyl velký zájem. Neproběhlo veřejné projednávání. Problematiku informování veřejnosti o celém procesu měla na starosti pravděpodobně RRA, jak se domníval jeden z respondentů z KÚ. Radní připomněli zaslání informačního dopisu kontaktním subjektům (např. hospodářská komora, obce).

3.9.1.4. Vliv neziskových organizací

Ze šesti oslovených NNO se tři neúčastnily tvorby. Jeden z této skupiny respondentů text dokumentu získal díky jiné NNO a neměl potřebu jeho znění nijak zásadně měnit. Dvě jiné NNO tušily, že dokument vzniká, ale byly skeptické k možnosti skutečně výrazně text ovlivnit¹³¹.

Tři zbývající NNO se nějakou formou do tvorby zapojily. Jeden z respondentů potvrdil, že mohl neformální cestou předat připomínky přes městské úředníky a zastupitele¹³².

¹³¹ Jeden z respondentů se o celý proces začal zajímat již před vznikem krajů, kdy byla tvorba dokumentu v gesci OÚ. Postupy se mu zdály velice neprůhledné a to jej odradilo od úvah zapojit se v dalších fázích tvorby. Respondent ani nezaznamenal, že by se problematika řešila centrálně v rámci neziskového sektoru.

¹³² Sám připomínky nepředkládal, protože nepochyboval o kvalitě dokumentu. Oceňuje také jeho obecnost.

Ústecký kraj

Současně potvrdil, že se otázky týkající se PRK řešily i v rámci projednávání v neziskovém sektoru. Těch se ale neúčastnil. Dvě poslední NNO se účastnily v obou fázích tvorby, včetně další etapy připomínkování na konci roku 2002. Organizace potvrdily, že na druhé fázi tvorby se NNO individuálně podílely, ale jednalo se o chaotický proces. Klíčová v jejich očích byla až aktualizace z konce roku 2002, protože té se organizace účastnily koordinovaně¹³³. K druhé fázi proto respondenti nesdělili žádné další podrobnosti.

3.9.2. Vzájemné vztahy mezi neziskovým sektorem a krajem

Jedna z oslovených NNO se dostane do kontaktu s krajem zcela výjimečně, protože je členem oborové zastřešující organizace, která případné problémy řeší. Podle tohoto respondenta neprojevují reprezentanti kraje o NNO dostatečný zájem. Zástupce jiné organizace potvrdil, že se do kontaktu dostane pouze prostřednictvím asociace NNO v kraji, která bude popsána v další části textu. Respondent ale hodnotil velice negativně chybějící systém pro možnost navázat vztahy. Přímé zkušenosti nejsou dobré, na KÚ chybí úředník, který by byl schopen kompetentně odpovědět na otázky. NNO společně s dalšími organizacemi navrhovala projekt zajišťující specifický typ sociální služby, ale nikdo neprojevil zájem si o celé věci alespoň pohovořit. Doposud je vše, podle názoru tohoto respondenta, založeno na nahodilosti. Možný je maximálně kontakt s jedním konkrétním zástupcem odboru, který má o věci zájem a účastní se akcí. Záleží ale zcela na konkrétní osobě.

Názory dalších NNO se také dosti výrazně liší. Jedna dotázaná NNO potvrzuje eventuální kontakt s pracovníky příslušného odboru, do něhož NNO spadá. Organizace nemá potřebu složitě navazovat kontakty, protože využívá informací sdružující platformy NNO¹³⁴. Jiný zástupce také potvrzuje kontakt především díky sdružující platformě. Nastavení vztahů se mu nezdá dostatečné. Naproti tomu ale uznává, že kraj se zdá být otevřený jednáním a akceptuje návrhy NNO¹³⁵. Věří ve vylepšení situace, až se kraj jako instituce konsoliduje.

¹³³ Podrobnosti budou následovat v části „Neziskový sektor v kraji jako celek“.

¹³⁴ Blíže viz. „Neziskový sektor v kraji jako celek“.

¹³⁵ Respondent zmínil konkrétní příklad: asociace NNO oslovila kraj, aby jí poskytl k užívání místnost v budově KÚ. Kraj souhlasil, že ji pomůže zařídit.

Ústecký kraj

Dvě zbývající organizace hodnotí vztahy pozitivně. Zazněla pochvalná slova na hejtmana a spíše mírná kritika do řad NNO – organizace samy musí být schopny shodnout se na tom, co je jejich prioritou a konsenzuální názor potom tlumočit reprezentantům kraje. Z praktických příkladů zazněla z úst jednoho z respondentů slova chvály především v souvislosti s kulatými stoly NNO řešícími grantovou politiku kraje¹³⁶.

Pro neziskový sektor byla na jeho žádost vytipována kontaktní osoba, o její existenci ale věděla menšina oslovených NNO. Ty, které měly praktické zkušenosti, hodnotily systém pozitivně. V otázce reprezentantů neziskového sektoru ve výborech a komisích kraje se názory oslovených respondentů liší. Většina oslovených si nebyla vědoma, že by někdo z neziskového sektoru byl členem těchto orgánů. Naopak jiný respondent věděl o konkrétních zástupcích¹³⁷. Kromě toho zazněl další názor, podle kterého neziskový sektor v orgánech své reprezentanty nemá, ale NNO tento systém vyhovuje, protože kraj je přístupný různým názorům a s komunikací nejsou problémy. Dotázaný člen NNO uvedl, že neziskový sektor se ani své reprezentanty do orgánů nesnaží prosadit. Tento respondent také tvrdil, že v kraji jsou vzájemně dobré vztahy, NNO se snaží dohodnout a nebazíruje se na politikaření¹³⁸.

3.9.3. Neziskový sektor v kraji jako celek

Většina respondentů z řad KÚ a politické reprezentace se shodla, že se ve větší či menší míře dostanou do kontaktu s neziskovým sektorem. V tomto kraji se, více než v jiných částech ČR, ukazuje, že NNO komunikují především s odbory tradičních oblastí neziskového sektoru, tedy odborem životního prostředí, odborem sociálním, či odborem školství. Jeden

¹³⁶ NNO jsou v rámci asociace rozděleny do jednotlivých platforem, které navrhuji odborům kraje konkrétní dotační tituly. Dotační tituly současně vzejdou z práce určitých odborů. Oba návrhy se prodiskutují a snahou je vždy dojít ke konsenzu obou zainteresovaných skupin. Respondent tento systém hodnotil velice pozitivně.

¹³⁷ Tento respondent uvedl, že v rámci neziskového sektoru byli zvoleni zástupci do výborů a komisí. Tehdy už byly orgány obsazeny, zástupci proto získali jen poradní hlas.

¹³⁸ Jeden z jeho dotázaných kolegů se na věc podíval poněkud jinými očima a zapochyboval, zda-li se kraj o kontakt nesnaží jen z důvodu vědomí požadavků EU.

Ústecký kraj

z respondentů si stěžoval, že chybí organizace v oblasti regionálního rozvoje. Respondentům chybí především celkový přehled o NNO. Neexistují kontaktní databáze, což umocňuje nepřehlednost celého sektoru. Respondenti volali po tom, aby se organizace snažily kraj seznámit se svojí činností. Jako jednu z důležitých možností spolupráce vidí především společnou tvorbu různých koncepcí (protidrogová koncepce, odpadové hospodářství atd.).

Oslovení radní oceňovali především snahy neziskového sektoru v kraji vytvořit systém sdružování. Díky asociaci si „radikálové uvědomí, že jsou v menšině“. Jeden z radních přímo prohlásil, že řada NNO dělá velice záslužnou práci, ale mnoho „nežije v reálném světě“.

Všechny dotázané NNO měly informace o existenci „Asociace neziskových organizací Ústeckého kraje“ (ANOÚK)¹³⁹. Toto uskupení vzniklo postupně v průběhu let 2000 – 2001 a to hned od počátku cíleně coby kontaktní orgán neziskového sektoru pro komunikaci s krajem. Členské organizace jsou rozděleny do sedmi platforem, které jsou v kontaktu s příslušnými krajskými odbory a připravují návrhy dotačních titulů (viz informace dříve v textu). Zástupci těchto platforem se pravidelně přibližně jednou za měsíc scházejí. Současně se pracuje na vytvoření sítě organizací, tak aby v každé pověřené obci 3. stupně byla kontaktní NNO, která bude především zdrojem informací. Asociace kromě toho organizuje jednou ročně konferenci NNO, které se mohou účastnit i nečlenské organizace.

Oslovené organizace se shodují, že je především třeba pracovat na systému územních kontaktů. S idejemi asociace se většina dotázaných organizací ztotožnila. Podle slov jednoho respondenta je problém s „radikálními“ NNO, které odmítají pevnou strukturu. Velkým přínosem je naopak pomoc menším organizacím, které nemají navázány kontakty.

Dva respondenti připomněli, že se toto uskupení nesmí stavět do pozice orgánu zastřešujícího celý neziskový sektor v kraji.

3.9.4. Princip partnerství

Při vyslovení tohoto termínu se dvěma respondentům Z KÚ vybavily především zahraniční vztahy s partnerskými regiony či městy. Jeden z respondentů měl problematiku

¹³⁹ Doposud se podařilo podchytit cca 500 organizací.

Ústecký kraj

spojenou s programem CBC Phare. Jako možnou cestu naplňování tohoto principu uvedli dva radní přípravu rozvojových dokumentů, při níž spolupracovalo zastupitelstvo a odbory. Dva respondenti měli pocit, že vše je teprve v začátcích a „kraj se učí za pochodu“.

Na straně NNO převládá pesimistický pohled. Organizace se shodují, že na obcích je povědomí o tomto principu, naopak na úrovni kraje nejsou, podle slov jednoho respondenta, NNO chápány jako hodnověrní partneři. Problém ale tento zástupce NNO pozoruje v celé společnosti, kde chybí vzájemná důvěra obyvatel. Jiný respondent uvedl několik příkladů chápání principu partnerství, ale sdělil obavy, že přizvání partnerů se ve většině příkladů děje jen z formálních důvodů.

Jedna NNO zastávala odlišný názor. Z pohledu tohoto respondenta jsou mezi NNO a krajem nastaveny partnerské vztahy a to především díky osobě krajského hejtmána. Sám respondent uvedl konkrétní projekty. Jako problematické ale hodnotil jednání o grantových řízeních na centrální úrovni¹⁴⁰.

3.9.5. Region soudržnosti NUTS II a projekty pro čerpání evropských financí

3.9.5.1. Region soudržnosti NUTS II Severozápad – Ústecký a Karlovarský kraj

V otázce ustavení regionu soudržnosti převládá nesouhlas s celým systémem. Oslovení radní prohlásili, že jsou uměle nuceni spolupracovat a chybí jim vysvětlení logiky celého uspořádání. Byla sice ustavena Regionální rada regionu soudržnosti, ale ta postrádá volební mandát. Podle zákona má jmenovat výbor regionálního rozvoje, který má být ale monitorovacím orgánem rady. Centrální úroveň se prostřednictvím tohoto systému pouze snaží zachovat si vliv v jednotlivých regionech bez toho, aby se pokusila všem objasnit jasné cíle. O definitivním obsazení výboru regionálního rozvoje se doposud jedná. Pro oslovené zástupce z KÚ je tato problematika velice vzdálená a nesdělili k celé věci bližší podrobnosti.

Z hlediska informovanosti o systému regionů soudržnosti se situace v neziskovém sektoru Ústeckého kraje jeví jako dobrá. Všechny oslovené organizace měly povědomí o

¹⁴⁰ Upozornil ve svých slovech na skutečnost, že dosavadní státní dotační politika má předem přesně vymezeny příjemce, ale kraje se dostávají do styku s mnohem širším polem odběratelů. Vadí mu, že tento rozpor doposud nebyl vyřešen a patří údajně také mezi priority, které NNO při jednáních na centrální úrovni řeší.

Ústecký kraj

systému regionů NUTS II. Někteří respondenti potvrdili, že byli jmenováni do výboru regionálního rozvoje, ale nevědí o jakémkoliv dění. V rámci neziskového sektoru celkově se ale neobjevuje žádná snaha o společný postup.

3.9.5.2. Příprava projektů

Jeden z respondentů projevil znepokojení nad chybějícími informacemi z centrální úrovně týkajícími se definitivních podmínek organizace strukturálních fondů. Zástupci kraje nejsou schopni specifikovat formální náležitosti, které by měli eventuální předkladatelé projektu zajistit. V roce 2002 byla sestavena databáze možných zpracovatelů projektů a vyčleněny finanční prostředky na hrazení nákladů spojených s přípravou projektů. Existuje databáze související s PRK¹⁴¹. Oslovení zástupci kraje nemají kvůli nedostatkům na centrální úrovni jasno, kterým směrem se dále vydat. Přesto ale vyjádřili přesvědčení, že především obce budou schopny předložit projekty.

Jako problematickou skupinu vidí respondenti místní podnikatele. Chybí náměty, jak je do celé věci zainteresovat. Respondent z jednoho z odborů nesdělil žádné plánované organizační změny spojené s přípravou na čerpání strukturálních fondů.

Dotázané NNO si nebyly vědomy, že by kraj zahájil jakoukoliv kampaň spojenou s přípravou projektů. Jeden z respondentů ale připomněl roli RRA Most, která údajně hraje v celé věci nezastupitelnou roli a na přípravě projektů pracuje. Respondent je přesvědčen, společně s několika dalšími oslovenými kolegy z neziskového sektoru, že kraj bude schopen předkládat projekty. Vyjádřil ale obavy, že půjde především o velké, megalomanské akce, které budou opomíjet rozvoj společnosti jako takový. Čtyři z oslovených organizací ale uvedly určité konkrétní plány, kterým směrem se ve věci projektů chce jejich NNO ubírat. Záleží ale pochopitelně také na centrálně nastavených podmínkách.

Otázka kofinancování se v kraji nijak blíže neřešila (kromě výše uvedeného „Fondu regionálního rozvoje). Kraj se spoléhá na změny na centrální úrovni, především na změnu

¹⁴¹ Toto tvrzení potvrdili i čtyři oslovení zástupci neziskového sektoru. Jeden z nich přímo uvedl, že RRA vyzvala subjekty, aby se přihlašovaly do speciálních programů. Přestože celý proces je pro NNO otevřen, působí na respondenta jako příliš podnikatelsky zaměřený.

Ústecký kraj

zákona o rozpočtovém určení daní. NNO nemají bližší informace o tom, jak se s tímto problémem kraj hodlá vyrovnat. Samy si jsou vědomy této možné povinnosti. Jeden z respondentů ale uvedl, že se nejedná o podmínku stanovenou Evropskou komisí, nýbrž centrálními orgány České republiky. Oslovené NNO nepředstavily konkrétní úvahy, jak se s celým problémem vyrovnat. Jedna z organizací projevila obavy, že nebude včas připraven dostatek projektů, že region nebude schopen vyčerpat všechny finance, protože chybí informace a vytvoření jasného systému.

3.10. Kraj Vysočina

3.10.1. Tvorba PRK

3.10.1.1. První fáze – 1999 – 2000 (před vznikem krajů)

Tvorba PRK probíhala podle standardních regulí MMR. Práce byly v gesci „Regionální koordinační skupiny“ tvořené například starosty, zástupci NNO, podnikateli, pracovníky okresních úřadů (dále jen OÚ). Pozici komerčního zpracovatele zastávala firma Garep s. r. o.

3.10.1.2. Druhá fáze – 2001 – 2002 (po vzniku krajů)

V únoru 2001 zastupitelstvo přijalo původní dokument, ale rozhodlo jej aktualizovat. Organizačně byl celý proces v gesci odboru regionálního rozvoje (dále ORR). Výbor pro regionální rozvoj byl hlavním řídicím orgánem. Faktickou tvorbu dokumentu zajišťovalo 14 pracovních skupin dle prioritních oblastí. Jejich konkrétní obsazení vycházelo z původních pracovních skupin první fáze tvorby. Pracovní skupiny byly doplněny o členy výborů a komisí, dále o přizvané zástupce z různých subjektů společnosti vč. zástupců KÚ¹⁴². Radní pro regionální rozvoj zastával funkci garanta a informátora pro zastupitelstvo a kolegy z rady. Komerční zpracovatel firma Garep s. r. o. pokračovala v celém procesu¹⁴³.

MMR se prací nijak neúčastnilo, pouze zajistilo financování úkolu. Podle jednoho z respondentů se ministerští pracovníci příliš nepřizpůsobili potřebám spojeným s dopracováním dokumentu. Fungování ministerstva, podle něj, trpí neustálými organizačními zmatky a personálními nedostatky. Dříve sestavená metodologie MMR byla v případě kraje Vysočina aktivně využívána.

Při tvorbě PRK pracovníci kraje nenarazili na zásadní problémy, práce se podařilo časově dobře zorganizovat. Dokument je, podle slov jednoho z oslovených radních, považován za kvalitní. Především se podařilo motivovat politickou reprezentaci i úředníky, aby s ním pracovali. Respondenti výslovně hovořili o „živém“ dokumentu¹⁴⁴.

¹⁴² Tajemníky pracovních skupin byli vždy pracovníci příslušného odboru, jehož oblast daná skupina řešila.

¹⁴³ Za výhodu zapojení identické firmy zástupci kraje považovali především její možnost navázat na předchozí práci na původním PRK.

¹⁴⁴ Podle slov jednoho z oslovených, se občas narazí na problém, že pracovníci nejmenovaných odborů nechápou dostatečně potřebu obdobných koncepčních dokumentů pro svou práci a považují plánování za zbytečné. Během právě dokončované aktualizace je především snahou, aby byl text dokumentu maximálně provázán s SRP.

Kraj Vysočina

Za jistý nedostatek textu PRK je jedním respondentem z KÚ považováno nespecifikování pořadí priorit a nevyjasněný způsob, jak rozdělit finance. Chybí měřitelné indikátory úspěšnosti programu. Centrální úroveň ale nebyl tento systém vůbec nastaven, kraj proto chce tyto nedostatky, podle respondenta z KÚ, řešit prostřednictvím aktualizace PRK a jeho rozpracovávání. Předpokládá se tvorba ročních aktuálních programů, tzv. „Programových dodatků“. Konkrétní priority zde budou propojeny s konkrétními projekty, finančním rámcem a měřitelnými indikátory. Jeden z oslovených zástupců politické reprezentace vyjádřil potřebu neustálé aktualizace dokumentu a především jeho konkrétního rozpracování do jednotlivých koncepcí, tak aby se dokument zkvalitňoval a propracovával.

Specifikem kraje Vysočina je tzv. „Fond Vysočiny“ napojený na PRK¹⁴⁵. Byly tak vytvořeny konkrétní programy, které motivují subjekty žádající o finance z kraje, aby pracovaly s PRK a specifikovaly své projekty podle potřeb tohoto krajského rozvojového programu¹⁴⁶. Kraj Vysočina je průkopníkem tvorby tohoto typu speciálních fondů pro financování projektů. Fond Vysočina je uvažován i jako zdroj financí pro eventuelní kofinancování projektů ze strukturálních fondů¹⁴⁷.

3.10.1.3. Vliv veřejnosti

Oslovení respondenti se nijak specificky nevyjádřili k problematice informování veřejnosti během první fáze tvorby dokumentu. Ve druhé fázi probíhala cílená kampaň informující veřejnost o tvorbě. Celá problematika byla v gesci ORR, který později spolupracoval s oddělením vnějších vztahů. Využity byly, kromě jiného, samozřejmě i cesty

Podle názoru jednoho z respondentů by to sice mělo být opačně, ale tvorba rozvojových dokumentů na centrální úrovni probíhala nedostatečně koordinovaně. Kraje se tudíž musí dokumentům centrální úrovně přizpůsobovat.

¹⁴⁵ V polovině roku 2002 bylo zastupitelstvem rozhodnuto přesunout 81,6 miliónu Kč z rozpočtu kraje a rozdělit je mezi jednotlivé cíle, aby byl celý PRK konkrétnější.

¹⁴⁶ Političtí zástupci kraje vyšli z myšlenky, že dokud není jakýkoliv program spojen s možností čerpat finance, nikdo nebude nucen se s ním dostatečně seznámit. Každý vyhlášený grant proto musí mít jasné opodstatnění v PRK.

¹⁴⁷ Jeden z respondentů z KÚ připomíná, že formální náležitosti projektů čerpajících finance z Fondu Vysočina částečně odpovídají regulím EK. To současně, podle některých NNO, částečně diskriminuje malé NNO, kterým se nevyplácí podstoupit tak složitý proces žádosti o finance. Subjekty ale, podle respondentů z řad zástupců kraje, mají možnost seznámit se s formálními náležitostmi žádostí o evropské finance.

Kraj Vysočina

dané zákonem. Jak ale uvedl jeden z respondentů z KÚ, cílem nebylo oslovit co nejširší spektrum lidí, ale především zainteresované subjekty. Ze slov respondenta z KÚ vyplývá, že mezi širokou veřejností povědomí o dokumentu chybí. Nebylo však ani cílem, oslovit všechny skupiny obyvatel.

Byly využívány jednak tradiční cesty informování prostřednictvím médií (specializované články, inzeráty). Na obce byl navíc pravidelně rozesílán zvláštní tištěný zpravodaj Regionální rozvojové agentury Vysočina (dále RRA) a současně probíhala projednávání v jednotlivých okresech¹⁴⁸. Nedílnou součástí procesu informování veřejnosti je i možnost kohokoliv navštívit jednání zastupitelstva, jak připomíná jeden z oslovených politických reprezentantů kraje.

Veřejnost byla prostřednictvím internetu¹⁴⁹ vyzvána k předkládání připomínek¹⁵⁰. Všechny připomínky byly projednávány jednotlivými pracovními skupinami, na jejichž jednání byli jejich předkladatelé pozváni. Na místě byli vyrozuměni o zapracování či odmítnutí.

Podle slov tří reprezentantů kraje je informování a kontakt s veřejností jednou z priorit kraje Vysočina. Vychází to ze skutečnosti, že Vysočina je krajem novým, s jehož územím se obyvatelstvo nedostatečně ztotožňuje. I přesto se neprováděl žádný cílený průzkum veřejného mínění týkající se směru rozvoje kraje. Veřejnost ale byla masově oslovena v souvislosti s navrhováním loga a znaku kraje.

¹⁴⁸ Na projednávání byli adresně zváni zástupci „vlivných skupin“ - zástupci úřadů práce, hospodářských komor, agrárních komor, mikroregionů, zástupci OÚ, významné NNO. Tradice těchto setkání, podle slov jednoho respondenta, pokračuje, konají se cca jednou za půl roku. Byl zaznamenán zvyšující se zájem (především po navěšení konkrétním financí na PRK).

¹⁴⁹ Kraj úspěšně naplňuje závazky projektu „Obce na síti“, jehož cílem je připojení na internet ve všech obcích. Až na několik výjimek mají všechny obce v kraji internet.

¹⁵⁰ Kraj byl připraven přijímat připomínky zasláné poštou nebo e-mailem, případně předané osobně, a to až po úplném dopracování textu. Existuje podrobná dokumentace o všech připomínkách (celkem shromážděno 22 připomínek, všechny přišly od organizované veřejnosti). Jeden z respondentů se zamyslel nad skutečností, že se sešel tak malý počet připomínek od široké veřejnosti. Jedná se, podle něj, o neuchopitelné téma, při jehož zpracování je nezaujatý čtenář nucen vypořádat se s žargonem EU. Často neví, co si pod slovy představit.

Kraj Vysočina

3.10.1.4. Vliv neziskových organizací

Podle slov jednoho z respondentů z KÚ byli zástupci NNO především členy některých pracovních skupin¹⁵¹. Z počátku existence kraje nebyla spolupráce s NNO nijak organizačně zakotvena. Vzájemný kontakt při tvorbě PRK nebyl proto nijak specificky organizován. To se zásadně změnilo s vytvořením pracovní pozice kontaktní osoby pro neziskový sektor na ORR¹⁵².

Ze šesti oslovených NNO dvě o tvorbě, podle slov jejich oslovených zástupců, nejspíše vůbec nevěděly. Tato oblast nebyla prioritou jejich činnosti, jak se oba oslovení shodují. Podle slov jednoho z nich však chybí dostatečná osvěta ze strany orgánů státní správy a ze strany veřejnosti naopak ztotožnění se s krajem. Jeden z oslovených zástupců zdůraznil potenciál NNO, který je ale třeba rozvíjet (a to jak organizacemi samotnými, tak krajem), aby se organizace mohly aktivně účastnit regionálního rozvoje.

Diametrálně se liší názory oslovených zástupců neziskového sektoru kraje ve věci možnosti ovlivnit tvorbu v první fázi. Podle jedné NNO byl celý proces v gesci „komise moudrých“ a oslovený si tudíž není vědom, že by bylo možné účastnit se procesu. Neví o žádné NNO, která by byla zapojena. Dvě jiné organizace naopak potvrzují, že se nepřímo tvorby účastnily. Jedna z nich prostřednictvím připomínek předaných zástupci NNO, jenž byl k tvorbě přizván. Druhý respondent vše řešil předáním připomínek vedoucímu pracovní skupiny a komerčnímu zpracovateli¹⁵³. Jeden z respondentů přímo tvrdí, že v každé pracovní skupině byl zástupce NNO, což ale opět jiná dotázaná NNO nepotvrdila. Jeden z respondentů zmínil i konání veřejného semináře.

Ve druhé fázi se podle názoru jednoho zástupce neziskového sektoru celý proces otevřel a došlo k jasnějšímu nastavení vztahů. Respondent potvrdil členství v pracovní skupině, která prý dosti výrazně předělala původně navržený text. Měl pocit, že je na názor zástupců NNO

¹⁵¹ Některé organizace, podle respondenta, projevily zájem účastnit se tvorby. Na druhou stranu kraj pravděpodobně chápal, že jejich zkušenosti potřebuje a byl otevřený ke spolupráci – oslovil tudíž sám vybrané NNO, především ty, které se osvědčily v pracovních skupinách při tvorbě ROP.

¹⁵² Detaily budou popsány dále.

¹⁵³ Kriticky zhodnotil nejasné nastavení vztahů (Jak získat text? Komu předat připomínky?) Evidentně tudíž nevěděl o kontaktní osobě, která měla shromažďování připomínek na starosti.

Kraj Vysočina

kladen důraz, ale jako negativní hodnotil nemožnost rozhodovat o financích. Tato slova potvrdil i zástupce jiné NNO. Reprezentant další organizace sdělil, že byl přímo vyzván zástupci kraje k předložení připomínek, ale nenašel konfliktní otázky.

Jeden ze zástupců NNO potvrdil, že i přímo v rámci neziskového sektoru probíhala snaha umožnit organizacím zasílání připomínek prostřednictvím e-mailů. Příslušné části textu však přicházely s nedostatečným časovým předstihem pro důkladné prostudování a proto se tím jeho organizace nemohla zabývat. Respondent ale potvrdil neoddiskutovatelnou možnost neziskového sektoru zapojit se touto formou do tvorby¹⁵⁴.

3.10.2. Vzájemný kontakt mezi neziskovým sektorem a krajem

Kraj Vysočina byl jedním z prvních, kde byla ustavena pracovní pozice koordinátora neziskového sektoru na KÚ¹⁵⁵. Oslovení pracovníci KÚ o této kontaktní osobě vědí a pokud je třeba, využívají jejich služeb. Stejně tak je tato pozice známa politickým reprezentantům kraje. Oslovené NNO v kraji oceňují tento servis a jsou s úředníkem v pravidelném kontaktu.

Tento model řešení vzájemné komunikace je všemi respondenty hodnocen pozitivně¹⁵⁶. Za hlavní důvod pro vytvoření pozice kontaktního úředníka považuje jeden z dotázaných právě pestrost sektoru a tudíž potřebu prolínání informací¹⁵⁷. V souvislosti s tím se ustavuje neformální pracovní skupina zástupců všech zainteresovaných odborů, která bude informace vyšlé ze vztahu „kontaktní osoba KÚ – NNO“ rozšiřovat dále v rámci KÚ a naopak. Kromě toho se bude tento úředník se zodpovědností za NNO pravidelně setkávat se členy tzv. „koordinačního uskupení“, které je popsáno v následující části. Kromě kontaktní osoby jsou navíc podle politického klíče jmenováni členové komisí a výborů, kteří ale současně reprezentují neziskový sektor.

¹⁵⁴ Uvítal by ale více veřejných projednávání, která by mohla oslovit širší spektrum různých subjektů.

¹⁵⁵ Úředník má ve své gesci i průběžné mapování neziskového sektoru a aktualizaci adresářů.

¹⁵⁶ Podle slov jednoho zástupce NNO byl ale tento krok úspěšný především proto, že se kraji podařilo najít pro pozici vhodnou osobu. Tento respondent zastává názor, že taková centralizace není za obvyklých okolností nejvhodnějším řešením.

¹⁵⁷ Jednotlivé odbory mají komunikaci s NNO nastavenou různě, jedna kontaktní osoba může zajistit jasný systém umožňující setkávání NNO a zástupců odborů.

Kraj Vysočina

Zástupci oslovených organizací potvrzují, že stále pokračují v aktivní komunikaci s jednotlivými odbory a příslušnými radními. Hlavní přínos kontaktní osoby tak leží především v poradní funkci (informování NNO o grantech atd.). Celkově se neziskové organizace shodují, že komunikace probíhá dobře. Uvědomují si, že kraj Vysočina je vstřícný a snaží se o otevřenost.

3.10.3. Neziskový sektor v kraji jako celek

Kontaktovaní pracovníci KÚ se společně s radními shodují, že díky výše zmíněné kontaktní osobě mají dobrý přehled o neziskovém sektoru v kraji. Vztahy jsou nastaveny a odbory se na organizace v případě potřeby obracejí¹⁵⁸.

Podle názoru zástupce KÚ sice NNO možná kraj výslovně nepotřebují, ale reprezentace se alespoň snaží neztěžovat situaci neziskového sektoru jako celku. NNO ale, podle něj, musí udělat vše pro to, aby „nedělaly projekty pro projekty“, aby nedocházelo k dublování činnosti. Podle slov jednoho z radních je třeba dbát na to, aby si NNO uvědomovaly, že o finance se musí naučit žádat a ne očekávat automatické financování své činnosti krajem. Jiný člen rady považuje za komplikaci veliký počet subjektů a neuspořádanost sektoru. Neopomíná ale připomenout, že se s NNO počítá jako s partnery.

Všech šest oslovených organizací došlo ke shodě, že se v minulosti objevilo několik pokusů ustavit nějakou formu sdružení NNO na neformální bázi. Snahy nebyly úspěšné až do podzimu 2002, kdy do celého procesu vstoupila kontaktní osoba pro NNO z KÚ. Bezprostředním důvodem sdružení se, podle slov krajského respondenta, byla nutnost delegovat zástupce NNO do Výboru pro regiony při Radě vlády pro NNO. Krajský úředník dospěl společně s organizacemi k dohodě uspořádat krajskou konferenci NNO. Přibližně 120 účastníků zvolilo zástupce do zmíněného výboru. Neziskový sektor byl současně rozdělen do šesti oborových skupin, za každou byli vybráni dva reprezentanti, kteří nyní tvoří „koordináční uskupení“. Jejich hlavním úkolem je obousměrné předávání informací¹⁵⁹.

¹⁵⁸ Tuto skutečnost potvrdily i čtyři oslovené neziskové organizace.

¹⁵⁹ Podle osloveného reprezentanta z KÚ je především třeba, aby nevznikla zvláštní organizace, která si bude uzurpovat informační monopol. Skutečnost, že sdružující struktura NNO vznikla částečně z iniciativy kraje

Kraj Vysočina

Mezi oslovenými NNO se neobjevil negativní názor na toto organizační uspořádání. Organizace v něm vidí možnost pravidelných setkání se zástupci kraje. Vzhledem k tomu, že celá platforma funguje cca půl roku, oslovení zástupci nechtěli dělat předčasné závěry hodnotící výše popsaný model vztahů. Jeden z respondentů výslovně uvedl, že je „lepší sjednotit se, než fungovat každý zvlášť“. Kromě pravidelných setkání členů koordinačního uskupení a plánovaných ročních konferencí NNO probíhají i oborová setkání NNO v kraji.

3.10.4. Princip partnerství

Všichni oslovení zástupci kraje Vysočina si jsou vědomi důležitosti zdůrazňovat naplňování tohoto principu. Mají praktické příklady toho, co si pod pojmem představují. Jeden z oslovených zástupců NNO ale v průběhu rozhovoru zapochyboval, zda-li se ze strany zástupců krajů nejedná především o rétorická prohlášení. S tímto tvrzením se nepřímo ztotožnil i jeden z pracovníků KÚ, který tvrdil, že je třeba trvat především na praktickém naplňování tohoto principu, tedy umožnit partnerům podílet se na rozhodování.

Jako jeden z konkrétních příkladů lze ze slov radních uvést plánované zřízení tzv. „Ekonomické rady hejtmana“, tedy neformálního uskupení složeného z partnerů bez ohledu na politickou linii. Cílem je především umožnit společná jednání nezávislým konzultačním expertům¹⁶⁰.

Jeden z oslovených politických reprezentantů kraje sdělil, že obce jsou považovány za hlavního partnera, především v souvislosti s přípravou projektů pro čerpání SF. Z toho důvodu probíhají pravidelná půlroční setkání Rady kraje Vysočina se starosty a speciální setkávání se starosty pověřených obcí 3. stupně.

Všechny oslovené NNO se s pojmem princip partnerství setkaly. Pozastavily se ale nad tím, zda-li vůbec existuje jasné vysvětlení, co tento pojem znamená. Shodují se, že si kraj jako

nepovažuje za problém. Instrukce kraje byla údajně chápána jako nezaujatý pozorovatel. NNO by, podle jeho slov, neměly uskupení obházet, je třeba udržovat stejné podmínky pro všechny NNO.

¹⁶⁰ Podle slov jednoho z oslovených je snahou, aby byl kraj chápán ne jako centralistický orgán, ale jako instituce připravená diskutovat. Vše bude probíhat jednak formou neformálních setkání, ale i prostřednictvím pravidelných schůzek. V ideálním případě se podaří pokrýt celé území kraje těmito zástupci, kteří budou zprostředkovávat přeliv informací.

Kraj Vysočina

instituce uvědomuje jeho důležitost, ale chybí jim praktické dopady. V případě grantových řízení se organizace shodují na názoru, že pokud je kraj ochoten hned od počátku se subjekty, u nichž lze předpokládat účast na grantových řízeních, diskutovat organizaci a pravidla grantových řízení, jedná se o zjednodušený příklad principu partnerství. Základní směřování lze však ovlivnit především na počátku cesty. Dodatečné připomínkování již nastavených kritérií má minimální dopad, jak uvedl jeden z dotázaných z neziskového sektoru.

Podle názoru zástupce jedné NNO je podstatně jednodušší naplňovat princip v menších územních jednotkách, jakými jsou například obce. Zde ale hlubší povědomí, podle slov reprezentanta NNO, chybí. Dva respondenti se výslovně shodli, že je složité zahájit jednání na toto téma především s podnikateli. Kromě dvou měly oslovené organizace problém s uvedením konkrétních příkladů, jak chápou naplňování tohoto principu.

3.10.5. Region soudržnosti NUTS II a projekty pro čerpání evropských financí

3.10.5.1. Region soudržnosti NUTS II Jihovýchod – kraj Vysočina a Jihomoravský

Oslovení zástupci kraje nezakrývali skepsi související s vytvořením této umělé územní jednotky. Shodují se, že je třeba přenést se přes vzájemné rozpory a naučit se spolupracovat. Jeden z radních upozornil na nutnost nejdříve vyjasnit priority v rámci obou krajů a potom vše společně řešit na vyšší úrovni.

Regionální rada byla, podle slov jednoho radního, ustavena hned po vzniku krajů, probíhaly pravidelné schůzky v souvislosti s tvorbou ROP. Fakt, že byly tyto dokumenty sjednoceny do SROP, je hodnocen velice negativně. Nerespektuje kompetence krajů a samosprávy nemají hmatatelný důvod, proč se snažit o spolupráci.

Oba kraje pracují na vytvoření sekretariátu, Výbor regionálního rozvoje byl ustaven¹⁶¹. Ze slov osloveného radního vyplynulo, že vzhledem k neprobíhajícím projektům v rámci regionu soudržnosti se výbor neschází.

Ze slov zástupců oslovených NNO je možné vyzorovat povědomí o tomto typu uspořádání. Většina organizací potvrdila, že se nějakou formou podílela na tvorbě ROP, ale

¹⁶¹ Tuto skutečnost potvrdili i dva zástupci NNO.

Kraj Vysočina

po sjednocení v SROP není dále důvod ke společným setkáním. Pouze jedna kontaktovaná organizace potvrdila, že ví o návrzích projektů uvažovaných v rámci regionu soudržnosti. V oblasti neziskového sektoru není možné vyzorovat žádné zvláštní dění.

3.10.5.2. Příprava projektů

Problematiku přípravy projektů uvažovaných pro čerpání strukturálních fondů má v gesci ORR. Neuvažuje se zatím o novém organizačním uspořádání. Podle jednoho z respondentů je především kladen důraz na vzájemnou přirozenou spolupráci odborů. Vzniká ale pracovní skupina „Fondy“ tj. 60 vybraných odborníků¹⁶², kterým bude v případě jejich zájmu poskytnuto školení a praxe na ORR. Cílem je vytvořit síť odborníků pokrývající celé území kraje. Úkolem této pracovní skupiny bude zajištění komunikace, kontaktování možných předkladatelů námětů projektů, poradenství s projektovými záměry atd.

V kraji Vysočina se současně tvoří výčet slibných námětů na projekty, tak aby tyto mohly být ve 2. polovině roku 2003 přetvořeny do kompletní projektové dokumentace za finanční spoluúčasti kraje¹⁶³.

Kofinancování se podle slov krajských reprezentantů nejeví jako zásadní problém. Zástupci kraje se domnívají, že finance vyčleněné ve Fondu Vysočiny, budou dostačující. Přesto i na Vysočině kladou důraz na nový zákon upravující rozpočtové určení daní.

Čtyři oslovení zástupci kraje se shodli, že kraj Vysočina bude schopen předložit hned v roce 2004 projekty a následně čerpat finance¹⁶⁴.

Ze šesti oslovených NNO dvě neuvažují o čerpání tohoto zdroje financí. Jsou malými organizacemi a tudíž nesplňují ani kritéria absorpční kapacity. Další dvě organizace uvažují o tématech, které by bylo možné rozpracovat, nejedná se ale o konkrétní postupy. Organizace

¹⁶² Např. regionalisté z pověřených obcí 3. stupně, vedoucí představitelé hospodářských a agrárních komor, vybrané NNO atd.

¹⁶³ Jeden z respondentů sdělil, že možným problémem bude postoj starostů, protože celý proces financování ze strukturálních fondů je administrativně náročný a vstupy do projektů vložené nemají jistý úspěch, což starosty demotivuje.

¹⁶⁴ Toto tvrzení potvrdili, podle slov jednoho respondenta z KÚ, i zahraniční twinneři.

Kraj Vysočina

nemají kapacity na to, aby je napřely směrem s nejistým výsledkem. Nejsou stále dána jasná pravidla jak, pokud vůbec, budou neziskové organizace moci čerpat finance ze strukturálních fondů.

Poslední dvě organizace mají rozpracována určitá témata, mají představu, jak na to. Většina NNO potvrzuje, že se kraj aktivně snaží tuto problematiku řešit. Nepotvrdily ale přímo, že by je KÚ vyzval k předkládání návrhů na projekty. Jeden z respondentů uvedl jako výhodu pro kraj především otevřenost ve vzájemné komunikaci, bojovnost obyvatel a snahu všech dokázat opodstatnění existence této územní jednotky. Dvě ze šesti organizací uvádějí konkrétní zkušenosti s čerpáním nějaké podoby evropských financí.

3.11. Jihomoravský kraj

3.11.1. Tvorba PRK

3.11.1.1. První fáze – 1999 – 2000 (před vznikem krajů)

Regionální koordinační skupina (dále RKS) rozhodla o vytvoření pracovní skupiny pro zpracování Strategie rozvoje kraje¹⁶⁵ a následně Programu rozvoje kraje. Pracovní skupina byla tvořena např. zástupci OÚ, municipalit, agrární komory, hospodářské komory, NNO, školství apod.

Proběhlo současně výběrové řízení na komerční firmu, která zastávala pozici „konzultanta“, především pro sestavení analytické části dokumentu. Výsledky prací přijímala Řídící skupina, kterou jmenovali zástupci MMR podle zákona.

3.11.1.2. Druhá fáze – 2001 – 2002 (po vzniku krajů)

V únoru 2001 proběhla prezentace původního dokumentu PRK na zastupitelstvu kraje, které konstatovalo, že je třeba dokument aktualizovat. Bylo rozhodnuto vytvořit nové pracovní skupiny, kterých bylo devět podle prioritních os. Ovlivňovaly především stanovení jednotlivých cílů a priorit. Jejich členové projednali původní text ve třech fázích. Garantem každé pracovní skupiny byl vybraný člen rady. Vedle toho se setkání účastnil vždy alespoň jeden člen výboru a zástupci odborů, účastnili se i nezávislí odborníci¹⁶⁶ i NNO¹⁶⁷. Celkovou koordinaci prací měl ve své gesci odbor regionálního rozvoje (dále ORR).

Reprezentanti kraje se opět rozhodli využít služeb komerčního zpracovatele, stala se jím firma DHV, jejíž metodologii kraj i využíval. Podle dvou respondentů měl kraj poměrně

¹⁶⁵ Základní dlouhodobý rozvojový dokument krajů.

¹⁶⁶ Konkrétní osoby byly potvrzeny radou kraje. Jejich přínos pro kvalitu dokumentu je diskutabilní, ne vždy docházeli na setkání. Jeden z oslovených radních za klíčové označil pracovníky ORR .

¹⁶⁷ Organizace byly osloveny pracovníky ORR, konkrétní zástupce jmenovaly příslušné organizace. Každého účastníka ale musela potvrdit rada, nedocházelo při tom k žádaným neshodám.

Jihomoravský kraj

jasnou představu, jak postupovat¹⁶⁸. Docházelo pouze k občasným neformálním konzultacím s krajem Vysočina.

MMR nemělo v procesu žádnou specifickou funkci kromě úhrady nákladů.

3.11.1.3. Vliv veřejnosti

V první fázi měla veřejnost možnost ovlivnit text dokumentu především prostřednictvím členů v pracovních skupinách. Informace o tvorbě bylo možné najít na internetu a v tisku. Jeden z respondentů z KÚ připomněl i projednávání dopadu obsahu dokumentu na území jednotlivých okresů.

V druhé fázi byly v první řadě využity zákonem dané způsoby informování. Kraj pořádal tradiční tiskové konference, informace o práci šly do zastupitelstva kraje, jehož setkání jsou veřejná. V krajských novinách Rovnost má kraj vlastní dvojstránku, kde byly informace také publikovány¹⁶⁹. Obyvatelé kraje byli vyzváni k připomínkování prostřednictvím internetu. Kromě toho proběhla dvě veřejná projednávání v Brně¹⁷⁰. Kraj zorganizoval i projednání dopadů na území příslušných okresů v okresních městech. Informování měl v gesci ORR, pracovníci shromažďovali připomínky, kterých se ale, podle slov dvou zástupců odborů, sešlo minimum.

3.11.1.4. Vliv neziskových organizací

Podle slov zástupců odborů i rady se zástupci neziskového sektoru účastnili projednávání. Organizace samy připravily veřejná projednávání, chyběl ale výrazný zájem ze strany širší veřejnosti¹⁷¹.

Ze sedmi oslovených organizací se tři účastnily procesu v obou fázích. Oslovené organizace, které se tvorby neúčastnily, o vzniku PRK buďto vůbec nevěděly nebo jejich

¹⁶⁸ Díky tomu, že se firma DHV účastnila i práce na sektorových a regionálních operačních programech, respondenti z KÚ i rady věřili, že se podařilo zajistit vzájemnou provázanost dokumentů. Jako problematický se jednomu z oslovených radních jevil SROP, který nevychází z potřeb krajů a jejich specifík. SOPy krajům ubírají možnost rozhodovat. Podle slov radního je celý systém nepřehledný a chaotický.

¹⁶⁹ Zájem médií byl malý, podle slov jednoho z respondentů se nejedná o „chytlavé“ téma.

¹⁷⁰ Tyto akce byly, podle slov dvou respondentů z KÚ, organizovány neziskovým sektorem.

¹⁷¹ Tuto informaci potvrdili i zástupci některých oslovených NNO.

Jihomoravský kraj

členové neměli pocit, že by měl dokument výraznější smysl. Proto se raději věnovaly své praktické činnosti.

NNO, které se účastnily, se shodují na tom, že aktivita, až na jednu výjimku, vzešla z jejich strany. Respondenti během rozhovorů uvedli, že byli přizváni hlavně z povinnosti a účastnili se tudíž především formálně. Komunikaci ale hodnotí kladně, protože se podařilo zakotvit v dokumentu neziskový sektor jako celek¹⁷².

Ve druhé fázi tvorby jedna z aktivních organizací omezila svou účast, protože zástupci neměli pocit plodně stráveného času¹⁷³. V rámci NNO se o práci vědělo, a to především díky zástupcům neziskových organizací aktivních v různých pracovních skupinách. Ti svolávali průběžná projednávání příslušné části textu, z nedostatku času se to však často řešilo pomocí zasílání e-mailu či telefonicky.

Organizace, které se účastnily práce přímo, se dozvěděly o vypořádání připomínek hned na místě. Ty, které posílaly připomínky písemně si nepamatují, jestli dostaly písemné vyjádření o zapracování či odmítnutí.

3.11.2. Vzájemný kontakt mezi neziskovým sektorem a krajem

Kraj si, podle slov oslovených zástupců, uvědomuje důležitost neziskového sektoru. Oslovení respondenti potvrdili, že se dostanou do kontaktu s tímto typem organizací. Za základní problém ale několik z nich označilo nedostatek financí v rozpočtu kraje. Jejich získání je údajně hlavní snahou většiny organizací při kontaktu s krajem. Neschopnost kraje poskytnout prostředky může vnést do vztahu zklamání.

Byly navázány úzké vztahy v tradičních oblastech působení neziskového sektoru – životní prostředí a sociální služby. Jak připomněl jeden z oslovených zástupců KÚ, NNO mají možnost využívat prostory kraje, což je, podle něj možným příkladem naplňování principu partnerství. Panuje otevřenost vůči názoru této skupiny obyvatel.

¹⁷² Pouze jeden respondent uvedl, že kraj není ochotný k výraznějším inovacím.

¹⁷³ Měli jistotu, že nic „špatného“ se do dokumentu nedostane, protože dokument je dosti obecný. Sledovali proto průběh práce a věděli, že se na tvorbě účastnily jiné NNO, které je budou informovat.

Jihomoravský kraj

Na druhou stranu, podle názoru dvou respondentů, „pověst“ neziskového sektoru kazí „radikální“ organizace, které příliš lpí na svých názorech a nejsou ochotny komunikovat a najít kompromis.

Mapování organizací v kraji je problematické, protože nepatří mezi priority činnosti¹⁷⁴. Jednotlivé odbory mají databáze, které průběžně doplňují, ale respondenti uznali své nedostatky na tomto poli.

Není vymezena konkrétní kontaktní osoba, která by měla tento sektor ve své působnosti. Dotázané NNO by tento typ kontaktního úředníka ocenily. Mají totiž, podle svých zástupců, nápady, ale nejsou jasně nastaveny pravomoci tak, aby bylo jasné, komu ideu navrhnout. Podle jedné z NNO chybí dostatečná provázanost subjektů, aby se dobrý nápad mohl vhodně uplatnit.

NNO si na výzvu kraje zvolily ze svých řad zástupce pro krajské výbory a komise, ti však nebyli akceptováni. Tyto krajské orgány byly vytvořeny zcela na politické bázi. Hlavním argumentem byla údajná finanční odměna za členství v tomto orgánu. Zástupci NNO byli ochotni účastnit se prací i zdarma, přesto však nebyli přizváni. V této oblasti je znát určitý rozpor v chápání pojmu „neziskový sektor“. Z pohledu kraje je totiž neziskový sektor zastoupen, protože uskupení jako agrární a hospodářské komory nebo zájmové spolky své zástupce v orgánech údajně mají. „Klasický“ neziskový sektor však tyto organizace do svých řad nepočítá.

Vedoucí pracovníci kontaktovaných odborů připomněli pořádání kulatých stolů neziskovým sektorem, jichž se pracovníci účastní. Považují je za dobrý zdroj informací pro kraj.

Organizace neziskového sektoru chápou, že kraj je novou institucí. Vzájemné vztahy se proto teprve budou vyvíjet. Zástupci NNO potvrdili nezpochybnitelnou otevřenost kraje komunikovat, ale aktivita vychází především z neziskového sektoru. Svou roli hrají i neformálně nastavené osobní vztahy. Jedna z dotázaných organizací potvrdila, že ji kraj přímo

¹⁷⁴ Jedna z oslovených NNO přímo potvrdila, že byla krajem oslovena s cílem získat přehled o sektoru.

oslovil¹⁷⁵ při tvorbě specifických koncepcí (např. odpadové hospodářství). Některé organizace vyjádřily zklamání

Jihomoravský kraj

nad tím, že se nemohou partnersky spolupodílet na rozhodování o vývoji v kraji. NNO v kraji se shodly, že mezi úředníky KÚ i zastupiteli kraje je ochota ke komunikaci.

3.11.3. Neziskový sektor jako celek

Podle názoru většiny dotázaných organizací se v neziskovém sektoru projevuje „Brno-centrismus“, město na sebe strhává většinu aktivit. Neziskový sektor ve zbytku kraje není zdaleka tak pestrý.

V kraji funguje krajská konference NNO¹⁷⁶. Hlavním cílem jejího ustavení bylo delegování zástupců NNO do orgánů kraje, což se nepodařilo. Tento neúspěch některé organizace výrazně zklamal. Neprojevují tudíž dostatečný zájem o společné aktivity. Platforma se snaží vyjednávat s krajem, nemá ale pochopitelně mandát celého neziskového sektoru.

Sdružení všech organizací bez výjimky se podle názoru NNO nikdy nemůže podařit, sektor je příliš pestrý. Šest ze sedmi dotázaných neziskových organizací se shodlo na tom, že sdružování je nutné. Přesto někteří respondenti sdělili, že pouhá výměna informací bez konkrétních praktických dopadů¹⁷⁷, má malý smysl. Podle názoru většiny NNO má samozřejmě větší význam pro praktickou činnost organizací sdružování po jednotlivých oblastech působnosti.

3.11.4. Princip partnerství

Až na jednu organizaci, která z těch oslovených patří k menším, mají všechny povědomí o významu principu partnerství. Shodují se na názoru, že jeho využívání je na území kraje v začátcích. Respondenti byli i přesto schopni popsat projekty naplňující, podle jejich názoru, tento princip. Ukázalo se, že organizace princip naplňují podvědomě, aniž by

¹⁷⁵ Zástupci této organizace však měli pocit, že jsou v průběhu prací „trpěni“.

¹⁷⁶ Vedle toho současně i podstatně silnější Brněnská asociace NNO (tzv. BANO).

¹⁷⁷ Jak se prostřednictvím krajské asociace v současnosti děje.

plánovitě uvažovaly o tom, zda-li se řídí regulami EU či ne. Pro větší regionální projekt je spojení s partnery nepominutelné. V menším měřítku se však paradoxně naplňování daří lépe.

Jihomoravský kraj

Kraj je příliš novou a velkou jednotkou, aby mohl být pro řadovou NNO partnerem v pravém slova smyslu¹⁷⁸. Jako velice negativní organizace vnímají neochotu kraje přijmout zástupce neziskového sektoru do svých orgánů.

Jako možnou oblast naplňování tohoto principu některé z dotázaných NNO připomněly spolupráci na přípravě grantových pravidel kraje¹⁷⁹. Naopak zástupci kraje za vhodnou platformu považovali právě spolupráci při tvorbě dokumentů a koncepcí.

Dotázaní na úrovni kraje připomněli, že nejprve by si měly organizace „udělat pořádek“ ve svých řadách, kde často panuje velká rivalita o peníze, což vztahům neprospívá. Princip partnerství spojují především s přeshraniční spoluprací nebo mikroregiony. Tři zástupci kraje si stěžovali na nezájem podnikatelů. Kromě toho respondenti z KÚ i z rady připomněli, že subjekty musí mít na paměti politickou zodpovědnost kraje, která jej staví do nevýhodné pozice.

3.11.5. Region soudržnosti NUTS II a projekty pro čerpání evropských financí

3.11.5.1. Region soudržnosti NUTS II Jihovýchod – kraj Vysočina a Jihomoravský

Oslovení radní i pracovníci odborů považovali shodně tento typ územního uspořádání za umělý. Podle jejich názoru ale komunikace mezi oběma kraji funguje dobře. Regionální rada regionu soudržnosti pracuje podle zákona. Naopak výbor regionálního rozvoje zatím ustaven nebyl. Na jeho vzniku se, podle slov dvou radních, pracuje¹⁸⁰. Probíhají společná setkání, ale jedná se spíše o formální schůzky. Jeden z dotázaných z KÚ otevřeně kritizuje nedostatek dění na úrovni regionu NUTS II.

Při tvorbě PRK byla snaha uspokojit zájem většiny zainteresovaných. Do dokumentu se proto dostalo příliš široké množství různorodých priorit. Podle slov dvou dotázaných není

¹⁷⁸ Kraj může nabídnout především formální zaštitění akce. Z důvodu nedostatku financí se většinou nemůže přímo podílet na projektech. Chybí skupina pracovníků, která by návrh mohla rozvinout ve prospěch celého regionu.

¹⁷⁹ Jedna z organizací potvrdila účast na formulování grantových pravidel, zástupce měl však pouze poradní hlas.

¹⁸⁰ Respondent ale nevedl žádné podrobnosti, které by jeho formování přiblížily.

Jihomoravský kraj

možné všechny naplnit. Zájmy krajů se třísťí, což se projevuje i v úvahách o případných společných projektech pro strukturální fondy.

Až na dvě organizace měly všechny dotázané NNO povědomí o tomto typu regionálního uspořádání. Respondenti se ale shodli na skutečnosti, že napříč kraji není možné vysledovat žádné dění v rámci neziskového sektoru. Dva respondenti přímo kritizovali nelogičnost tohoto uspořádání.

3.11.5.2. Příprava projektů

Při projednávání této problematiky měli pracovníci jiných odborů než regionálního rozvoje většinou pouze kusé informace. Informovali nás o vytváření databáze projektů, ale s detaily nás odkázali právě na odbor regionálního rozvoje. Podobná situace panuje i mezi radními či zastupiteli.

Respondenti sdělili, že se tvoří síť proškolených regionalistů, kteří mají působit v bývalých okresech a zajišťovat spojení mezi územím a institucí kraje. Podle názoru jednoho z oslovených radních jsou ale jejich schopnosti a vědomosti diskutabilní. Vedle toho již existuje speciální oddělení strukturálních fondů a oddělení rozvojových programů v rámci odboru regionálního rozvoje. Podle jednoho z pracovníků KÚ se uvažuje o zřízení nových pracovních míst na každém odboru. Příslušný pracovník by měl na starosti dotační tituly kraje.

Zainteresovaní zástupci kraje si uvědomují palčivý nedostatek projektů¹⁸¹. Podle jednoho radního jsou chyby ale především v řadách podnikatelů, kteří nemají zájem o spolupráci. Kraj se proto snaží se o maximální zvyšování know-how obcí, kde vidí hlavní potenciál a zkušenosti¹⁸². Problémem je kromě toho fakt, že doposud nebyly centrálně sestavené dokumenty schváleny Evropskou komisí. Jak uvedl jeden z radních, nemá prozatím smysl uvažovat o konkrétních projektech, protože nejsou definitivně známy celorepublikové priority.

¹⁸¹ Jednotlivé projekty k předložení nejspíše budou, ale jistě se nevyčerpají všechny prostředky, jak prohlásil jeden radní. Jeden respondent z odboru potvrdil, že odbor vytipovává možné projekty pro čerpání strukturální fondů a doporučuje je ORR.

¹⁸² Především díky CBC Phare.

Jihomoravský kraj

Velkým problémem bude také případné kofinancování, které se, podle slov respondentů z KÚ i z rady, ještě nijak blíže neprojednávalo. Existují úvahy o vytvoření „fondu rozvoje“, doposud ale není toto řešení schváleno zastupitelstvem. Pokud nedojde ke změnám ve financování krajů, kraje pravděpodobně nebudou mít dostatek peněžních prostředků¹⁸³.

Během rozhovoru jeden z radních detailně popsal úpravy, které nastaly v souvislosti s konkretizací PRK. V roce 2002 došlo ke zúžení priorit v tomto programu. Specifická témata současně slouží jako hlavní oblasti pro tvorbu projektů. Sešlo se celkem cca 660 námětů, které nezávislá firma vyhodnotila a roztřídila. Pilotní náměty z tohoto balíku dostanou do léta 2003 finance na rozpracování konkrétního projektu. Bylo třeba vyhlásit speciální kampaň pro podnikatelské projekty, neboť zcela chyběl zájem z jejich strany¹⁸⁴.

Jeden z dotázaných zástupců krajského úřadu vyjádřil názor, že neziskové organizace v kraji budou jedním z hlavních možných nositelů projektů pro čerpání financí z Evropské unie, neboť už teď se ukazuje, že s postupy mají jasné zkušenosti a nechybí jim inovativní nápady.

Až na jednu všechny dotázané neziskové organizace zmínily zkušenosti s čerpáním předvstupních fondů (především díky Phare). Jejich zástupci navštěvují školení, ale problematiku považují za složitou.

Dotázaní zástupci věděli o seznamech menších projektů shromážděných na kraji, neodvážili se ale hodnotit stupeň připravenosti kraje obecně. Kromě dvou organizací všechny projevíly zájem o čerpání strukturálních fondů¹⁸⁵. Organizace mají představu o možných tématech projektů, často uvažují o rozvíjení projektu, který již běží v rámci předvstupního fondu. Respondenti z NNO neuvedli žádné snahy neziskového sektoru připravovat společné

¹⁸³ Jako základní problém vidí respondenti z kraje nedostatek finančních prostředků v krajských rozpočtech. Kraje budou buďto financovat projekty z vlastních rozpočtů, ale potom nebudou moci vypisovat granty, nebo je řešením projednávaná změna rozpočtového určení daní. Zástupci se shodují, že v této věci leží zásadní nedostatky především na centrální úrovni.

¹⁸⁴ Cílem je podle radního zkontaktovat během léta eventuelní projekty a jejich upotřebitelnost ve strukturálních fondech s reprezentanty Evropské komise, což nevidí jako reálné. Věří, že budou pravděpodobně připraveny jednotlivé projekty, ale ne zásobník podle představ EU. Radní si uvědomuje nutnost začít už nyní s přípravou pro období 2006 a dále.

¹⁸⁵ Situaci komplikuje skutečnost, že doposud nejsou definitivně dána kritéria čerpání a tudíž se neví, zda-li budou neziskové organizace možnými příjemci tohoto typu financí.

Jihomoravský kraj

projekty v rámci regionu soudržnosti NUTS II. Objevila se kritika nedostatečné aktivity na Vysočině.

Jeden z dotázaných zdůrazňuje nedostatky na centrální úrovni, neboť nejsou stále jasné dána pravidla hry¹⁸⁶. Na druhou stranu potvrdil, stejně jako zástupci jiných dotázaných organizací, snahu kraje celou situaci řešit.

U menších organizací je určité povědomí o možnostech financí z EU, ale chápou, že nemají dostatečnou absorpční kapacitu. Vědí, že kontaktování eventuálních partnerů je jejich jedinou možností, jak se na tomto poli uplatnit. Průzkum ukázal, že velké silné organizace mají výhodu v celorepublikové působnosti. Respondent z tohoto typu NNO představil konkrétní náměty velkých projektů. Bylo současně evidentní, že tyto NNO mají reálné nápady, jak se vyrovnávat s případnou nutností kofinancovat projekt.

Jeden ze zástupců KÚ sdělil názor, že NNO v kraji jsou jedinými schopnými nositeli projektů, protože mají dostatečné zkušenosti a dobré nápady.

¹⁸⁶ Tento respondent volal po zřízení pozice koordinátora mezi ministerstvy a subjekty, které by mohly být předkladateli. Organizace často mají nápad, ale neumí ho šikovně uchopit. Je třeba naplňovat princip partnerství, ale subjekty o sobě navzájem ne vždy vědí. Je přesvědčen, že kraj nebude dostatečně připraven nebo vše bude řešit velkými infrastrukturními projekty.

3.12. Olomoucký kraj

3.12.1. Tvorba PRK

3.12.1.1. První fáze – 1999 – 2000 (před vznikem kraje)

Podle regulí MMR byla v rámci „Regionální koordinační skupiny“ (RKS) vytvořena první verze PRK. Komerčním zpracovatelem se stala firma Metodconsult. Tvorba dokumentu probíhala především v pracovních skupinách¹⁸⁷.

3.12.1.2. Druhá fáze – 2001 – 2002 (po vzniku kraje)

Na jaře roku 2001 bylo rozhodnuto dopracovat PRK. Byly opět využity služby firmy Metodconsult. Rada kraje rozhodla o vytvoření pěti pracovních skupin, jejichž členové se v mnoha případech účastnili i práce na původním dokumentu. Mezi členy bychom našli zástupce různých zájmových skupin, NNO a samospráv¹⁸⁸. Jmenování konkrétních osob vycházelo z návrhu členů výborů a komisí kraje¹⁸⁹. Nebyl zřízen žádný specifický orgán pro koordinaci prací. Tuto funkci zastával odbor strategického rozvoje (OSR).

Od MMR aktéři neočekávali žádnou zvláštní aktivitu, jediným úkolem bylo financovat dopracování dokumentu. Případné dílčí informace většinou z ministerstva přicházely dost pozdě, často nebyly aktuální. Na druhou stranu si respondenti plně uvědomovali, že dotvoření PRK bylo plně v jejich gesci a MMR nemělo v souvislosti s tím žádné speciální povinnosti. Při tvorbě byla využita původní struktura první verze PRK, metodiku si tvůrci upravili podle potřeb kraje. Prioritou bylo zestručnění programu. Konkrétní detaily jsou předmětem tzv. „Operačního programu“, tedy aktuálního dokumentu zacíleného na konkrétní priority v daném roce¹⁹⁰.

¹⁸⁷ Oslovení respondenti nesdělili žádné specifické podrobnosti ke složení pracovních skupin.

¹⁸⁸ Zástupci kraje, podle svých slov, kladli důraz na rovnoměrnou územní reprezentaci.

¹⁸⁹ Seznamy konkrétních osob jsou k dispozici na OSR.

¹⁹⁰ Operační program je v očích některých kontroverzním dokumentem. Vzhledem k tomu, že se dotýká problematiky NNO, budeme se mu podrobněji věnovat v části „Vzájemné vztahy mezi krajem a NNO“.

Olomoucký kraj

3.12.1.3. Vliv veřejnosti

Nikdo z respondentů neuvedl žádné specifické cesty, využité pro zapojení veřejnosti do tvorby první verze dokumentu¹⁹¹. Naopak ve druhé fázi můžeme pozorovat řadu různých nástrojů, které byly použity. Při dopracování dokumentu sice neproběhl žádný specifický průzkum veřejného mínění, široká veřejnosti ale byla, podle slov jednoho z respondentů, cíleně oslovena počátkem roku 2003¹⁹².

Informování veřejnosti zajišťoval OSR. Byly pochopitelně využity i cesty, které jsou dány příslušným zákonem. Projednávání s veřejností bylo zadáno Centru pro komunitní práci. Z veřejných projednávání ve všech okresních městech vyšlo cca 60 připomínek, které pracovní skupiny roztřídily (ve dvou kolech projednávání). Proběhlo písemné vypořádání každé připomínky¹⁹³. Pracovní verze dokumentu byla přístupná také prostřednictvím obecních úřadů a internetu.¹⁹⁴ Do kampaně byly současně zapojeny vybrané knihovny. V neposlední řadě je třeba zmínit členství zástupců NNO ve výborech a komisích kraje. Řada připomínek se sešla také prostřednictvím těchto orgánů, které mohly tlumočit názor veřejnosti¹⁹⁵. Většina respondentů se shodla, že v této věci kraj udělal maximum. Dva respondenti se shodli, že od tak rozsáhlé akce očekávali více připomínek nebo alespoň větší zájem. Jako důvod nezájmu vidí vysokou odbornost textu, která činí dokument pro neobornou veřejnost nezáživným.

Naopak výše zmíněný „Operační program“ se setkal s podstatně větším zájmem veřejnosti. Respondenti (radní i úředníci) si to vysvětlují především tím, že už se v něm jedná o řešení problémů, nikoliv dlouhodobou koncepci. Na program jsou také napojeny konkrétní finance, což jej pro určité subjekty činí obzvláště „zajímavým“. Jeho propagaci mělo na starosti tiskové oddělení¹⁹⁶. V souvislosti s projednáváním tohoto programu byla například

¹⁹¹ Připomínky byly shromažďovány především prostřednictvím OÚ. Velký zájem připomínkovat, podle jednoho respondenta z KÚ, projevil především neziskový sektor.

¹⁹² Výsledky by měly být známy počátkem května 2003.

¹⁹³ Hejtman kraje rozeslal čtyři druhy dopisů v závislosti na způsobu vypořádání předložené připomínky.

¹⁹⁴ Na webových stránkách CpKP byl zřízen prostor pro speciální diskusní program určený pouze PRK.

¹⁹⁵ Zájemci měli cca půl roku na předkládání připomínek během tvorby dokumentu, a to prostřednictvím speciálního formuláře. Na závěr byly vymezeny cca 2 měsíce, kdy byly subjekty znovu vyzvány k předložení připomínek k definitivní podobě dokumentu. Potom následovalo schválení radou a zastupitelstvem.

¹⁹⁶ Toto oddělení je do oblasti regionálního rozvoje poměrně úzce zapojeno. Má kromě jiného ve své gesci správu diskusního internetového fóra, kam veřejnost průběžně zasílá dotazy, které odborníci zodpovídají.

Olomoucký kraj

organizována i řada informativních výjezdů odborníků a zastupitelů do různých částí kraje. Podle názoru jednoho z respondentů se tyto akce vydařily a doufá, že se podaří organizovat více podobných osobních setkání¹⁹⁷.

3.12.1.4. Vliv neziskových organizací

Podle informací dotázaných NNO využívaly organizace dvě hlavní cesty, jak dokument ovlivnit – připomínkování prostřednictvím zástupců NNO v komisích a výborech kraje, připomínkování konkrétního textu společně se širokou veřejností. Některé organizace se také vyjadřovaly hned po ustanovení kraje k původní verzi PRK. Cílem kraje tehdy bylo zjistit názor různých subjektů na dokument, ještě než se začne s dopracováváním. Nějakou z těchto možností využilo všech sedm oslovených NNO.

Žádná z oslovených NNO neměla k procesu výhrady. Během rozhovorů ale samozřejmě zaznělo několik zajímavých postřehů k úvaze, které zde představíme. Problémem při tvorbě byl především nedostatek času pro kvalitní připomínkování. Jeden z respondentů si také stěžoval, že na něj celý systém připomínkování působil poněkud chaoticky. Sběr připomínek a jejich schvalování probíhalo v několika kolech. Dotázaný měl problém rozlišit, kolikátou verzi připomínkuje. Zástupce jiné NNO nebyl spokojen s přístupem Metodconsultu. Firma měla údajně problémy akceptovat názor NNO a promítnout jej do textu. Jeden z dotázaných si není vědom vyrozumění o zapracování připomínek. Jiný respondent považoval za vhodné klást větší důraz na místní názor (chyběl mu vliv zástupců mikroregionů).

3.12.2. Vzájemný vztah mezi neziskovým sektorem a krajem

Všichni dotázaní, bez ohledu na to, zda-li se jedná o zástupce NNO nebo kraje, si uvědomují svou pozici partnera ve vzájemném vztahu. Jak již bylo řečeno, zástupce NNO

¹⁹⁷ Tentýž respondent považuje tato setkání za jednu z levnějších cest, jak zvýšit povědomí o kraji. Je možné zdarma využívat prostory kraje a instituce kraje se tak lépe přiblíží občanům. Problémem je samozřejmě nízký zájem obyvatel se kamkoliv dostavit.

Olomoucký kraj

najdeme v komisích a výborech kraje¹⁹⁸. Tento typ nastavení vztahu je oběma stranami hodnocen pozitivně. Členství v orgánech, slovy jednoho z politických reprezentantů kraje, zajišťuje oborovou provázanost kraje a NNO, sdružující orgány NNO zajišťují propojení celého neziskového sektoru s krajem. Neexistuje jeden konkrétní úředník, který by měl neziskový sektor na starosti. Odbory, které přicházejí hlouběji do styku s tímto typem organizací, mají vždy vytyčeného konkrétního pracovníka, který má na starosti mapování organizací, kontaktní databáze atd. Mezi jednotlivými odbory se ale objevovala „informační rivalita“, tiskové oddělení se proto rozhodlo všechny databáze sjednotit, aktualizovat a ve výsledku bude na webových stránkách kraje ikona umožňující vstup do kompletní databáze NNO. NNO o této snaze buďto nevěděly nebo neměly žádné zásadní výhrady k tomuto postupu.

Neziskový sektor oceňuje způsob, jakým jsou vztahy nastaveny, ale velice negativně organizace hledí na „Operační program“¹⁹⁹, především pak na v tomto programu nastavené podmínky pro získávání grantů. Podle slov zástupců kraje byly podmínky nastaveny podle regulí EU, tak aby byly subjekty v kraji motivovány k získávání informací o evropských programech a mohly si vše v praxi vyzkoušet.

Pohled NNO je zcela odlišný. Zástupci tvrdili, že podmínky byly nastaveny zbytečně složitě, což mnohým (především menším) organizacím neumožnilo čerpat finance²⁰⁰. Strhla se „mediální bitva“, NNO údajně tvrdily (slovy politické reprezentace), že podle nastavených podmínek nelze podat projekt. Jeden z kontaktovaných politiků argumentoval tím, že ačkoliv většina neziskových organizací systém kritizovala, nakonec se sešlo cca 170 projektů.

¹⁹⁸ Zástupci NNO však mají pouze poradní hlas, jak uvedl jeden z oslovených respondentů. Pokud reprezentant vzešlý z voleb mezi jednotlivými NNO opustí své místo, neziskový sektor ho nesmí nahradit. Respondent, který mírně kritizoval toto uspořádání, si ale na druhou stranu plně uvědomuje, že neziskové organizace byly krajem osloveny, aby delegovaly své zástupce do orgánů. Dotázaný si je vědom toho, že situace v jiných krajích není neziskovému sektoru zdaleka tak nakloněna.

¹⁹⁹ V každém městě proběhly dva informační semináře s cílem představit celý program. Podstatou druhého kola byla pomoc s dopracováním projektu. Specifické podmínky a informace o programu byly současně publikovány na internetu, v krajském věstníku a na brněnském Úřadu pro hospodářskou soutěž.

²⁰⁰ Jednou z nejkritizovanějších podmínek je povinnost NNO zajistit si 51% finančních prostředků na předkládaný projekt. Kraj zajišťuje vždy jen max. 49% nutných finančních prostředků. Dále se jako zásadní problém jeví povinnost předkládat žádosti v mnoha kopiích. Menší organizace často argumentovaly, že žádají o pár tisíc korun a podstatnou část grantu dají na zajištění formálních náležitostí žádosti. Nemožnost využít zdroje z grantu kraje na krytí vlastních nákladů se také setkala s kritickým ohlasem.

Olomoucký kraj

Ze sedmi dotázaných NNO se zástupce jedné nad „Operačním programem“ cíleně zamyslel a pochválil snahu hejtmana dbát na systém a především na motivaci subjektů v kraji seznamovat se s nároky evropského financování. Na druhou stranu respondent uvedl, že valná většina NNO²⁰¹ nebude žádat o finance Evropské unie, tudíž především menší organizace by mohly mít zjednodušená grantová pravidla.

3.12.3. Neziskové organizace v kraji jako celek

V předchozí části popsaná problematika související s grantováním prostřednictvím „Operačního programu“ je v současné době jedním z hlavních témat, která ovlivňují klima v neziskovém sektoru. Tento sektor byl většinou krajských respondentů hodnocen pozitivně²⁰². Zástupcům kraje vyhovuje především vytvořená struktura neziskového sektoru. Jeden ze zástupců odborů uvedl, že kraj musí především vést organizace k tomu, aby se sdružovaly. Jedině tak budou subjekty schopny prosadit svoje projekty v EU.

V kraji se jednou za rok schází konference neziskových organizací „KRAKON“. Ta na základě volby deleguje zástupce sektoru do různých orgánů (výbory, komise, Phare CBC). Kontinuální vazbu mezi jednotlivými konferencemi zajišťuje „Stálá komise regionální konference“ (SKRK). Hlavním cílem bylo především vytvoření orgánu, který zprostředkuje komunikaci s krajskými strukturami. Dotázané NNO až na jednu toto uspořádání hodnotí kladně. Oceňují, že se jedná o neformální uskupení, které nemá právní subjektivitu. Přestože jeden z respondentů uvedl, že se několikrát setkal s nepochopením ze strany úřadů ve věci statutu SKRK, organizace se shodují na neochotě zřizovat novou neziskovou organizaci zastřešující ty ostatní. A to i přesto, že hlas neformálního uskupení má v jejich očích menší váhu. Místo servisní NNO zastává v očích některých NNO Centrum pro komunitní práci.

²⁰¹ Podle názoru respondenta 70% organizací nebude žádat o evropské finanční prostředky.

²⁰² Pouze jeden z oslovených pochyboval o významu neziskového sektoru. V jeho očích by prioritou měly být vztahy s podnikateli, protože „ti platí daně a přinášejí do regionu peníze“.

Olomoucký kraj

3.12.4. Princip partnerství

Až na jednoho zástupce KÚ během rozhovorů všichni dotázaní zdůrazňovali tento princip. Byl spojován především s osobou hejtmana, který má bohaté zkušenosti ze zahraničí a snaží se, podle slov zástupců kraje i některých NNO, princip partnerství uvádět do praxe. Za nespornou výhodu kraje je možné označit přípravu programu mikroregionu Haná a Jeseníky v roce 1998. Díky tomu mnoho osobností v současném vedení kraje získalo cenné zkušenosti s přípravou tohoto typu velkých rozvojových projektů. I přes nesporné zkušenosti jeden respondent označil naplňování tohoto principu za jednu z nejsložitějších věcí. Jasnější představu o principu měli radní, naopak mezi dvěma oslovenými úředníky chyběly konkrétní příklady z jejich praxe²⁰³.

Dvě ze sedmi NNO se s tímto slovním spojením neseťkaly a ani po vysvětlení významu neměly představu o příkladech. Ostatní organizace se s problematikou setkaly, uvědomovaly si, že se kraj snaží o naplňování principu²⁰⁴, ale přesto klima hodnotily poněkud skepticky. Shodly se, že společnost není dostatečně vyzrálá, chybí důvěra mezi jednotlivými subjekty.

3.12.5. Region soudržnosti NUTS II a projekty pro čerpání evropských financí**3.12.5.1. Region soudržnosti NUTS II Střední Morava – Olomoucký a Zlínský kraj**

I když spojení dvou krajů není respondenty považováno za vhodné řešení, komunikace se daří. Se zrušením ROP však chybí podstata existence regionu a z dokumentu vyplývající provázanost krajů. Podle slov jednoho z respondentů není kam spěchat, protože Brusel pravděpodobně vrátí všechny dokumenty k přepracování, neboť centrální úroveň nerespektovala přísná nařízení Evropské komise. Jako zásadní chybu stejný respondent vidí skutečnost, že zástupci krajů nebyli připuštěni k vyjednávání s Evropskou komisí. V následujícím programovacím období počínaje rokem 2007 bude vše v gesci krajů a jejich reprezentace nebude mít s tímto procesem žádné zkušenosti.

²⁰³ I dvě z oslovených organizací se setkaly s nepřístupností mezi úředníky, na rozdíl od politiků.

²⁰⁴ Jeden respondent specificky uvedl, že dokumenty podle něj vznikají vždy na principu partnerství. Zástupce jiné NNO však jako velice negativní viděl nedostatečné diskuse v souvislosti s „Operačním programem“.

Olomoucký kraj

Rada regionu soudržnosti se podílela na tvorbě dokumentů, v případě výboru regionálního rozvoje²⁰⁵ se oba kraje shodly na parametrech, podle nichž bude v jarních měsících obsazen. Členové orgánů NUTS II jsou využíváni do řídicích a monitorovacích orgánů na centrální úrovni.

Dva zástupci oslovených NNO nemají žádné informace k regionu soudržnosti. Ostatní respondenti si byli vědomi uspořádání, ale chybělo jim logické vysvětlení pro takový postup. V rámci neziskového sektoru je spolupráce hodnocena spíše negativně. Podle slov jednoho zástupce byl region Olomoucka tradičně orientován spíše na sever. Chybí tudíž tradice spolupráce se Zlínskem.

3.12.5.2. Příprava projektů

Všichni dotázaní se shodují, že kraj má oproti většině ostatních krajů ČR velký náskok, především díky projektu mikroregionů Haná a Jesenicko a díky osobě hejtmána. Respondenti věří, že alespoň některé subjekty budou schopné ze strukturálních fondů čerpat, a to díky praxi z „Operačního programu“. Ten je ale zacílen, podle slov jednoho úředníka, především na menší projekty. Větší projekty je třeba vyhledávat, což je považováno za jeden z hlavních úkolů roku 2003²⁰⁶. V oblasti kofinancování se kraj spoléhá, že dojde ke změnám na centrální úrovni, především ve věci rozpočtového určení daní.

V rámci KÚ proběhlo speciální školení připravené Universitou Palackého v Olomouci, seznamující valnou většinu zaměstnanců s historií a fungováním EU. Na některých odborech jsou pracovníci, kteří budou mít tuto oblast ve své gesci. O zřizování zvláštních organizačních jednotek se zatím neuvažuje. Dotázaní byli přesvědčeni, že administrativně má kraj proti zbytku republiky náskok. Všichni věří, že kraj bude předkládat projekty s cílem získat evropské finance.

²⁰⁵ Delegation zástupce potvrzují i NNO. Respondenti ale nemají žádné informace o jakémkoliv dění, přestože jeden z nich měl snahu je získat.

²⁰⁶ Celé území kraje je rozděleno do oblastí, které jsou ohodnoceny dle předem daných kritérií. Kombinací těchto kritérií a následným porovnáváním regionů vyplynou ty nejslabší, na něž je třeba se zaměřit. Zde se zvažuje možnost oslovit potenciální předkladatele projektů nebo partnery.

Olomoucký kraj

NNO si uvědomují důležitost problematiky, až na dvě mají organizace určité zkušenosti s předkládáním projektů na nějakou podobu evropských financí. Na druhou stranu nijak masově neuvažují o projektech pro strukturální fondy. Dvě organizace si také uvědomují, že není jisté, zda-li NNO budou moci být příjemci těchto financí. Jen dvě organizace mají velice konkrétní představy, jak vše řešit. I NNO si uvědomují, že kraj má pravděpodobně náskok vůči svému okolí a bude předkládat projekty.

3.13. Zlínský kraj

3.13.1. Tvorba PRK

3.13.1.1. První fáze – 1999 – 2000 (před vznikem krajů)

Původní verze PRK, tak jako v jiných krajích, vznikla především v gesci okresních úřadů (úkol Regionální koordinační skupiny), za přispění komerčního zpracovatele, jímž byla firma Metodconsult. Oslovení respondenti se v průběhu rozhovorů nevěnovali žádným podrobnostem týkajícím se tohoto období.

3.13.1.2. Druhá fáze – 2001 – 2002 (po vzniku krajů)

Zastupitelstvo Zlínského kraje rozhodlo o přepracování Programu rozvoje kraje. Politická reprezentace se shodla na zapojení Regionální rozvojové agentury Východní Moravy (dále RRA) v pozici komerčního zpracovatele. Podle jednotlivých prioritních okruhů bylo rozhodnuto o vytvoření pracovních komisí. O jejich konkrétním složení rozhodovali členové rady kraje. Komise byly tvořeny pracovníky jednotlivých odborů a členy krajských výborů, zástupci samospráv, úřadů práce a hospodářské komory. Radní kraje byli gestory jednotlivých pracovních komisí.

Až do konce roku 2002 byla problematika regionálního rozvoje v gesci dvou odborů – odboru regionálního rozvoje a odboru strategického rozvoje (dále OSR). Toto uspořádání se však nejevilo jako šťastné, zodpovědnost byla roztržštěná²⁰⁷ a proto byly oba odbory k 1. 1. 2003 sloučeny. Jejich pracovníci se již během dopracovávání dokumentu snažili prosadit účast nezávislých expertů z řad veřejnosti v pracovních komisích, krajští radní to však, podle slov zástupce jednoho z odborů, nepovolili. Naopak podle dvou oslovených politických reprezentantů kraje se odborníci z řad veřejnosti prací účastnili. Jejich výběr však záležel na představách radních.

Průběh prací byl poněkud zkomplikován díky výše zmíněnému zapojení RRA. Podle několika respondentů docházelo k častým neshodám, na jejichž základě OSR, hlavní

²⁰⁷ Během prací na dokumentu byla tato roztržštěnost řešena sestavením zastřešující pracovní skupiny, která spadala přímo pod Radu Zlínského kraje a projednávala všechny připomínky účastníků se subjekty.

Zlínský kraj

organizátor prací, doporučil vyměnit RRA za firmu Metodconsult. Výhodou byla především její účast na první fázi tvorby a současně návaznost na NUTS II (firma zpracovávala i PRK Olomouckého kraje a ROP Regionu soudržnosti Jihovýchod).

Kromě financování celé věci nemělo MMR žádnou specifickou funkci při dopracovávání dokumentu. Nutná drobná spolupráce se podle osloveného respondenta příliš neosvědčila. Pracovníci ministerstva často nebyli schopni řešit aktuální dílčí problémy. MMR navrhlo systém monitorovacích ukazatelů, ale jasná zpětná vazba dopadu PRK, podle slov respondenta, chybí. To oslabuje celý dokument. Pro práci byl využíván metodický návod (částečně z pera Metodconsultu), o jehož detailech se však respondent blíže nezmínil.

Pracovní komise jednaly o původním dokumentu, jehož některé části byly ponechány bez zásadnějších změn. Podle osloveného zástupce odboru je dokument příliš obecný, chybí kvantifikace²⁰⁸. V únoru 2003 měl být na jednání zastupitelstva předložen detailnější „Plán rozvoje na rok 2003“²⁰⁹, který měl specifikovat priority daného období. Původní PRK byl příliš dlouhý a informace v něm neuchopitelné. Jeden z respondentů se pozastavil nad tím, jak moc je dokument relevantní, chybí-li finanční rámec. To vše, podle slov zástupce jednoho z odborů, komplikovalo možnosti veřejnosti PRK připomínkovat. Eventuální zájemci o připomínkování z řad veřejnosti naráželi především na složitost a odbornost textu PRK.

3.13.1.3. Vliv veřejnosti

Po vzniku kraje neproběhl žádný specifický průzkum veřejného mínění týkající se směrů rozvoje Zlínského kraje²¹⁰. Návaznost na zájmy veřejnosti mají, podle názoru

²⁰⁸ Dotázaný zástupce jej nazval „slohovým cvičením“.

²⁰⁹ Z priorit stanovených v dokumentu budou vycházet příslušná grantová schémata dané oblasti. Projekty, které se budou ucházet o finanční podporu kraje, musí mít své zakotvení v tomto plánu. Podle plánů OSR dojde v ideálním případě ke zřízení tzv. „programového fondu“, v němž budou stanoveny zásady, podle kterých bude kraj poskytovat finanční prostředky. Snahou je stanovit hodnotící kritéria projektů podle představ jednotlivých odborů a centralizovat celý proces, aby se tak stal průhlednějším. Postup z roku 2002, kdy bylo vše v gesci jednotlivých odborů, se neosvědčil. Subjekty z řad veřejnosti neměly jasnou představu, kam se obracet s otázkami, kde vyhledávat informace. Pokud navržený postup projde schválením rady, jednotlivé odbory budou mít za povinnost poskytnout informace pracovníkům OSR, kteří je na centrálním místě zveřejní. Jedním z popudů těchto změn byly samotné NNO, které kritizovaly roztržitost a nepřehlednost celého systému.

²¹⁰ Důvodem byl, podle slov jednoho radního, tak jako i v jiných krajích, nedostatek potřebných finančních prostředků.

Zlínský kraj

některých respondentů, zajišťovat především zastupitelé. Informování veřejnosti bylo během tvorby PRK úkolem OSR. Využity byly pochopitelně i způsoby, které jsou dány příslušným zákonem. Hned od počátku kraj používal internet, kde byla pracovní verze dokumentu vyvěšena. Veřejnost byla prostřednictvím tisku a internetu vyzvána k připomínkování. Pracovníci odboru současně vyzývali některé subjekty přímo (např. universitu, NNO, hospodářské komory, obce). Veřejnost měla cca dvouměsíční lhůtu pro předložení připomínek, které shromáždí OSR.

Ve Zlíně také proběhlo veřejné připomínkování v aule university za účasti šéfů jednotlivých pracovních komisí, členů výboru regionálního rozvoje a pracovníků odborů. Hlavními účastníky byli především starostové (bylo osloveno cca 300 obcí a 200 jiných subjektů - možných partnerů). Jak uvedl jeden respondent, kapacita sálu však byla vyšší než zájem. Celkově se oběma cestami sešlo několik desítek připomínek, které byly na základě jednání pracovních komisí vypořádány. Jejich předkladatelé byli, podle slov dvou dotázaných, písemně vyrozuměni o jejich zapracování či důvodu odmítnutí. Podle jednoho úředníka se jedná o problematickou oblast, kdy veřejnosti chybí vidina jasné praxe. Minimum předložených připomínek bylo tudíž relevantní. Dva respondenti se shodli, že pro informování a zapojení veřejnosti bylo v daných podmínkách uděláno maximum. Kdo měl zájem zapojit se do tvorby, měl podle jejich slov možnost²¹¹.

3.13.1.4. Vliv neziskových organizací

Nikdo z politických reprezentantů nebo úředníků kraje nezmínil neziskový sektor jako jednoho z partnerů v oblasti tvorby rozvojových koncepcí. Neziskovým organizacím nebyla umožněna účast v pracovních komisích, přestože se NNO snažily do prací zapojit. Zástupci sektoru ale zorganizovali tři kulaté stoly ve Zlíně, Uherském Hradišti a Vsetíně, jichž se

²¹¹ Zapojení široké veřejnosti do regionálního rozvoje je složitý problém. Představitelé kraje se v případě kraje Zlínského obrací především na starosty, kteří mají ve svých obcích velkou společenskou prestiž (tradice jižní Moravy), probíhají také setkání úředníků a starostů obcí 3. stupně a dále hejtmán pravidelně navštěvuje jednotlivé mikroregiony.

Zlínský kraj

účastnil i zástupce OSR²¹². Pouze dva dotázaní potvrdili účast na některém z těchto projednávání²¹³. Obě organizace předložily připomínky, které byly vyřešeny hned na místě a tudíž neobdržely žádné písemné vyrozumění.

Ostatních pět organizací se tvorby neúčastnilo, a to z různých důvodů. Dvě organizace o dopracovávání dokumentu věděly²¹⁴, nepovažovaly ale za důležité připomínkovat, protože v textu nenacházely zásadní konfliktní oblasti. Tři zbývající NNO byly také informovány o možnosti předkládat připomínky, ale neměly dostatek času se této problematice věnovat. Pouze jedna organizace využívala neformálních cest k prezentaci svého postoje k věci. Jeden respondent byl dokonce přímo osloven pracovníkem kraje, ale narážel také na nedostatek kapacit²¹⁵.

3.13.2. Vzájemný vztah mezi neziskovým sektorem a krajem

Pozice neziskových organizací je ve Zlínském kraji poněkud odlišná od zbývajících krajů, neboť prakticky od počátku existence kraje zde funguje výbor pro nestátní neziskové organizace, který pro zastupitele představuje významnou spojnicí s neziskovým sektorem. Nikdo z oslovených respondentů z KÚ či zastupitelstva nevedl žádné specifické důvody pro zřízení tohoto výboru. Čtyři oslovené NNO věděly o jeho existenci. Za nevýhodu považovaly pouze jeho poradní hlas. V ostatních výborech a komisích jsou, podle čtyř organizací, také zástupci neziskového sektoru. Respondent z jiné organizace ale toto tvrzení zcela jednoznačně popřel²¹⁶.

²¹² Podle jednoho respondenta z NNO se akcí zúčastnilo 40, 12, respektive 15 zástupců NNO (v pořadí dle uvedených míst konání), což bylo považováno za nesporný úspěch vzhledem k tomu, že byly projednávány krajské dokumenty, které nepatří mezi priority zájmu NNO.

²¹³ Jedna z NNO byla o tvorbě dokumentu kromě jiného neformálně informována pracovnící KÚ a požádána o předložení případných připomínek.

²¹⁴ Zástupci si však přesně nepamatovali, jak se k nim tato informace donesla.

²¹⁵ Ukazuje se, že kapacity a čas jsou základním problémem NNO pro případné zapojení se do tvorby rozvojových dokumentů. Jeden z respondentů přímo uvedl, že kraj se snažil využít řadu různých cest pro informování veřejnosti a NNO. Jedná se ale o neuchopitelné téma, kterému se většina NNO nevěnuje, protože vlastní praktická činnost patří mezi jejich priority.

²¹⁶ V roce 2000 bylo údajně hlavní snahou nově vzniklé „Stálé komise konference NNO“ právě delegování zástupců neziskového sektoru do výborů a komisí kraje. Delegáti ale byli odmítnuti, protože tyto orgány byly obsazeny na politické bázi.

Zlínský kraj

Oblast NNO spadá do působnosti hejtmána kraje. V jeho sekretariátu bylo údajně nově zřízeno pracovní místo pro osobu, která má provádět mapování neziskových organizací v kraji a zastávat funkci hlavního kontaktu na KÚ. Podle slov dotázaných organizací je ale zjevné, že v uspořádání nemají samy NNO jasno. Snaží se problémy řešit na jednotlivých odborech a vše stojí na osobních, dříve nastavených, kontaktech. Jeden ze zástupců odborů potvrdil, že i samy odbory si provádějí mapování NNO. Zdá se tedy, že nebyl doposud stanoven žádný jasný systém, který by byl pro komunikaci využíván. Po jeho vytvoření jedna NNO výslovně volala.

Dvě oslovené NNO přiznávají, že se do kontaktu s krajem dostanou v minimální míře. Pokud kontakt nastane, je to především díky grantům. Jejich udělování ale kraj převzal do své působnosti nově, komunikace se tudíž neměla možnost prohloubit.

Jiné dvě NNO se naopak s krajem setkávají často a to díky osobním vztahům a vlastní činnosti organizace, kterou kraj občas využívá. Společně s třetí NNO (která je méně aktivní), hodnotí komunikaci dobře.

Poslední dvě organizace se na kraj dívají také pozitivně, oceňují snahu úředníků a někdy i politiků využít potenciálu NNO, ale mají problém s nedostatkem času²¹⁷.

NNO se shodují, že kraj je novou institucí a organizace nemají zatím bezprostřední zájem přijít s ním do styku (až na dvě výjimky). Během žádného rozhovoru ale nezazněla nějaká výslovná kritika.

Všichni respondenti z KÚ i ze zastupitelstva se někdy dostali do kontaktu s těmito organizacemi. Z jejich slov je možné vysledovat několik různých názorů. Podle jednoho zastupitele se v případě neziskového sektoru jedná o skupinu „nezorganizovaných“ subjektů, „které nejsou schopny se ozvat“. Chybí jim zájem účastnit se dění. Podle slov dvou jiných respondentů jsou jasné oblasti, v nichž sice mají NNO své nezastupitelné místo (např. sociální oblast, životní prostředí, školství), měly by být ale připraveny ustoupit ze svých úzce specifikovaných oblastí zájmů a být flexibilnější tak, aby byly pro kraj využitelnější. Jeden

²¹⁷ Jeden z respondentů připomněl, že sám má zaměstnání, které je jeho prioritou a zdrojem příjmů. Nemůže si tudíž dovolit účastnit se všech setkání, na která je krajem zván.

Zlínský kraj

z těchto respondentů se také pozastavil nad ekologickými iniciativami, které hodnotil velice skepticky²¹⁸.

Kromě těchto názorů také zaznělo, že by možná mělo dojít k určité redukci počtu organizací v neziskovém sektoru. Jeden ze zastupitelů se totiž zamyslel nad plánovanou reformou veřejných prostředků, která se pravděpodobně dotkne především NNO. Kraj velice pravděpodobně nebude schopen financovat všechny NNO působící na jeho území. Podle názoru tohoto zastupitele ne všechny organizace provádějí potřebnou činnost. Současně mu chybí podrobné zmapování celého neziskového sektoru.

3.13.3. Neziskový sektor v kraji jako celek

Z pohledu samotných NNO, není neziskový sektor ve Zlínském kraji příliš bohatý a aktivní. Z provedených rozhovorů nevyplývaly žádné zásadní problémové oblasti. Tradiční otázkou je, zda-li má smysl pracovat na vytvoření subjektu sdružujícího neziskové organizace napříč sektory. Respondenti z KÚ i zastupitelé a radní se shodují na názoru, že neziskový sektor je z pohledu kraje neuchopitelný, chybí mu jasná struktura.

Přibližně v roce 2000 byla ustavena „Stálá komise konference NNO“, snaha o vznik vzešla ze snah komunikovat lépe s krajem. Z počátku řešila především obsazení výborů a komisí (viz rozpor popsáný v předchozí části textu). Mimoto mezi priority její činnosti patří komunikace s okolními uskupeními zastřešujícími NNO z jiných krajů a prosazení změn v oblasti krajských grantů (zpřehlednění celého systému). Přibližně jednou ročně probíhá konference neziskového sektoru, podle jednoho respondenta se ale zdá, že zájem o sdružování upadá. Pouze dva oslovení respondenti byli seznámeni s existencí této stálé komise. Všichni se shodovali, že organizace v kraji nemají o podobné aktivity zájem.

3.13.4. Princip partnerství

Valná většina respondentů postrádala jasnější představy o tom, co si pod tímto souslovím představit. Jeden z oslovených pracovníků KÚ se s termínem nikdy nesešel, jiný

²¹⁸ Kritizoval výslovně situaci, kdy zástupce jedné nejmenované ekologické NNO z Plzně přijel do Zlína kritizovat a „brzdit“ jednání o dopravní situaci ve městě.

Zlínský kraj

jeho kolega nechtěl oblast hodnotit, protože se podle jeho názoru vztahy teprve tvoří (jako příklad uvedl pouze zahraniční veletrhy či prezentace). Jeden ze zastupitelů kritizoval „hru na velkou politiku“, která křehké partnerské vztahy narušuje. Oslovený radní naopak zhodnotil tuto problematiku celkem pozitivně, neboť kraj udělil granty, což v jeho očích představuje jednu z hlavních možností naplňování principu partnerství. Současně ale tvrdí, že s NNO nelze jako s partnery počítat. Toto své tvrzení nepodložil žádným praktickým příkladem nebo vysvětlením.

Naopak jeden z jeho kolegů ze zastupitelstva zmínil celou řadu příkladů, na nichž se snažil naplňování tohoto principu dokumentovat²¹⁹. V neposlední řadě pracovník jednoho z odborů zmínil komisi pro ekonomický rozvoj a radu pro rozvoj lidských zdrojů. Tato uskupení, podle jeho slov, sdružují reprezentanty kraje s různými odborníky a podnikateli, což umožňuje důležitou výměnu informací. Jako negativní pro naplňování principu partnerství vidí nezájem obyvatelstva o věci veřejné a tudíž malý zájem politiků klást na zapojení veřejnosti důraz. Chybí mu snaha spojit se a definovat společné záměry.

Tři oslovené NNO se s podobným termínem nikdy nesetkaly. Zástupce jiné kontaktované organizace uvedl jako příklad české příhraniční „euregiony“. Další z kontaktovaných respondentů tvrdil, že na KÚ jsou jednotlivci, kterým o spolupráci jde, ale je složité překonávat velikost instituce. Názor doplnil konkrétními příklady, které ukazovaly na to, že pro praktické naplňování je podle něj lepší spolupráce s obcí.

3.13.5. Region soudržnosti NUTS II a projekty pro čerpání evropských financí

3.13.5.1. Region soudržnosti NUTS II Střední Morava - Zlínský a Olomoucký kraj

Jak vyplývá ze slov respondentů, se zrušením ROP nemají kraje bezprostřední důvod spolupracovat. Byla ustavena Regionální rada regionu soudržnosti, pracuje se na vytvoření sekretariátu, výbor regionálního rozvoje byl ustaven usnesením, ale jeho naplnění konkrétními lidmi chybí. Jeden ze zastupitelů projevil velkou skepsi z vytvoření dokumentu

²¹⁹ Pro čtenářovu konkrétní představu uvádíme z jeho slov např. projekt „Zdravá města“, projekty CBC Phare, mezinárodní spolupráci s Rakouskem a Holandskem. Respondent uznává, že jemu, coby starostovi, se příklady uvádějí lépe. Ani on sám si neumí naplňování principu partnerství představit z pohledu kraje. Má dojem, že kraji chybí návaznost na konkrétní lokální problémy a tudíž tvrdí, že partnerství je možno úspěšně využívat především na místní úrovni.

Zlínský kraj

SROP, který bude velice pravděpodobně v Bruselu odmítnut, což způsobí nemožnost čerpat finance. Jeden z radních označil úroveň NUTS II za umělou jednotku, která byla vytvořena z centra. Jiný zastupitel jako jediné možné řešení viděl zahájení spolupráce krajů zdola.

Tři NNO se s tímto typem dělení České republiky nikdy nesetkaly. Jeden respondent vše považuje za nepřirozeně abstraktní. Naproti tomu zástupci jedné NNO se idea zdá dobrá, ale chybí mu informace o konkrétních výstupech. Dva oslovení respondenti se s problematikou setkali pouze v souvislosti s přípravou dokumentu ROP. V současnosti tedy nevidí žádnou aktivitu na úrovni regionu soudržnosti²²⁰. Nikdo z oslovených NNO si nebyl vědom aktivity v neziskovém sektoru napříč výše zmíněnými kraji.

3.13.5.2. Příprava projektů

Oslovení respondenti, ať už ze zastupitelstva, KÚ či NNO, se shodují, že kraj nejspíše nebude dostatečně připraven pro předkládání projektů. Nikdo nezmínil, že by probíhaly jakékoliv specifické aktivity spojené s touto problematikou²²¹. Jeden z respondentů jasně prohlásil, že bez stanovení jednoznačných priorit, nelze zahájit přípravu projektů. Rezervy vidí i na straně centrálních orgánů, které nestíhají své prvořadě úkoly. Na úrovni kraje chybí systém přípravy úředníků. Kraj je podle jednoho respondenta okrajový pro Prahu i EU, protože nesousedí se žádnou členskou zemí.

Od respondentů v tomto kraji nezazněly žádné informace o úvahách o projektech. Jednak se nedaří komunikace mezi dvěma kraji, za druhé subjekty jako obce či města netuší, jak budou definitivně nastaveny podmínky, tudíž nevědí, jak navrhovat vhodné projekty.

NNO se shodují, že existuje celá řada možností, jak si o této problematice získávat informace, chybí ale kapacity a čas vše uvést do praxe. Žádná z oslovených organizací nemá konkrétnější představy, kterým směrem se vydat. Pouze dvě organizace mají představy o projektech. Ty mohou být uskutečněny ale především na místní úrovni, vycházejí totiž ze spolupráce s obcemi. Objevily se ale i dva názory, podle nichž kraj není instituce, která by

²²⁰ Jeden respondent se snažil získat bližší informace, ale nikdo ho v rámci Zlínského kraje nebyl schopen informovat (např. otázka sladění dvou příslušných dokumentů PRK).

²²¹ Jeden ze zastupitelů navíc zmínil problematiku vztahů s Regionální rozvojovou agenturou Východní Moravy. Položil si otázku, je-li úkolem agentury navrhovat řešení nebo reagovat pouze pokud ji někdo osloví.

Zlínský kraj

měla psát projekty. Podle těchto dvou respondentů má kraj především zajistit podmínky, s konkrétními idejemi by měly přicházet subjekty z území.

Problematika kofinancování se nijak zásadně neodlišuje od jiných krajů. Velký důraz je kladen na změny zákona o rozpočtovém určení daní, někteří respondenti z kraje věří, že určitou část finančních prostředků bude kraj schopen zajistit z vlastních rozpočtových zdrojů. Ze slov respondentů nevyplývá, že by se tato problematika nějak specificky řešila.

4. Charakteristiky jednotlivých ministerstev

Následující část analýzy je věnována popisu vzniku strategických rozvojových dokumentů na centrální úrovni. Vše je tudíž členěno podle příslušných ministerstev České republiky. V textu jsou pro lepší orientaci informace roztrženy také podle jednotlivých dokumentů. Část věnovaná SOP Cestovní ruch a lázeňství je záměrně zařazena na konec, neboť tento SOP byl usnesením vlády zrušen.

4.1. Ministerstvo pro místní rozvoj

Koordinační rolí celého procesu příprav na strukturální fondy bylo pověřeno Ministerstvo pro místní rozvoj, které také zodpovídalo za přípravu Národního rozvojového plánu.

4.1.1. Příprava Národního rozvojového plánu (NRP)

Vypracováním NRP bylo usnesením vlády pověřeno Ministerstvo pro místní rozvoj. První verze byla vypracována v roce 1999.

Od roku 1999 do roku 2001 na přípravu NRP dohlížely Národní programovací výbor pro hospodářskou a sociální soudržnost (HSS) a Monitorovací výbor pro HSS. V roce 2001 byly tyto instituce transformovány do Řídícího a koordinačního výboru (ŘKV), který funguje na úrovni vrchních ředitelů či náměstků ministrů. V ŘKV jsou zastoupeni všichni důležití a relevantní partneři, proto zde mají svého zástupce i nestátní neziskové organizace (NNO). Mezi dalšími zúčastněnými partnery v ŘKV jsou zástupci regionů soudržnosti NUTS II (většinou hejtmani) a sociální a ekonomičtí partneři (agrární a hospodářské komory, akademici, odbory atd.).

V první polovině roku 2001 byla vládou projednána druhá verze NRP. V červnu 2001 dostala NRP k připomínkám Evropská komise, která jej vrátila české straně v únoru 2002. Jelikož se jednalo o období před parlamentními volbami, další práce na NRP byly komplikovanější.

Na jaře roku 2002 vznikla pracovní skupina pro programování (pro SOP a NRP), ve které byla zastoupena pouze ministerstva (ŘO) na úrovni ředitelů příslušných odborů podílejících se na přípravných pracích a zástupci regionů. Náplní této pracovní skupiny, v

které nebyly NNO zastoupeny, bylo úsilí o zachování jednotného postupu a koordinace příprav, jednalo se proto o řešení věcných problémů. Hlavním úkolem pracovní skupiny bylo dopracování NRP, což bylo, podle zástupců MMR, jednodušší a efektivnější v úzké skupině.

Finální verzi Národního rozvojového plánu schválila vláda v prosinci 2002.

4.1.1.1. Vliv veřejnosti

Ministerstvo pro místní rozvoj uspořádalo několik veřejných prezentací, seminářů a dalších aktivit, a to i v regionech. Na podzim roku 2002 ministerstvo uspořádalo dva veřejné semináře k NRP. Na těchto veřejných setkáních mohli přítomní občané vznášet vlastní návrhy a připomínky.

Mezi další informační kanály patřil i internet, jehož prostřednictvím se MMR snažilo oslovit všechny případné zájemce o spolupráci. Průběžně zpracované verze NRP byly k dispozici na webových stránkách MMR.

Jakýmsi třetím okruhem veřejných konzultací bylo strategické posouzení vlivu NRP na životní prostředí. Zpracovatelem tohoto hodnocení byla ekologická NNO. Veřejné projednání posouzení vlivu NRP na životní prostředí proběhlo v listopadu 2002. Bylo přístupné široké veřejnosti.

Přestože sami zástupci ministerstva tvrdili, že přístup k veřejným konzultacím byl velice široký, připomínek z řad veřejnosti se sešlo velice málo a většinou se jednalo o méně závažné záležitosti. Podle respondentů z řad ministerstva je otázka NRP pro veřejnost příliš vzdálená a pro NNO nemá větší dopad na jejich činnost. Avšak i o tomto malém množství připomínek chyběl ze strany MMR celkový přehled, jak s nimi bylo naloženo a jak byly vypořádány. Zástupci MMR i přesto tvrdili, že všechny připomínky, které obdrželi, byly projednány. Sami zástupci MMR toto považovali za nedostatek.

4.1.1.2. Vliv nestátní neziskových organizací

Ze stejných důvodů pramenil i malý vliv a zájem NNO o úroveň NRP, což nepřímo přiznali i zástupci NNO. V praktické rovině je totiž obsah NRP určován konkrétním obsahem

jednotlivých operačních programů. Ty byly de facto „kopírovány“ do NRP a měly i praktický význam pro NNO²²², které se na jejich zpracování podílely.

Sami zástupci NNO formou kulatých stolů pořádaných v regionech sesbírali pouze minimum připomínek k NRP. Tyto připomínky měly technický a formální charakter.

Zástupci MMR byli toho názoru, že problematika NRP by mohla být zajímavá spíše pro střešní NNO, která však v ČR chybí.

4.1.1.3. Partnerství s nestátními neziskovými organizacemi

Hlavním partnerským orgánem pro přípravu NRP byl Řídicí a koordinační výbor (ŘKV). Složení ŘKV je dáno jeho statutem, který schválila vláda a který obsahuje seznam zastoupených partnerských organizací a institucí. Nominace konkrétních osob je věcí partnerské instituce (tj. regiony soudržnosti samy nominovaly své zástupce). Tímto způsobem byl jmenován i zmíněný zástupce NNO a to nominací Rady vlády pro nestátní neziskové organizace (RVNNO).

Úkolem ŘKV je informovat partnery o aktuálním stavu přípravných prací pro strukturální fondy a koordinovat přípravu operačních programů.

ŘKV fungoval podle dotázaných zástupců MMR a NNO poměrně dobře v roce 2001. V roce 2002 došlo ke zhoršení práce tohoto výboru. Sešel se pouze jednou v dubnu a to kvůli volbám, kdy došlo k personálním změnám na ministerstvech.

Z těchto (časových) důvodů byl ŘKV dočasně nahrazen výše zmíněnou úzkou pracovní skupinou pro programování, která operativně řešila nashromážděné problémy. Jak uvedli zástupci MMR, snížením počtu členů a de facto “vyloučením” ostatních partnerů (s výjimkou krajů) došlo k zefektivnění práce, která se tím urychlila a zjednodušila.

Dalším problémem ŘKV je, že jeho závěry a zápisy z něj nejsou veřejně přístupné. Pouze někteří jeho jednotliví členové zastupující v něm partnerské organizace poskytují zápisy z jednání ŘKV dalším subjektům a organizacím. Tak činí například zástupce jmenovaný za NNO, který jej poskytuje dalším organizacím, z nichž některé ho dále rozšiřují, například prostřednictvím internetových konferencí.

²²² NNO budou moci v jejich rámci realizovat vlastní aktivity.

Jedna ze zúčastněných NNO nabídla odboru MMR, který zodpovídal za koordinaci příprav NRP a vypracování všech operačních programů, metodiku o zapojování veřejnosti do podobných aktivit. Jednalo se o Aarhuskou úmluvu²²³. MMR tento materiál zpracovalo do metodického pokynu, který byl následně zaslán pracovní skupinou pro programování všem ministerstvům podílejícím se na přípravných pracích. Nicméně, tato metodika nebyla závazná a MMR ani následně nezkontrolovalo, jak jednotlivé resorty s tímto metodickým doporučením naložily a do jaké míry se jím řídily.

4.1.2. Příprava Společného regionálního operačního programu

Existence samotného Společného regionálního operačního programu je oproti ostatním programovým dokumentům z pohledu svého vzniku nejproblémovější a nejsložitější. Původně byly od roku 1999 vypracovány Regionální operační programy (ROP) pro regiony soudržnosti, které si zpracovávaly vlastní regionální orgány (Řídící rady a monitorovací výbory). Regiony soudržnosti vlastně začaly existovat ještě před formálním vznikem krajů. Regiony soudržnosti musí odpovídat klasifikaci Evropské unie (systém regionů NUTS). Nově založené kraje však svým rozměrem této klasifikaci neodpovídaly, musely proto být různě spojovány. Z takto vzniklých regionů soudržnosti jich sedm (kromě Prahy) naplňuje kritéria pro Cíl 1 strukturální politiky EU.

Evropská komise však ke konci roku 2001 doporučila, s ohledem na zjednodušení celého systému čerpání pomoci ze strukturálních fondů, všech sedm ROP sjednotit do jednoho dokumentu. Z těchto sedmi ROP, které si zpracovávaly původně samy regiony soudržnosti (NUTS II), byl tedy začátkem roku 2002 vytvořen SROP. Jeho Řídícím orgánem stanovila vláda MMR. Kraje tak de facto přišly o „vlastnictví“ ROP, což považovaly za nespravedlivé.

Podstatou SROP jsou především regiony a nikoliv sektory a proto tato skutečnost měla vliv na partnerské instituce, kde zásadní role připadala krajům. Na druhou stranu, pro kraje

²²³ Jedná se o úmluvu Ekonomické komise pro Evropu OSN z roku 1998 o přístupu k informacím, zapojování veřejnosti a přístupu k právní ochraně ve věcech životního prostředí. Úmluva požaduje, aby do přípravy plánů, programů a politik byla vhodným způsobem zapojena i veřejnost. Úmluvu ratifikovaly členské státy EU, Evropská komise i kandidátské země.

jsou NNO jedním z důležitých partnerů. Jejich podíl na spolupráci při přípravě regionálních programových dokumentů je zdokumentován v části analýzy vzniku Programu rozvoje kraje (PRK)²²⁴.

Dokument zpracovávala společnost DHV, která se také podílela na vypracování některých krajských programů rozvoje. Na úrovni koordinace prací nad SROP byla ustanovena Komise pro regionální rozvoj, kde měli zástupci NNO jednoho představitele. Pro každou prioritu SROP, kterých bylo celkem šest, MMR ustanovilo pracovní skupinu. Zástupci NNO byli celkem ve čtyřech skupinách. O další pracovní skupiny, jak prohlásili sami zástupci NNO i zástupce MMR, nejevili zájem.

Vedení pracovních skupin, stejně tak jako doporučení jejich členů, prováděla příslušná ministerstva²²⁵. Konečné slovo patřilo MMR²²⁶. Vzhledem k tomu, že priority SROP se často „kryly“ s obsahem jednotlivých sektorových operačních programů, docházelo k řadě kompetenčních sporů. V dubnu 2002 se uskutečnila schůzka všech zúčastněných ministerstev. Cílem schůzky bylo vysvětlení kompetenčních vymezení jednotlivých dokumentů a zajištění návaznosti.

Konečnou verzi SROP přijala vláda v prosinci 2002. Na jaře 2003 byly do SROP začleněny dvě opatření ze zrušeného SOP Cestovní ruch a lázeňství²²⁷.

4.1.2.1. Vliv veřejnosti

SROP, stejně jako ostatní programové dokumenty, prošel veřejným projednáváním zaměřeným na dopady na životní prostředí (hodnocení SEA²²⁸). Hodnocení SEA připravoval hodnotitelský tým, který sbíral připomínky i od veřejnosti.

²²⁴ PRK by teoreticky měly být logickým základem pro ROP. To je dáno tím, že kraje, které mají vlastní PRK, jsou dále „členem“ vyššího celku (region soudržnosti NUTS II), který měl svůj ROP. Priority PRK by tak v ideálním případě měly najít své místo i mezi prioritami ROP. Otázkou ale je, jak se podařilo skloubit PRK-y dvou a v jednom případě i tří krajů společně tvořících region soudržnosti. Více na toto téma v části analýzy věnované krajům.

²²⁵ Například skupina Rozvoj lidských zdrojů spadala kompetenčně pod MPSV.

²²⁶ Počet členů pracovních skupin se v průměru pohyboval, podle zástupců MMR, kolem 20 osob.

²²⁷ Zrušení tohoto SOP bylo výsledkem doporučení Evropské komise snížit celkový počet sektorových operačních programů. K tomuto vývoji však došlo po ukončení tohoto výzkumu. SOP Lázeňství a cestovní ruch jsou proto popsány dále v textu.

²²⁸ SEA – Strategic environmental assessment, viz seznam zkratk a pojmů.

SROP (pět až šest průběžných verzí) byl dále zveřejňován na webových stránkách MMR a na stránkách firmy DHV, která jej zpracovávala. Členové pracovních skupin měli

dále možnost sbírat připomínky ze svého okolí. Všechny připomínky byly předávány firmě DHV. Celkový přehled vypořádání připomínek ale chybí, což zástupci ministerstva pro místní rozvoj zdůvodnili nedostatkem času na jeho vypracování.

Navzdory těmto možnostem hodnotili zástupci MMR sebrané připomínky jako málo užitečné, protože se týkaly konkrétních problémů a projektů, ale SROP tuto problematiku takto detailně neřeší. Dalším domnělým důvodem podle MMR je nedostatečné sžití se veřejnosti s touto formou účasti na rozhodovacích procesech.

4.1.2.2. Vliv nestátních neziskových organizací

Podle samotných zástupců MMR byl vliv NNO na práce kolem SROP na centrální úrovni přímo úměrný jejich celkovému významu. Z tohoto pohledu byl přínos NNO nejpatrnější u priority SROP zaměřené na rozvoj lidských zdrojů (sociální a zdravotní problematika). Druhým významným kritériem, rozhodujícím o vlivu NNO, je osoba jejich zástupce. Pokud je jím zkušený odborník, vliv NNO roste. Tato situace nastala, podle zástupců MMR, v prioritě věnované problematice rozvoje venkova.

Z pohledu NNO byl SROP jedním z nejzajímavějších a pro ně nejdůležitějších operačních programů. V rámci projektu regionálních kulatých stolů patřilo projednávání SROP k nejdiskutovanějším. Zástupci NNO to vysvětlili tím, že SROP se přímo vztahuje k regionům.

Přesto ale zástupci NNO nebyli příliš spokojeni se svým vlivem na konečnou verzi dokumentu a to proto, že byli o všech zásadních změnách informováni pozdě a nebo s příliš malým časovým prostorem pro připomínkování. Zástupci NNO tak nabyli dojmu, že o obsahu SROP rozhodovalo v konečné fázi samo MMR, které bralo, jak se vyjádřili zástupci NNO, účast dalších partnerů jako zatěžující. Nicméně, zástupci NNO pochvalně zmínili, že centrální orgány účastníci se prací kolem SROP, brali jejich návrhy a připomínky vážně. Respondentů z NNO ale chyběla zpětná vazba, informace o tom, jak bylo s jejich připomínkami naloženo.

4.1.2.3. Partnerství s nestátními neziskovými organizacemi

Díky dohodě s jedním s dalších členů Komise pro regionální rozvoj²²⁹, se podařilo prosadit, slovy jednoho ze zástupců NNO spíše náhodně, i účast dalších zástupců NNO v pracovních skupinách SROP. Těchto skupin bylo celkem osm, z toho šest odpovídalo šesti prioritním osám SROP a dvě zbylé byly pro finanční plán SROP a pro implementaci. Zástupci NNO byli do jednotlivých skupin navrženi vlastní strukturou NNO²³⁰. Tito zástupci NNO navrženi pracovní skupinou „NNO a regionální rozvoj“ byli následně do pracovních skupin navrženi a potvrzeni Radou vlády pro NNO. Zástupci neziskového sektoru se stali členy pracovních skupin pro venkov, cestovní ruch, životní prostředí, lidské zdroje, finanční plán SROP a implementaci.

Jednotlivé pracovní skupiny svolávala příslušná ministerstva. Zkušenosti s prací v těchto skupinách byly rozdílné. Například zatímco si zástupce NNO v pracovní skupině pro venkov stěžoval, další zástupce NNO v pracovní skupině pro životní prostředí byl pravidelně přizýván na její setkání.

Z pohledu MMR zde však citelně chyběla jednotná legitimní zastřešující reprezentace NNO (jak je tomu například ve Skotsku), která by odpovídala postavení Svazu měst a obcí, považovanému za reprezentativní a logické. Zástupci MMR tak měli pocit, že s nimi v rámci partnerských konzultací komunikují stále titíž lidé, zatímco většina NNO o SROP ani neví.

²²⁹ Tímto členem byl jeden ze zúčastněných hejtmanů, který zde zastupoval regiony.

²³⁰ Pracovní skupina „NNO a regionální rozvoj“, která vystupovala vůči MMR jako hlavní partner.

4.2. Ministerstvo práce a sociálních věcí

4.2.1. Příprava Sektorového operačního programu Rozvoj lidských zdrojů

Ve fázi příprav SOP Rozvoj lidských zdrojů (SOP RLZ) byla ministrem práce a sociálních věcí vytvořena pracovní skupina pro tento dokument. Pro každou z prioritních os SOP RLZ byly ustanoveny menší neformální pracovní skupiny, které odborně vedly příslušné úseky MPSV či další příslušná ministerstva (například Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy pro prioritu Celoživotní učení). Jmenování do těchto menších pracovních skupin probíhalo podle pracovní náplně jednotlivých pracovníků ministerstev.

Z rozhodnutí Monitorovacího výboru rozvoje lidských zdrojů²³¹ byla v únoru vytvořena pracovní skupina pro dopracování SOP RLZ, která se skládala se zástupců všech příslušných ministerstev, krajů, dalších expertních pracovišť (Národní vzdělávací fond, Výzkumný ústav práce a sociálních věcí), NNO, sociálních a ekonomických partnerů. Zástupci partnerů zde vystupovali v pozici expertů pracovní skupiny.

První verzi SOP RLZ byla vypracována k 30.6.2002. Konečný dokument byl po konzultacích s partnery a veřejném projednání (dopad SOP RLZ na životní prostředí) dopracován v prosinci 2002 a vládou schválen v únoru 2003.

4.2.1.1. Vliv veřejnosti

SOP RLZ byl průběžně, jak byly hotovy jeho jednotlivé verze, předkládán ke konzultacím. MPSV rozesílalo dokument k připomínkovému řízení na oficiální připomínkovácí místa – většinou ministerstva a kraje.

MPSV uspořádalo v srpnu 2002 veřejný seminář ohledně dopadů SOP RLZ na životní prostředí. K účasti byly přizvány i NNO.

Dokument byl pravidelně vyvěšován na internetových stránkách ministerstva a prakticky každý zájemce k němu mohl posílat připomínky. Nicméně, zpracovatelé SOP RLZ obdrželi touto cestou pouze tři připomínky.

²³¹ Nejedná se o Monitorovací výbor pro tento sektorový operační program, který nebyl doposud ustanoven. Zmíněný monitorovací výbor vznikl ještě k aktivitám v oblasti rozvoje lidských zdrojů financovaných z programu PHARE.

Pracovní skupina se, podle slov zástupce NNO, věnovala celý jeden den zapracování všech připomínek relevantních partnerů.

V prosinci 2002 uspořádalo ministerstvo veřejné projednávání posouzení vlivu SOP RLZ na životní prostředí. Tohoto projednávání se zúčastnil jen velmi malý počet občanů²³², kteří navíc neměli prakticky žádné připomínky.

4.2.1.2. Vliv nestátní neziskových organizací

Zástupce NNO měl výrazný podíl na tom, že v březnu 2002 byla do SOP RLZ zařazena další priorita, Sociální integrace. Podobným způsobem se tento zástupce zasazoval o zařazení opatření na podporu environmentální výchovy do SOP RLZ.

Snahy zástupce NNO o zařazení opatření na podporu kultury a zapojení například Národní knihovny do realizace SOP RLZ zůstaly bez odezvy.

Respondent z MPSV celkově pozitivně hodnotil přínos a zapojení zástupce NNO do přípravných prací, i když vystupoval pouze v pozici experta²³³.

4.2.1.3. Partnerství s nestátními neziskovými organizacemi

MPSV patřilo k „velkorysým“ ministerstvům, protože rozesílalo jednotlivé návrhy SOP RLZ ke konzultacím široké skupině partnerů. Tato snaha zapojit co nejvíce partnerů na druhou stranu měla za následek zvýšení počtu připomínek k textu operačního programu, což vedlo k protahování celého přípravného procesu. Jednotlivá další ministerstva, která zodpovídala za přípravu konkrétních priorit a opatření²³⁴, měla možnost sama oslovit a navrhnout partnery včetně NNO pro konzultace či menší neformální skupiny v rámci opatření. Například MŠMT však této možnosti přizvat zástupce NNO nevyužilo.

Členem pracovní skupiny pro SOP RLZ byl i zástupce NNO nominovaný „střešní“ organizací sociálních NNO. Při dopracovávání dokumentu měl ale problém dostat se do další

²³² Bylo jich méně než deset. Do tohoto počtu však nejsou započítáni zástupci dalších ministerstev, jejichž programové dokumenty byly projednávány ve stejný den, a odborných organizací, kteří se tohoto projednávání zúčastnili z pozice zpracovatelů posouzení dopadů na životní prostředí.

²³³ To znamenalo, že zástupce NNO měl přístup k pracovním verzím dokumentu a návrhům jednotlivých opatření. Nicméně neměl určující vliv na obsah dokumentu, což bylo v kompetenci ministerstva jako zpracovatele a Řídícího orgánu, mohl pouze navrhnout znění dokumentu.

²³⁴ Například Ministerstvo školství, mládeže a tělo výchovy odpovídá za realizaci priority SOP RLZ Celoživotní vzdělávání. Další ministerstva spolupodílející se na tomto operačním programu jsou Ministerstvo průmyslu, Ministerstvo zdravotnictví.

pracovní skupiny, která měla tento rozvojový dokument dopracovat. Monitorovací výbor, slovy zástupce NNO, členství v nové pracovní skupině odmítal. Důvodem bylo, že „pracovní skupina musí být akceschopná“. Nicméně, zástupce NNO nakonec uhájil i v této pracovní skupině svoji pozici experta.

Zástupce se snažil pravidelně informovat jednotlivé NNO prostřednictvím různých informačních kanálů o průběhu prací, o jednotlivých návrzích. Nicméně pro jeho větší zapojení chyběla ze strany NNO zpětná vazba a také přesné zadání, co a jak v pracovní skupině prosazovat. Toto zadání zástupce NNO očekával ze strany nominujících organizací a případných dalších zájemců, pro které pořádal vlastní semináře a přednášky.

Zde je ještě nutné zmínit iniciativu dalších NNO, které pořádaly na podzim roku 2002 kulaté stoly pro NNO, kde bylo možné vyjádřit připomínky i k SOP RLZ.

Předložení výsledných připomínek z kulatých stolů však termínově nenavazovalo na připomínkový řízení. Slovy zástupce MPSV „šly nad jeho rámec“. Přestože některé z připomínek zástupci ministerstva hodnotili kladně, výhrady směřovaly k tomu, že tyto připomínky nebyly představeny prostřednictvím zástupce NNO v pracovní skupině.

Zástupci neziskové organizace, která nebyla přímo zastoupena v partnerských orgánech pro SOP RLZ, vadil „vlažný“ vztah MPSV k těmto kulatým stolům. Respondent to zdůvodnil tím, že MPSV se asi nechtělo na této aktivitě podílet, protože byla financována „konkurenčním“ MMR. Mezi MMR a MPSV totiž docházelo k obsahovému překrývání vlastních programových dokumentů.

4.3. Ministerstvo zemědělství

4.3.1. Příprava Sektorového operačního programu Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství

Práce na tomto sektorovém operačním programu byly zahájeny v roce 1999. Ministerstvo zemědělství (MZe) jako Řídící orgán zřídilo přípravný výbor pro SOP. V něm byla zastoupena příslušná ministerstva, kterých se tento SOP týkal, zástupci regionů a také neziskového sektoru. Ke spolupráci byli od začátku prací přizváni zástupci vysokých škol, odborných pracovišť, zájmových svazů (např. rybáři) a profesních sdružení. Při sestavování přípravného výboru byl, podle vyjádření zástupce Ministerstva zemědělství, brán zřetel na jeho akceschopnost a proto byl počet přizvaných partnerů omezený. Z těchto důvodů adresovalo MZe pozvání ke spolupráci reprezentativním organizacím.

U některých z opatření SOP docházelo k přímému průniku s prioritami programů rozvoje krajů a proto byli ke konzultacím ze strany MZe přizváni zástupci jednotlivých krajů. Nicméně, podle zástupce MZe, byly tyto programovací práce otevřeny všem případným zájemcům, kteří se vykazovali odborností a kompetencí. Tito experti a zástupci dalších partnerských organizací mohli předkládat vlastní návrhy.

První verze tohoto sektorového operačního programu byla hotova v roce 1999 a MZE ji předložilo k připomínkování Evropské komisi. Její připomínky zpracovány v roce 2001 a následně v lednu roku 2002 byl SOP dokončen. Následovalo hodnocení SOP ex ante²³⁵ a také posouzení vlivu na životní prostředí (hodnocení SEA).

4.3.1.1. Vliv veřejnosti

Hlavním prostředkem, díky němuž mohla veřejnost vstoupit do přípravy tohoto operačního programu, byl internet, jehož prostřednictvím mohli zájemci zasílat své připomínky.

Další možností vyjádřit své připomínky k tomuto operačnímu programu bylo hodnocení SEA. Podle sdělení zástupce MZe byly hlavní možné připomínky předem předjednány a vypořádány s jejich navrhovateli, mezi které patřily i ekologické NNO.

²³⁵ Předpokládaný dopad SOP na realizaci vybraných priorit.

4.3.1.2. Vliv nestátních neziskových organizací

Jak sám zástupce ministerstva prohlásil, jeho resort by měl zájem na partnerské účasti kohokoliv, kdo by mohl aktivně předkládat znění a obsah jednotlivých priorit a opatření, včetně NNO. Muselo se by se jednat o kompetentní a kvalifikované partnery. Tento model partnerské spolupráce, podle názoru zástupce MZe, u nás, na rozdíl například od Rakouska, zatím nefunguje. Účast partnerů je pasivní, vyčkávací. Do spolupráce s MZe se zapojuje stále stejný okruh lidí a organizací.

Zástupce NNO, který byl oficiálně jmenován členem pracovní skupiny pro venkov ve SROP, nebyl členem žádné formální pracovní skupiny pro SOP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství. Využil ale možnosti navrhnout konkrétní texty opatření pro SOP a jedno opatření napsal. Znění tohoto opatření odeslal na mailovou adresu zástupce MZe. Následně při porovnání textu SOP zjistil, že jeho návrh byl do dokumentu v nepatrně pozměněné podobě zakomponován.

Přesto, podle tohoto zástupce NNO, bylo MZe vstřícné vůči jakýmkoliv návrhům pouze z donucení, samo by si je nevyžádalo. Příkladem je několik odborných seminářů k SOP, které toto ministerstvo dělalo a kde zazněla celá řada připomínek, o jejichž vypořádání nebylo poté informováno. Dotyčný zástupce NNO nevěděl, jak by mohl systematicky do programovacího procesu SOP vstoupit.

4.3.1.3. Partnerství s nestátními neziskovými organizacemi

Dotázaní zástupci nestátních neziskových organizací tvrdili, že MZe neustanovilo žádné pracovní skupiny pro přípravu operačního programu. Nicméně, na přípravných pracích, i podle tvrzení zástupce MZe, se některé neziskové organizace podílely. Rada vlády pro NNO k tomu sama přijala stanovisko, ve kterém označila organizace typu agrární komory či zemědělského svazu za organizace profesní, které nelze pokládat za zastoupení neziskového sektoru (i když mají právní status občanských sdružení).

4.4. Ministerstvo průmyslu a obchodu

4.4.1. Příprava Sektorového operačního programu Průmysl

Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO) se nacházelo při zpracování sektorového operačního programu v odlišné situaci než ostatní ministerstva. Podle tvrzení zástupců tohoto resortu, se partnerské konzultace nad podobnými dokumenty konají již od období 1991-1996. Přípravu na SOP Průmysl MPO zahájilo již v roce 1998, kdy byl přijat pilotní SOP Průmysl. Jeho vznik časově zapadal do období zpracování průmyslové politiky ČR a vycházel tak z podkladů pro tuto politiku. Od tohoto období MPO připravovalo každý rok návrh aktivit na podporu SOP Průmysl. Tato praktická příprava byla ministerstvem, které na ní zajistilo finanční prostředky, zahájena poprvé v roce 2001. Z podpory programu PHARE pro rok 2000 byl ustanoven Monitorovací výbor pro SOP Průmysl. V tomto výboru, který MPO vytvořilo a také jmenovalo jeho členy, jsou zastoupeni představitelé centrálních orgánů státní správy (ministerstva), sociálních a ekonomických partnerů (odbory, hospodářská komora, Svaz průmyslu a dopravy).

Dále se na přípravných pracích ohledně SOP podílely dva další orgány: podvýbor pro programování a výbor pro implementaci. V obou těchto partnerských orgánech byli zastoupeni představitelé ministerstev a krajů²³⁶. V žádném z těchto pracovních orgánů nebyly zastoupeny nestátní neziskové organizace (NNO)²³⁷.

Zastoupení krajů bylo z pohledu MPO zdůvodněno tím, že v realitě dochází k průniku priorit a opatření SOP s rozvojovými prioritami krajů.

Podle vyjádření zástupců MPO byl SOP Průmysl jeden z nejlépe připravených a nejméně problémových, protože aktivity kolem něj započaly poměrně brzy. Další ministerstva se snažila, jak se alespoň domnívají zástupci tohoto resortu, jednotlivé body SOP a jeho přípravy „kopírovat“.

SOP Průmysl byl jedním ze dvou operačních programů, které vzala vláda na vědomí již v roce 2001. Ministerstvo si stanovilo i vlastní metodiku přípravy a vypracování SOP.

²³⁶ Ve výboru pro implementaci bylo zastoupení krajů většinou na úrovni hejtmanů či jejich statutárních zástupců.

²³⁷ Z tohoto důvodu nebylo možné provést rozhovor se zástupcem NNO. Více o zapojení NNO do přípravy tohoto operačního programu dále v textu.

4.4.1.1. Vliv veřejnosti

Sami zástupci MPO zdůraznili, že je nutné rozlišovat mezi odbornou veřejností a veřejností chápanou v širším slova smyslu.

Konzultace s odbornou veřejností probíhaly formou regionálních seminářů, na kterých byl SOP prezentován a pozvaní partneři měli možnost k němu vyslovit své připomínky. Tato regionální setkání pořádala regionální centra a asistenti MPO. Mezi pozvanými byli zástupci regionálních agentur, regionální veřejné správy, firem a dalších odborných pracovišť (například vysoké školy).

MPO dále sestavilo seznam odborníků, kterým pravidelně zasílalo aktualizované verze SOP k připomínkování. Jeden ze zástupců MPO prohlásil, že každý, kdo zaslal jakékoliv připomínky k SOP, byl následně zván na pracovní setkání a regionální semináře, které se konaly minimálně čtyřikrát do roka.

Druhá oblast konzultací zahrnovala širokou veřejnost. MPO, stejně jako i ostatní ministerstva, vyvěšovalo aktuální verzi SOP Průmysl na internetu, jehož prostřednictvím mohli zájemci zasílat na MPO připomínky. Podle tvrzení zástupců MPO byly takto zaslané připomínky málo odborné a proto i těžko použitelné.

4.4.1.2. Vliv nestátních neziskových organizací

Ministerstvo průmyslu a obchodu považovalo za zástupce těchto organizací Svaz průmyslu a dopravy či hospodářskou komoru. „Klasické“ NNO jsou zástupci MPO považovány spíše za efektní než efektivní, což znamená, že jejich činnost směřuje více k vlastnímu zviditelnění se než k obsahovému přínosu pro daný SOP.

I když byl vztah k NNO ze strany MPO takto vymezen, zástupci tohoto ministerstva nicméně kontaktovali jednu střešní ekologickou organizaci ve věci rovného zastoupení mužů a žen. Jak uvedl jeden respondent z ministerstva, MPO je „mělo někde zapsané ke konzultacím“. Celkový vztah MPO především k ekologickým organizacím je spíše zdrženlivý, v jednom případě byly tyto organizace označeny za „brzdu rozvoje průmyslu“.

Otázka malého zapojení NNO do přípravy SOP Průmysl byla také vysvětlována zástupci MPO tím, že průmysl je specifickým oborem, v němž jsou některá citlivá odvětví

podléhající i státnímu tajemství a určitému stupni utajení (zbrojní průmysl). Z tohoto pohledu pokládá MPO za nejdůležitější partnery kraje, zástupce profesních organizací (zastupujících například malé a střední podniky). Jako jedno z hlavních kritérií pro výběr a oslovování partnerů byla ze strany MPO použita kategorie odbornosti.

MPO, podobně jako všechna ostatní ministerstva, předložilo svůj SOP k veřejnému projednání ohledně jeho dopadů na životní prostředí (hodnocení SEA). Na toto projednání přišly v prosinci 2002 pouhé dvě osoby.

4.4.1.3. Partnerství s nestátními neziskovými organizacemi

Zástupci MPO podotkli, že vidí větší možnost pro zapojení NNO na regionální úrovni, v jejich regionální spolupráci s kraji, které se stávají v další fázi partnerem centrálních orgánů. Znamenalo by to, že NNO by se podílely na vypracování priorit v oblasti průmyslu nejprve na úrovni kraje a to v úzké spolupráci s krajskými partnery. Následně by bylo krajské stanovisko za daný kraj tlumočeno a předloženo „centru“ prostřednictvím oficiálně jmenovaného zástupce daného kraje (většinou hejtmana).

Na centrální úrovni zástupci MPO neviděli větší smysl pro zapojení a přizvání NNO zastupujících veřejné zájmy, především ekologické organizace. Ty se snažily, podle svých slov, „ohlídat si“ tento SOP, ale měly omezený počet vlastních odborníků na tuto činnost.

Nicméně, na jaře 2003 přizvalo MPO několik NNO²³⁸ ke konzultacím ohledně jmenování jejich zástupců do připravovaného Monitorovacího výboru pro SOP Průmysl.

²³⁸ Jednalo se o zástupce ekologických organizací, organizací zastupujících podnikatelskou obec (občanská sdružení), nezávislé výzkumné instituce, NNO pracující s veřejností na komunitní bázi a nadace.

4.5. Ministerstvo dopravy a ministerstvo životního prostředí

4.5.1. Příprava Sektorového operačního programu Infrastruktura²³⁹

Tento operační program je z hlediska svého vzniku nejzajímavější. Jak jeden ze zástupců zúčastněných ministerstev podotkl, jedná se o SOP, na kterém se spolupodílejí dvě ministerstva, která by za normálních okolností měla stát proti sobě. Toto spojení bylo označeno jako „voda a oheň“ dohromady. Ministerstvo dopravy (MD) má ve své gesci některá z opatření tohoto SOP, zatímco funkcí Řídícího orgánu bylo pověřeno ministerstvo životního prostředí (MŽP).

Obě ministerstva původně vypracovávala vlastní operační programy, které byly, na základě doporučení Evropské komise snížit celkový počet českých operačních programů, sloučeny v únoru 2003 do jednoho, SOP Infrastruktura.

Zatímco původní SOP Doprava byl Ministerstvem dopravy vypracován jako zcela první programový dokument pro strukturální fondy EU, SOP Životní prostředí se během svého vzniku potýkal s četnými problémy. Jak se vyjádřili jak zástupci nestátních neziskových organizací tak i MŽP, tento SOP prakticky začal vznikat v srpnu 2002 po červnových volbách do Parlamentu.

SOP Doprava vznikl na základě konzultačního dokumentu vypracovaného MD pro potřeby přípravy Národního rozvojového plánu v roce 1999. V roce 2001 byl tento SOP přijat vládou a, podle slov zástupce MD, byl prvním operačním programem s vazbou na regiony soudržnosti NUTS II.

Na přípravě SOP Doprava se podílela pracovní skupina pro jeho vypracování, která se skládala z osob, které vybralo MD. Ministerstvo se při jmenování členů této pracovní skupiny řídilo tím, že pracovní skupina musí být akceschopná a efektivní. Na jmenování jejích členů a její chod neexistovala centrální metodika, proto MD stanovilo Jednací řád této pracovní skupiny. Mezi členy pracovní skupiny nebyly NNO, ani odbory či například Svaz průmyslu a dopravy. Nicméně, tito partneři byli zastoupeni v tripartitě, v Radě dopravy, která průběžně dostávala od pracovní skupiny její jednotlivé výstupy, ke kterým se mohla vyjadřovat.

²³⁹ V momentu plánování této studie práce probíhaly nad dvěma sektorovými operačními programy: Doprava a životní prostředí. Během realizace polostandarizovaných rozhovorů vláda v únoru 2002 rozhodla o jejich sloučení do SOP Infrastruktura.

Kromě této „oficiální“ pracovní skupiny existovaly, podle tvrzení zástupce MD, i pracovní skupiny neformálního charakteru, které byly svolávány za účelem urychlení přípravných prací.

MŽP začalo s přípravou svého SOP poměrně pozdě, což se promítlo i do procedurální stránky jeho přípravy. Faktická příprava vypracování SOP byla zahájena v srpnu 2002. Konečný dokument měl být zpracován ke konci roku, takže se MŽP rozhodlo pro fungování neformálních pracovních skupin, které měly především podobu mailových konferencí a rozesílaných mailů s návrhem obsahu SOP ŽP. NNO byly přizvány k účasti teprve v listopadu 2002. Nicméně, jejich zapojení bylo více než formální²⁴⁰.

Zástupci obou ministerstev během rozhovorů nevyjádřili obavy ze společné realizace SOP Infrastruktura.

4.5.1.1. Vliv veřejnosti

Jak MD, tak i MŽP vyvěšovaly své verze operačních programů na internetu. V obou případech byla reakce veřejnosti mizivá, protože ministerstva neobdržela prakticky žádné připomínky. Podle názoru zástupců obou ministerstev vysvětlení spočívá v tom, že případní zájemci o možnost připomínkovat programové dokumenty byli již předem zapojeni a také v nepochopení významu a role operačních programů. Operační programy jako takové jsou systémové dokumenty, v nichž není místo pro konkrétní projekty.

Oba operační programy prošly veřejným posouzením vlivu na životní prostředí. Nicméně, k jejich společnému znění v podobě SOP Infrastruktura se nikdo nevyjádřil, protože k tomu nebyla žádná příležitost.

4.5.1.2. Vliv nestátních neziskových organizací

Tento vliv byl patrnější v případě MŽP, které je i podle zástupců zúčastněných NNO vstřícnější a umí s NNO pracovat.

²⁴⁰ Více k tomuto viz dále v textu – Vliv nestátních neziskových organizací.

NNO se na vypracování textu jednotlivých opatření podílely prakticky od listopadu 2002. Podle informací, uvedených zástupcem jiného ministerstva, byla některá opatření SOP Životní prostředí celá zpracována zástupci ekologických NNO. Toto tvrzení však zástupce MŽP nepotvrdil. Z rozhovorů se zástupci ekologických NNO vyplynulo, že se podílely například na zpracování některých částí operačního programu (např. části o indikátorech pro odpadové hospodářství). MŽP prakticky přebíralo tyto expertní návrhy NNO a zapracovávalo je do SOP. Hlavním partnerem pro MŽP byla střešní organizace sdružující ekologicky zaměřené NNO, kterou samo ministerstvo oslovilo s nabídkou spolupráce. Kompetence a znalosti ekologických NNO znatelně převýšily obsahový přínos dalších partnerů, především krajů.

Tento faktický a odborný přínos NNO byl oceněn i MŽP, které zdůraznilo, že se nebojí opírat o zkušenosti odborníků NNO v konkrétních oblastech.

Nicméně, jeden ze zástupců NNO prohlásil, že logika existence samotného SOP ŽP je rozporuplná a že lepším řešením by byla integrace aspektů ochrany životního prostředí do všech ostatních programových dokumentů.

Na druhou stranu, Ministerstvo dopravy zástupce NNO neoslovilo, protože chtělo mít ve svých partnerských orgánech především experty. NNO jsou zde považovány spíše za problematické partnery, kteří se, podle respondenta z ministerstva, nesoustředí na faktický přínos, ale spíše na vlastní (především mediální) zviditelnění.

4.5.1.3. Partnerství s nestátními neziskovými organizacemi

Obě ministerstva poměrně rozdílným způsobem přistupovala k účasti NNO. I když v obou případech nebyly NNO oficiálně zastoupeny v pracovních skupinách, důvody byly rozdílné.

MD plánuje ustanovit do budoucna monitorovací výbor pro SOP Infrastruktura ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí vycházející z „torza“ skupiny expertů, kteří pracovali na SOP Doprava. MŽP, které spolupracovalo na SOP Životní prostředí s NNO spíše neformálně, chce tyto organizace fakticky zapojit právě do činnosti monitorovacího výboru.

4.6. Ministerstvo pro místní rozvoj

4.6.1. Příprava Sektorového operačního programu Cestovní ruch a lázeňství

Tento jediný operační program byl jako takový zrušen usnesením vlády na začátku roku 2003. Některé jeho části byly zapracovány do Společného regionálního operačního programu (SROP). Z pohledu vzniku patřil tento operační program k jedněm z prvních, i když z počátku byla tato tematika považována za součást průmyslu.

Příprava tohoto sektorového operačního programu (SOP) zahrnuje velké množství partnerů. Podle slov zástupce Ministerstva pro místní rozvoj (MMR), chtělo toto ministerstvo oslovit všechny potenciální zájemce, kteří se mohli k dané problematice vyjádřit. Jednotlivé návrhy SOP byly zaslány více než devadesáti partnerským organizacím, mezi nimiž byly profesní neziskové organizace, jako je pro zajímavost např. Svaz českých turistů či Asociace provozovatelů vleků a lanovek. Právní forma těchto organizací je občanské sdružení, přesto jsou tyto organizace vnímány, například Radou vlády pro NNO, jako zájmové a nereprezentující veřejné zájmy.

Součástí příprav SOP Cestovní ruch a lázeňství byly i veřejné regionální semináře určené široké veřejnosti. Podle slov zástupce MMR se těchto seminářů zúčastnily i ekologické NNO, které jsou ale považovány za problematické, nekonstruktivní a některé i za radikální.

Z pohledu MMR nebyl přínos veřejnosti ani NNO žádný. Podle tvrzení zástupce MMR se během konzultačního procesu žádné věcné a odborné připomínky neobjevily.

Na druhou stranu, podle soudu zástupce MMR, řada organizací přizvaná ke spolupráci, využila nabízenou možnost k lobbyingu zaměřenému na vlastní prospěch.

4.7. Shrnutí

Při porovnání zapojení nestátních neziskových organizací do zpracování jednotlivých programových dokumentů je zřejmé, že se jejich vliv, role a pozice ve vztahu k ministerstvům a dalším partnerům podstatně lišily.

Z textu vyplývá, že největší vliv a zapojení neziskových organizací je možné najít u tří programových dokumentů: Společný regionální operační program, Sektorový operační program Rozvoj lidských zdrojů a Sektorový operační program Životní prostředí, který se poté stal součástí SOP Infrastruktura (společně se SOP Doprava).

Bylo to především proto, že tyto operační programy byly obsahově i zájmově nejbližší NNO, které se o účast na přípravném procesu ucházely. Zástupci jak NNO, tak ministerstev se také shodli, že z pohledu využitelnosti jednotlivých operačních programů jsou pro NNO nejpoužitelnější právě tyto operační programy. K nim se řadí i SOP Venkov a multifunkční zemědělství, kde ale byla ze strany ministerstva nižší míra otevřenosti vůči NNO²⁴¹.

Pouze u Národního rozvojového plánu (NRP) je míra otevřenosti ministerstva vyšší než výsledný vliv NNO. To je dáno tím, že samotné NNO nedokázaly plně využít nabízený prostor. Problematika NRP je více abstraktní a navíc se odvíjí od operačních programů, kde NNO zastoupena byla a kde mohla uplatnit svůj vliv.

Nutno podotknout, že sami zástupci NNO prohlásili, že neměly o SOP Doprava a Průmysl zájem.

Mezi ministerstvy se vyskytly dva přístupy k NNO. První byl velmi vstřícný a otevřený (MPSV, MŽP, částečně MMR). Tato ministerstva se rozhodla vést široké konzultace a nebránila se zapojení dalších partnerů do přípravy programových dokumentů, především připomínkovaním. Jejich snahou bylo zapojit hlavní aktéry v dané oblasti s tím, aby v pozdější fázi schvalování dokumentu nemohlo dojít z jejich strany ke zpochybnění výsledků. Dalším důvodem přizvání NNO byla snaha využít jejich odborných a praktických zkušeností a poznatků.

²⁴¹ Na přípravě tohoto operačního dokumentu podílely jiné NNO, které ale Rada vlády pro NNO neuznala jako zástupce neziskových organizací a ve svých materiálech je označila za organizace profesní a zájmové. Pokud by tyto organizace (typu asociace soukromých zemědělců) byly zahrnuty do definice NNO (z které vycházelo Ministerstvo zemědělství), následné hodnocení otevřenosti a vstřícnosti tohoto resortu by bylo vyšší.

Druhý přístup měla MPO, MD a částečně Mze. Ta zdůrazňovala nezbytné odborné předpoklady partnerů jako kritérium přizvání k účasti na přípravě programových dokumentů. Výběr partnerů byl proto ze strany ministerstev velmi selektivní. Zástupci těchto resortů svůj přístup odůvodňovali tím, že více partnerů bez potřebných odborných znalostí by přípravy operačních programů pouze zpomalil. Toto zpomalení bylo, jak ministerstva argumentovala, neakceptovatelné s ohledem na nedostatek času. NNO, především ekologické, byly brány spíše jako přítěž, především v procesu veřejných projednávání. Nicméně i v jejich případě byla řada z těchto ekologických organizací přizvána k účasti²⁴², aby se tak předešlo případným střetům ve finální fázi.

²⁴² Například při veřejných projednáváních, připomínkách nebo při přípravě SEA.

5. Hlavní poznatky

Jak ukázaly kapitoly věnované popisu situace jednotlivých krajů i postupů na ministerstvech, chápání principu partnerství při tvorbě rozvojových dokumentů se liší. Jedním z důvodů je neexistence jednoznačného návodu, jak princip partnerství naplňovat. Ve vztahu neziskový sektor – veřejná správa je však možné i přesto vyzorovat určité jevy, které jsou aktuální ve většině krajů i v rámci ministerstev.

Tato kapitola si klade za cíl společné charakteristiky přehledně shrnout a zdůraznit obecněji platné skutečnosti uplatňování principu partnerství. Věříme, že právě zamyšlení se nad těmito problémovými okruhy napomůže upevnění vztahů mezi organizacemi neziskového sektoru a krajskou i státní správou. Důvodem pro rozdělení následujících informací na krajskou a centrální část je jednak v úvodu popsána spolupráce se zástupcem NROS a dále specifika obou úrovní, která jsme nechtěli potlačovat.

Neziskové organizace i instituce kraje jsou z určitého pohledu v pozici reprezentantů zájmů veřejnosti. Navenek si tuto roli uvědomují. Praxe už je ale v některých případech odlišná. Kraje i neziskové organizace ještě donedávna stály na úplném začátku cesty, kdy musely řešit především úkoly spojené se zaváděním samosprávného krajského uspořádání. Jeden rok před možným vstupem do Evropské unie mají společně s ministerstvy možnost křehké vztahy upevnit a rozvinout do praktických rozvojových projektů.

5.1. Definice pojmu „princip partnerství“

5.1.1. Krajská úroveň

Jednou ze zásadních otázek, s níž jsme se během rozhovorů setkali prakticky ve všech krajích, byla **neexistující definice termínu „princip partnerství“**. Jednou z mála směrnic Evropské komise, která se tímto tématem nepřímou zabývá, je Směrnice EK 1260/99. Ani zde však čtenář nenajde jednoznačné vysvětlení tohoto pojmu²⁴³. Představitelé Evropské komise to zdůvodňují především tak, že situace v každém členském státě je diametrálně odlišná a nelze tudíž stanovit jednoznačná, univerzální pravidla pro naplňování tohoto principu v praxi.

²⁴³ Základní myšlenky definice může čtenář najít v úvodu celé analýzy.

Náš výzkum v jednotlivých krajích ukázal, že naplňování principu partnerství ve velké míře závisí na **přístupu politické reprezentace kraje**, kde existují rozdíly. Pokud jsou hejtman, radní a zastupitelé ochotni jednat, mají-li zkušenosti ze zahraničí, kde měli možnost vidět výstupy principu partnerství v praxi, jsou naplňování tohoto principu v kraji dříve otevřené (jak ukazuje např. situace v kraji Olomouckém, Moravskoslezském, či na Vysočině). Přestože i v těchto případech musí političtí zástupci bojovat s neexistující definicí, pohlížejí na NNO jako na organizace tlumočící pohled veřejnosti a zajišťující současně zpětnou vazbu. V kraji Plzeňském jsme se setkali i s názorem, že pro řešení problémů je praktičtější získat na určitou problematiku názor neziskového sektoru předem, protože se tak zamezí možnému konfliktu.

Celá řada dotázaných neziskových organizací chápala, že **kraje jsou novou institucí**. Především v prvním roce fungování museli jejich představitelé řešit širokou škálu praktických problémů spojených se vznikem krajů. Ani otázka krajských financí není doposud vyřešena. V roce 2003 však kraje vstoupily do třetího roku své existence a je tudíž nejvyšší čas zabývat se otázkami vztahu k veřejnosti, potažmo k neziskovému sektoru. Čtenář může v souvislosti s touto otázkou **věnovat pozornost situaci v kraji Vysočina**. O jeho vzniku se vedly velké polemiky, neboť se jednalo o zcela nově vymezenou územní jednotku. Politická reprezentace i úředníci, společně se zástupci většiny dotázaných NNO, se však v průběhu rozhovorů shodli, že i přesto (nebo právě proto) je princip partnerství různými způsoby naplňován a využíván.

Dalším faktorem, ovlivňujícím přístup k naplňování principu partnerství, jsou **vztahy přímo v rámci vedení kraje**. V několika krajích (např. Liberecký a Královéhradecký) jsme během rozhovorů narazili na silnou rivalitu mezi členy jednotlivých politických stran a dále mezi politickou reprezentací a úředníky krajského úřadu. Otevřená komunikace a snaha o pochopení názoru druhého se mohou stát prvními kroky k vylepšení situace. Nenajdeme-li otevřenost ve vztahu krajský úřad a zastupitelstvo, nemůžeme hledat partnerství na území kraje obecně, jak se shodli někteří respondenti z výše zmíněným krajů.

Podle většiny oslovených neziskových organizací, je naplňování principu partnerství jednodušší na místní úrovni, tedy v rámci obcí a mikroregionů. Neziskové organizace i veřejnost mají k těmto územním jednotkám blíže, v mnoha případech se podařilo nastavit pevné vztahy, protože zainteresované subjekty řeší společné problémy.

5.1.2. Centrální úroveň

Přesná **definice partnerství v legislativě a ostatních metodických materiálech EU neexistuje**. Definice uvedená v úvodu spíše určuje směr, jak by měl být pojem interpretován, protože je v ní ponechán velký prostor pro její „dotvoření“ na národní úrovni, podle vlastních národních tradic a zvyků.

Protože Evropská komise vyžaduje, aby jednotlivé státy předložily zprávu, jak byl princip partnerství použit, musí česká ministerstva s tímto pojmem pracovat a naplňovat jej.

Většina zástupců ministerstev měla pocit, že princip partnerství plně využila a že mu poskytla patřičný prostor. Za hlavní partnery považovaly především kraje²⁴⁴ (nejviditelněji v SROP), zástupce sociálně-ekonomických partnerů²⁴⁵, profesní a zájmové organizace²⁴⁶, nestátní neziskové organizace²⁴⁷.

V situaci, kdy se přípravy programových dokumentů dostaly **do časových potíží**, byl **mechanismus partnerství opuštěn**. Potvrdili to jak zástupci NNO, tak i zástupci ministerstev, kteří poukazovali na potřebu vše včas dokončit. To by, podle jejich tvrzení, nebylo zvladatelné při používání všech procedur, mechanismů a institucí s partnerskou účastí. Proto v této souvislosti hovořili o tom, že vznikaly ad hoc neformální pracovní skupiny uvnitř resortů, případně mezi nimi a vše se připravovalo po „pracovní linii“. Zde je nutné zmínit, že NNO nebyly jediné, kdo byl takto dotčen. Podobný postup se týkal i ostatních partnerů²⁴⁸.

Při otázce jak vidí partnerství na centrální úrovni sami dotázaní, bez ohledu na to, zda zastupovali veřejnou správu či neziskový sektor, odpovídali poměrně jednotně. Na centrální úrovni zjevně existuje jakýsi **konsensus ohledně partnerství**, který se zakládá na:

- rovném postavení partnerů,
- společném prospěchu všech zúčastněných,

²⁴⁴ Respondenti kraje považovali, na rozdíl od ostatních partnerů, za zcela legitimní a přirozené „spoluhračce“.

²⁴⁵ Např. odbory, hospodářské komory, podnikatelské svazy.

²⁴⁶ Např. právní forma občanských sdružení jako jsou sdružení číšníků, Asociace mladých zemědělců, ČESMAD-Bohemia,

²⁴⁷ Oslovení zástupci NNO byli často toho názoru, že většina ministerstev považovala požadavek na uplatnění partnerství jako nutnost, jako něco, co je předepsáno EU a co je tedy nutné splnit. Zástupci NNO se vyjadřovali v tom duchu, že by v tomto směru přivítali větší aktivitu a vstřícnost centrálních orgánů. Mezi častá tvrzení patřilo i to, že zástupci resortů měli minimální snahu vyhovět požadavku na partnerství a nesnažili se vyjít nad rámec tohoto minima.

²⁴⁸ Stejným způsobem byli dotčeni i zástupci krajů, zúčastnění sociální nebo ekonomičtí partneři.

- praktickém aktivním přínosu každého z partnerů pro společný úspěch a výsledek.

V letech 1999-2002 však dominantní roli v přípravě hrála ministerstva. Tuto skutečnost potvrdily obě skupiny dotazovaných.

V programovací (přípravné) fázi na centrální úrovni se vyskytly **dvě základní formy partnerské účasti**:

- přímá účast na programových pracích, práce v pracovních skupinách, formulace textu a obsahu programových dokumentů²⁴⁹.
- veřejné konzultace - připomínkování uplatnitelné buď na základě oslovení daným resortem a nebo přímo v důsledku oslovení široce chápané veřejnosti ministerstvem²⁵⁰.

S problematikou partnerství souvisí i výběr a jmenování přizvaných partnerů. Ministerstva měla vlastní seznamy institucí a odborníků, které oslovila. Instituce měly dále možnost jmenovat své konkrétní zástupce²⁵¹.

NNO se, podle slov jejich zástupců, de facto **samy vyzvaly k účasti**. Konkrétní osoby z neziskového sektoru se o danou oblast zajímaly již delší dobu, z pravidla ještě z dob před zahájením příprav (1999). Zástupci NNO poukazovali na to, že ministerstva mají většinou **minimální znalost neziskového sektoru** a jednotlivých NNO (především z krajů). Tuto tezi potvrdili i někteří zástupci centrálních orgánů. Dodali, že jejich ministerstva se proto spoléhala na osoby z řad NNO, které je kontaktovaly a dodávaly jim své podněty.

Návrhy konkrétních osob z řad NNO prováděli v případě SROP členové pracovní skupiny „NNO a regionální rozvoj“ nebo jednotlivá ministerstva oslovila a jmenovala přímo „známé“ organizace a osoby z neziskového sektoru, které znaly z dřívějšího a o jejich odbornosti neměly pochyby.

V důsledku tohoto postupu bylo dosaženo dvojího efektu: byl splněn požadavek na partnerství - NNO se zúčastnila – a zároveň došlo k částečné „pacifikaci“ nespokojených NNO tím, že jejich zástupci byli přizváni k účasti na přípravném procesu²⁵².

²⁴⁹ Toto oslovení se týkalo vybraných expertů a partnerů, kteří byli, podle ministerstev, kompetentní.

²⁵⁰ Např. možnost reagovat na texty zveřejněné na internetu, veřejná slyšení a projednávání. K této účasti na programovacím procesu nebylo nutné pověření či nominace jednotlivými ministerstvy či partnerskými institucemi.

²⁵¹ Např. se jednalo o odbory, Hospodářskou komoru, Agrární komoru či neziskové organizace.

²⁵² V této souvislosti se dotázaní zastupující ministerstva téměř pokaždé vyjádřili, že jim ze strany NNO chyběl hlavní partner za celý sektor. Tento partner, střešní organizace NNO, by byl, podle jejich představ, zodpovědný za jmenování zástupců NNO do jednotlivých pracovních skupin, sběr podnětů z řad NNO či jejich zpětné

Ve skutečnosti se projevilo **nerovnoměrné postavení zúčastněných aktérů** v tom, že někteří z nich (NNO a další partneři) měli opožděný přístup k aktuálním informacím. Zástupci NNO byli informováni o termínech dalších jednání a změnách, o jednotlivých nových návrzích či nových verzích operačních programů se zpožděním. Stávalo se, že byli postaveni do situace, kdy jim ze strany ministerstev byly předloženy již hotové návrhy, ke kterým měli příliš málo času pro řádné nastudování, předložení připomínek a návrhy změn. V důsledku toho měli zástupci NNO oprávněný pocit, že ministerstva měla větší vliv a de facto diktovala agendu a průběh příprav.

5.2. Zájmy veřejnosti v působení neziskových organizací

5.2.1. Krajská úroveň

Neziskové organizace jsou často chápány jako spojnice mezi státní správou a obyvateli určitého území. Předpokládá se, že zastávají zájmy veřejnosti. Neziskový sektor v České republice je však vzhledem k relativně krátké době svého fungování nucen řešit **zásadní dilema** spočívající v problému skutečného prosazování zájmů veřejnosti, financování neziskového sektoru a sdružování NNO.

Mnohé NNO skutečně vznikly v reakci na hlas široké veřejnosti, jiné jako soukromá aktivita zakladatelů, kteří reagují na určité problémy. Můžeme se ale ptát, **jak dalece jsou organizace schopny názor veřejnosti skutečně respektovat a prosazovat**. Zdůraznění návaznosti na zájmy obyvatel by mělo být ve fungování neziskové organizace nejen deklarativní, ale také prokazatelné. Takový postup jistě napomůže umlčet hlas některých regionálních politiků, kteří zastupování zájmů veřejnosti ve fungování NNO zpochybňovali. Aby neziskové organizace mohly plně reprezentovat pohled a zájmy veřejnosti na vývoj i v kraji, musí být jejich existence reprezentanty kraje akceptována (jak se podle respondentů různými formami děje např. na Vysočině, v Ústeckém kraji, Olomouckém či Moravskoslezském kraji).

informování. Musel by mít širokou základnu (členskou), aby byl dostatečně legitimní. Jako příklad bylo několikrát zmíněna praxe ve Skotsku.

V ČR podobná celonárodní hierarchická struktura chybí. Částečně její činnost supluje Pracovní skupina „Regionální rozvoj a NNO“, vedená jednou silnou NNO. Přesto, jak se vyjádřil jeden z dotazovaných zástupců NNO a člen této vedoucí organizace, přivítal by, kdyby se v neziskovém sektoru objevilo více „podobně silných hráčů“.

Druhým pólem výše zmíněného dilematu je otázka **financování neziskového sektoru**. Z rozhovorů s valnou většinou dotázaných zástupců NNO jasně vyplynulo, že možnost získat finanční prostředky na svou existenci prostřednictvím grantové politiky krajů, je v očích respondentů nejčastější formou naplňování principu partnerství. Nevystavují se ale NNO přílišnému vlivu instituce, která finance poskytuje?

Filantropie nemá v České republice pevné kořeny. Silné zahraniční nadace se postupně začínají z ČR stahovat. Proto jsou NNO vděčné za jakýkoliv zdroj peněžních prostředků na svou práci. Ukázalo se, že kraje se skutečně dostávají do pozice důležitých zdrojů financí. Přesto by mělo být v zájmu neziskových organizací, aby se neocitly ve stavu závislosti pouze na financích z krajských grantů.

Pokud kraj vypisuje granty, v podstatě touto formou vyhlašuje výběrové řízení na zajištění určitých služeb, jejichž potřebu pociťuje. V takovém případě musí předkladatel projektu splňovat kritéria daná právě krajem. Krajské úředníky mohou využít zkušeností neziskového sektoru pro to, aby jim organizace pomohly zjistit, jaké služby v kraji chybí (děje se tak např. v Jihočeském kraji, kraji Libereckém, či Moravskoslezském). Organizace mají obvykle i právo navrhnout řešení vzniklé situace. Avšak mezi některými dotázanými respondenty z NNO se objevil argument, že by právě neziskový sektor měl být tím subjektem, který nakonec kritéria výběru projektů schválí. Takový postup možná přespříliš nutí NNO, aby přebíraly institucionální, míněno krajský, pohled na věc.

Stejně tématu se dotýká i oblast **sdužování neziskových organizací** do společných platforem vytvořených napříč sektory působnosti. Během výzkumu jsme se nesetkali s krajem, jehož zástupci z řad politiků a úředníků by se vyjádřili pozitivně v souvislosti s pestrostí neziskového sektoru. Valná většina respondentů z KÚ a samospráv považovala roztržitost (slovy některých pestrost) za důvod, proč je pro kraj složité s neziskovým sektorem komunikovat. V reakci na to si byla většina dotázaných NNO vědoma, že „by se neziskový sektor měl sdužit“. Zdaleka ne všechny organizace však s takovým postupem souhlasily. Velký odpor k zakládání jakýchkoliv společných platforem vyplynul z rozhovorů např. v Moravskoslezském, Královéhradeckém, Plzeňském či Libereckém kraji a mnohých dalších.

Na věc lze totiž pohlédnout i z jiného úhlu. Podle některých respondentů snaha vyjít kraji vstříc a spojit se, znamená přebírat jeho pohled na neziskový sektor a ztrácet nezáujatost,

kteřá je beze sporu jednou z výhod neziskového sektoru a důvodů jeho existence. Je tedy úkolem neziskových organizací samotných nalézt řešení, které bude akceptovatelné pro všechny zúčastněné. Krajsíí reprezentanti by neměli na sdružující platformy neziskového sektoru pohlížet negativně proto, že nereprezentují všechny neziskové organizace. Každá NNO má právo rozhodnout se, zda-li má zájem s krajem komunikovat prostřednictvím vzniklé sdružující platformy. Pokud má organizace zájem udržovat kontakt s krajem, ale je pro ni jednodušší hledat si své vlastní cesty, je to pouze otázka vlastní volby.

5.2.2. Centrální úroveň

V souvislosti s tématem přítomnosti zájmů veřejnosti v působení NNO na centrální úrovni vyzpynuly dvě základní myšlenky – zpochybňování legitimacy působení NNO a chybějící spolupráce mezi NNO.

S ohledem na nahodilost oslovení vybraných NNO byla **jejich legitimita jako zástupců veřejnosti ze strany ministerstev zpochybňována**. Zástupci centrálních orgánů poukazovali na to, že se setkávali stále se stejnými lidmi.

S touto otázkou souvisí i problém nezúčastněných NNO, které ani nevěděly, kdo neziskový sektor v partnerství zastupuje. V neposlední řadě není vymezena jasná hranice, podle které by se dalo jasně posoudit, do jaké míry daná organizace zastupuje zájmy veřejnosti nebo spíše zájmy partikulární.

Zástupci ministerstev tvrdili, že i zástupci NNO jednají nejenom v zájmu své organizace, ale někdy i v konkrétním zájmu dané osoby. Otázka **původu a legitimacy zájmů**, které NNO reprezentují, je důležitá a citlivá. Měla by být ze strany NNO srozumitelně formulována.

Během rozhovorů se zástupci NNO se potvrdilo, že v neziskovém sektoru **chybí návyk vzájemné kooperace**. Existuje několik skupin různých NNO, které nejsou schopné se mezi sebou domluvit a navzájem si zpochybňují vlastní legitimitu při jednáních se zástupci státní správy na centrální úrovni. NNO se vzájemně obviňují z realizace partikulárních zájmů například při přípravě programových dokumentů.

Tato teze je podpořena i tvrzeními zástupců ministerstev, kteří rovněž vyjádřili pochyby nad motivací účasti a legitimitou jednotlivých zúčastněných NNO. Z jejich strany se pochopitelně neslo volání po existenci jednotné a silné reprezentace neziskového sektoru,

kteřá by byla schopna shromáždit (i laické) připomínky NNO a veřejnosti k programovým dokumentům a převést je do jejich technické řeči²⁵³.

5.3. Zapojení široké veřejnosti

5.3.1. Krajská úroveň

Otázka zapojení široké veřejnosti do procesu vzniku a posuzování dokumentů, ale i ztotožnění se s krajem obecně, se ukázala jako **jeden z nejobtížnějších problémů ve všech krajích**. Návaznosti na hlas veřejnosti se věnoval předchozí bod v souvislosti s reprezentativností NNO. Názor obyvatelstva je však neméně důležitý pro krajské politiky přímo. Jak NNO, tak krajská reprezentace, si stěžovaly na **nezájem veřejnosti o dění** na území kraje. Účelem této analýzy nebylo zjistit příčiny tohoto stavu. Skutečnost se však ukázala jako opravdu alarmující, a to i ve svých důsledcích, které souvisí s legitimitou přijatých dokumentů a podporou budoucích projektů.

V průběhu rozhovorů jsme zjistili, že kraje si jsou vědomy tohoto problému, ale nesnaží se jej zatím nijak řešit. Častým argumentem ze strany zastupitelů byla během rozhovorů zmíněna návaznost na názor veřejnosti vyjádřit se prostřednictvím voleb. Například v Karlovarském kraji několik respondentů považovalo veřejné mínění doslova za nedůležité a názory veřejnosti za neoborné.

Pokud bude instituce kraje schopna častěji vstupovat do kontaktu s občany, napomůže **zvýšit povědomí veřejnosti o tomto typu územní jednotky**. Je však otázkou, do jaké míry půjde o vstřícný nebo naopak konfliktní proces, k němuž by mohlo dojít například v souvislosti s využíváním evropských fondů. Během rozhovorů v krajích se ukázalo, že veřejnost o existenci kraje často ani neví, a tudíž se o dění na jeho území zajímá jen minimálně. Kraj pochopitelně využívá zákonem dané cesty pro informování obyvatelstva, jedná se ale o pasivní nástroje typu úřední deska, tiskové konference, vyvěšování informací na internetu. Jak vyplynulo z rozhovorů, pokud člověk nebydlí v krajském městě nebo nemá

²⁵³ Tyto názory jsou ze strany NNO oprávněně odmítány jako nepatřičné představy zástupců státu do autonomie NNO. Nicméně, je nutné poukázat na to, že v řadě států a regionů tyto reprezentace existují právě za účelem komunikace s veřejnou správou. Jejich vznik byl často motivován právě zapojením a využitím možností nabízených v rámci strukturálních fondů. Také otázka rovnováhy mezi konkurencí a synergií NNO je citlivá a je patrně spíše otázkou metody. Zájmy veřejné správy na unifikaci a přizpůsobení se neziskového sektoru požadavkům jednotného přístupu vypovídají i o nezkušenosti veřejné správy, pokud jde o původ a prostředí neziskového sektoru.

možnost připojení na internet, naráží na vážný problém přístupu k informacím. Setkali jsme se i s kraji, kde informování řeší prostřednictvím krajského tisku (pravidelně vyčleňované stránky v novinách nebo vlastní tiskovina), vysíláním v regionální televizi, kontaktní telefonní linkou (Královéhradecký, Karlovarský či Jihomoravský kraj), tedy postupy, které jsou aktivnější a ofenzivnější.

Pro zvýšení míry ztotožnění se obyvatelů s krajem **chybí aktivní komunikační strategie**, která pomůže zajistit kontakt s obyvatelstvem vycházející od instituce kraje, bez toho, aby u kořenů stál problém, který je občan nucen řešit, jak se doposud děje ve většině krajů. Podle našeho názoru se zdá, že kraje, které se snažily vzájemné vztahy otevřít a zprůhlednit, ať už prostřednictvím kontaktu s neziskovým sektorem nebo jinak, se jeví jako úspěšnější v přípravě projektů pro strukturální fondy.

5.3.2. Centrální úroveň

Pro **prezentaci zájmů veřejnosti** sloužila veřejná projednávání o dopadech programových dokumentů na životní prostředí (*SEA – Strategic Environment Assessment*). Jejich prostřednictvím se kdokoliv mohl k programovým dokumentům vyjádřit. Nicméně zájem veřejnosti byl velmi nízký a byl zklamáním jak pro zástupce NNO, tak i ministerstev. Přestože se na těchto veřejných slyšeních vyskytly připomínky, ministerstva následně nezveřejnila, jak byly připomínky vypořádány. A to i navzdory tomu, že měla za úkol sestavit připomínkové listy s uvedením způsobu jejich vypořádání (zapracování/nezapracování).

Nízká účast veřejnosti na veřejném projednávání byla vysvětlena zástupci NNO i tím, že pozvánka na tuto akci byla distribuována velmi pozdě, pouhých osm dní před jejím konáním. Pravdou zůstává, že komunikace a transparentnost veřejné správy je problém, který nemohou vyřešit samostatně pouze participující NNO.

Řada zástupců ministerstev poukázala na to, že **místní a regionální NNO**, tím pádem i **širší veřejnost**, také **teoreticky mohly nepřímo vstupovat do partnerských konzultací** na centrální úrovni. Jednalo by se o **dva různé mechanismy**:

- regionální konzultace, kde by zástupce kraje mohl oslovit NNO a získat jejich podklady, podněty a názory. Ty by následně tlumočil na pracovních skupinách, při připomínkách na centrální úrovni, kde vystupuje jménem kraje.

- konzultace v rámci neziskového sektoru. Místní a regionální NNO by se mohly zúčastnit veřejných konzultací pořádaných zástupci NNO, kteří jsou oficiálně přizváni k přípravným pracím na centrální úrovni. Zde by tito zástupci NNO mohli získávat zpětnou vazbu a další podněty a také informovat ostatní NNO o jednáních na centrální úrovni, vysvětlovat a „vzdělávat“ ostatní NNO. Nutno podotknout, že tyto aktivity prováděl zástupce NNO pracující na SOP RLZ.

Na zapojení NNO do procesu tvorby dokumentů je možné pohlížet ze dvou směrů.

Tvorby se účastnily jednak neziskové organizace, které lze nazvat **profesionálními**. Tedy organizace, které jsou na řešeném tématu přímo zainteresovány. Vedle toho stála výše zmíněná **veřejná projednávání**, kterých se mohla účastnit jak široká veřejnost, tak i menší NNO. Právě důraz na tento typ zapojení se jeví jako klíčový. Může se stát jednou z forem, jejímž prostřednictvím se v budoucnu podaří lépe propojit dění na centrální úrovni se situací v jednotlivých krajích. Místní neziskové organizace mohou v celém procesu hrát důležitou roli. Ač se tedy možná nejeví jako „profesionálové“, jejich pozice v celém procesu by neměla být zpochybňována.

5.4. Neúčast nestátních neziskových organizací při tvorbě rozvojových dokumentů

5.4.1. Krajská úroveň

Tato analýza si položila za cíl podívat se na chápání a naplňování principu partnerství z perspektivy tvorby strategických rozvojových dokumentů. Záměrně jsme ale oslovili jak účastníci se, tak neúčastníci se NNO. Zajímaly nás důvody neúčasti neziskových organizací v procesu, a to těch NNO, které by k participaci měly předpoklady. Ze slov respondentů z NNO vyplynulo, že v každém kraji se tvorby účastnily alespoň nějaké neziskové organizace. Stejně tak se nám podařilo vytipovat NNO, které se neúčastnily (Pouze v případě kraje Olomouckého se účastnily všechny oslovené NNO). I mezi důvody neúčasti NNO je možné vysledovat některé skutečnosti aktuální ve většině krajů. Jde o nezájem o problematiku regionálního rozvoje, problém uchopitelnosti tématu, skutečnost, že NNO nevěděly o vzniku dokumentů, či měly minimální povědomí o existenci kraje.

Hlavním důvodem neúčasti se ukázal být **nezájem o problematiku** regionálního rozvoje a příprav strategických dokumentů. Valná většina NNO má specificky vymezenou oblast působnosti, která je v mnoha případech regionálnímu rozvoji vzdálená. Organizace

nemají dostatek kapacit na to, aby je mohly věnovat sledování témat, která souvisí s jejich vlastní činností pouze nepřímo. Celá řada respondentů z neziskového sektoru uvedla, že pokud organizace nepocítují jasnou výhodu, vyplývající z určité aktivity, své síly tímto směrem nenapřou. Jejich vlastní činnost je prioritou.

Na stejné úrovni stojí problém **malé uchopitelnosti tématu**. Tvorba strategických rozvojových dokumentů je náročná na čas a především na znalosti účastníků. Někteří respondenti z neziskového sektoru, v případě, že se dostali do styku s textem dokumentu PRK, měli problémy s délkou textu a především s jazykem. Z rozhovorů v krajích vyplynulo, že pouze minimu zpracovatelů se podařilo celý proces tvorby přiblížit neodborné veřejnosti, například prostřednictvím pořádání kulatých stolů (např. kraj Zlínský). Otázka odbornosti a jazyka byla respondenty jak z kraje, tak z neziskového sektoru často i uváděna jako důvod, proč se do procesu více nezapojila široká veřejnost.

Zde vidíme roli především krajských politiků a úředníků. Jejich zájmem by mělo být přiblížit dokument široké veřejnosti. Jazyk není argumentem ve prospěch kvality dokumentu, spíše naopak. Kraje jsou často stavěny do pozice instituce bližší veřejnosti. Zapojení široké veřejnosti do dění by tudíž mělo být jednou z priorit.

V mnoha případech, především u menších organizací, se ukázalo, že **o vzniku dokumentů některé vůbec nevěděly**. Například v Královéhradeckém, Pardubickém a Ústeckém kraji žádná z dotázaných NNO nepotvrdila, že by byla krajem vyzvána k připomínkování obsahu PRK. Často tudíž záleželo pouze na aktivitě neziskového sektoru, jestli budou jeho zástupci přizváni k tvorbě. Po určitém vzájemném „otřukávání“ se jim ve většině případů podařilo účastnit se.

Očekávali jsme, že se důležitou proměnnou v tomto tématu stane sídlo organizace – tedy hypotéza, podle níž organizace sídlící mimo krajské město má horší přístup k informacím a nepodílí se proto na tvorbě dokumentu. Hypotéza se však potvrdila pouze v kraji Pardubickém a Středočeském. Je tedy evidentní, že záleží především na profesionalitě a snaze NNO získat si potřebné informace (Například v krajích Vysočina či na Zlínsku respondenti z neziskového sektoru doslova uvedli, že má-li kdokoliv skutečný zájem získat si informace, je to vždy možné. Taková slova nepřímo zazněla i v jiných krajích.).

V neposlední řadě nám některé NNO také sdělily, že pocítují **malé povědomí o kraji** jako instituci. Během průzkumu jsme se neseťkali s neziskovou organizací, která by o

existenci krajské samosprávy vůbec nevěděla. I přesto jsme například v Libereckém či Jihočeském kraji vedli rozhovory s organizacemi, jejichž zástupci přiznali, že nejsou dosud zvyklí pravidelně sledovat krajské informační zdroje. Kraj je v jejich očích stále ještě relativně novou institucí. Proto například krajské internetové stránky navštěvují někteří zástupci neziskového sektoru velice nepravidelně.

V řadě krajů z rozhovorů současně vyplynula skutečnost, že **menší NNO vůbec nevěděly o možnosti předkládat připomínky**. Například ve Středočeském či Pardubickém kraji nebylo k výzvě připomínkovat, podle respondentů, použito jiných cest než místního tisku, internetu a úřední desky. Opět tedy chyběly aktivnější přístupy k řešení úkolu.

5.4.2. Centrální úroveň

Neúčast zástupců či NNO samotných na tvorbě dokumentů byla **dvojího původu**:

- neúčast u konkrétních programových dokumentů,²⁵⁴
- neúčast ostatních NNO, potenciálních zájemců o zapojení do přípravných prací²⁵⁵.

Nezúčastněné NNO měly jeden zásadní problém: **nevěděly, jak do systému příprav programových dokumentů vstoupit**. Tato možnost jim byla uzavřena hned ze dvou stran:

- buď ze strany ministerstev, která se snažila udržet dynamiku příprav na vysoké úrovni a pozvání každého dalšího partnera bylo vnímáno jako snížení efektivity využití již tak omezeného časového prostoru²⁵⁶.
- nebo ze strany zúčastněných NNO, které se samy pasovaly do pozice mluvčích veřejnosti. Přestože se snažily vtáhnout do procesu i ostatní NNO (snažily se získat jejich názory, připomínky, podklady a podněty), zůstala mezi oběma skupinami NNO propast, která se projevovala v odlišné znalosti pravidel, procedur, základních dokumentů a i lidí reprezentujících centrální instituce.

Iniciativa regionálních kulatých stolů se svým způsobem snažila o zacelení této mezery, jenže opět k nim nebyly přizvány některé kompetentní NNO, i když měly určitý odborný a znalostní potenciál. Často k tomu docházelo i tím, že zúčastněné NNO o těchto dalších organizacích samy nevěděly.

²⁵⁴ Toto bylo rozhodnutí samotných NNO, které se o strukturální fondy zajímají. Důvodem byly především jejich chybějící vlastní kapacity: odborné a lidské.

²⁵⁵ Jedná se o organizace, které se rovněž zajímají o strukturální fondy a o oblasti, které s těmito fondy úzce souvisí (sociální, životní prostředí, komunitní rozvoj, regionální politika, atd.).

²⁵⁶ Např. nutnost „dovzdělat“, uvést do problematiky, zasvětit nezúčastněné, i když věcně kompetentní NNO.

5.5. Základní problémy při tvorbě strategických rozvojových dokumentů

5.5.1. Krajská úroveň

Z provedených rozhovorů je možné vysledovat několik problémů při tvorbě dokumentů na krajské úrovni – chybějící čas a zkušenosti a samotný systém tvorby strategických rozvojových dokumentů.

Nedostatek času byl často argumentem, proč nemohla být do celého procesu více zapojena veřejnost. Na totéž si stěžovaly i NNO v reakci na dotaz, zda se pokusily do procesu tvorby dokumentů veřejnost zapojit. V rámci neziskového sektoru se například v krajích Plzeňském, Jihočeském, Jihomoravském a na Vysočině objevily jasné snahy šířit projednávané části dokumentu dál mezi NNO. Nedostatek času však takový postup často znemožňoval. Respondenti si stěžovali, že byli vyzýváni k připomínkování ze dne na den, což bylo velice náročné, pokud měl účastník zájem zajistit co nejodbornější práci. Ve výsledku tak bylo předání připomínek často dílem několika málo jednotlivců, kteří byli ve správnou chvíli na správném místě.

S nedostatkem času nepřímo souvisely i **chybějící zkušenosti**. Jak ukázaly rozhovory v krajích Moravskoslezském a Olomouckém, zdejší pilotní projekty Evropské unie týkající se regionálního rozvoje byly respondenty považovány za hlavní výhodu pro krajský rozvoj. I méně zkušené kraje jako například Pardubický, Královéhradecký či Karlovarský se, podle vlastních respondentů, s úkolem vyrovnaly. Nedostatečné zkušenosti a povědomí o smyslu rozvojových dokumentů ale způsobovaly, že kraje sestavily všeobjímající dokument, který byl některými nazírán jako příliš obecný (např. Plzeňský, Královéhradecký, Jihomoravský nebo Pardubický kraj).

Případní zájemci o připomínkování z řad široké veřejnosti či neziskového sektoru měli velice často zájem doplňovat do textu např. konkrétní řešení naznačených problémů formou projektů, což ale není podstatou strategických rozvojových dokumentů. Jak se shodli respondenti z řad politiků i úředníků v mnoha krajích, v této oblasti selhala především centrální úroveň. Neproběhla žádná širší informační kampaň objasňující celý koncept přípravy strategických dokumentů.

Posledním problémovým tématem, na které jsme narazili během rozhovorů ve všech krajích, byla i otázka **systému strategických rozvojových dokumentů** obecně. Kraje České republiky stojí v komplikované situaci. Kromě krajského dělení je totiž republika rozčleněna na tzv. **regiony soudržnosti NUTS II**²⁵⁷. Celkové povědomí o tomto typu území je mezi respondenty z neziskového sektoru malé. Organizace většinou nechápaly důvody pro vznik NUTS II. Politická reprezentace a vedoucí pracovníci odborů naproti tomu mají představu o fungování této územní jednotky. Bez výjimky se ale respondenti shodli, že vytvoření regionů soudržnosti NUTS II je nelogické, umělé a ve výsledku bude spíše zdrojem komplikací pro regionální rozvoj.

Kraje Moravskoslezský a Středočeský jsou, podle vlastních respondentů, v nesporné výhodě, protože jejich území je totožné s územím regionu soudržnosti NUTS II. Naproti tomu stojí region soudržnosti NUTS II Severovýchod, tvořený třemi kraji Královéhradeckým, Libereckým a Pardubickým. Respondenti z většiny krajů sdělili, že regionální rady²⁵⁸ a rady jednotlivých krajů nedostatečně řeší přípravu projektů. Musely totiž napřít svou pozornost směrem k vytvoření sekretariátu, dojít ke kompromisu v otázce sídelního města a jiných dalších relativně formálních úkolů.

Respondenti ze všech krajů byli přesvědčeni, že se především v druhé fázi tvorby Programu rozvoje kraje v maximální možné míře podařilo zajistit provázanost tohoto lokálního dokumentu s původními regionálními dokumenty pro NUTS II, tedy Regionálními operačními programy. Především radní pro regionální rozvoj a pracovníci odborů regionálního rozvoje však vyjádřili pochyby nad koordinací tvorby. Všichni respondenti se bez výjimky shodli, že v koordinaci prací selhala především centrální úroveň. Celé řadě respondentů se zdálo nelogické, že vzniká nejdříve ROP a teprve dodatečně PRK.

Regionální priority, tak jak se je krajům společně tvořícím NUTS II podařilo pracně specifikovat, byly z velké míry zcela potlačeny vytvořením Společného regionálního operačního programu. Někteří respondenti kromě toho kritizovali, že zástupci krajů nebyli k procesu tvorby dostatečně přizváni²⁵⁹. Z provedených rozhovorů vyplynula skutečnost, že

²⁵⁷ Celému systému se věnuje popisná kapitola vzniku dokumentů na jednotlivých ministerstvech.

²⁵⁸ Regionální rada je řídicím orgánem regionů soudržnosti. Rada je tvořena vždy deseti politickými představiteli z každého členského kraje.

²⁵⁹ V tomto místě je třeba zacílit čtenářovu pozornost na informace uvedené v části věnované popisu situace na ministerstvech, pohled ministerských úředníků se totiž velice výrazně liší. Zapojení zástupců krajů by mělo být zcela automatické. Jen tak je možné zajistit provázanost celého systému dokumentů.

centrální orgány stále nejsou připraveny postoupit část rozhodujících ministerských pravomocí krajům.

5.5.2. Centrální úroveň

Na centrální úrovni je možné najít **několik hlavních oblastí, které komplikovaly přípravu strategických dokumentů** – nedostatek času, chybějící metodika pro vytváření partnerských vztahů, nízká účast ze strany široké veřejnosti nedostatečné vzdělání jak NNO, tak veřejnosti a vztahy v rámci neziskového sektoru obecně.

V důsledku **neexistence předem daných pravidel ohledně termínů a harmonogramu a z důvodu nedostatku času** a následného tlaku ze strany EK došlo k tomu, že se přípravy začaly více odehrávat „po pracovní linii“ bez účasti partnerů, formou neformálních jednání ministerských úředníků.

Vypracované návrhy byly oficiálně předkládány k vnitřnímu meziresortnímu připomínkovému řízení, ale se „šibeničními“ termíny na formulaci připomínek během několika dnů²⁶⁰. Tlak času byl také zmíněn jako jeden z důvodů, proč nebyl ze strany ministerstev vypracován přehled o všech nashromážděných a sesbíraných připomínkách a jejich vypořádání.

Na centrální úrovni **neexistovala jednotná a závazná metodika** pro uplatnění principu partnerství, která by stanovila pravidla pro vytváření partnerských orgánů a institucí, jmenování jejich členů, pracovních a procedurálních postupů, časových harmonogramů a termínů. Ministerstvo pro místní rozvoj sice vydalo metodický pokyn, jak obecně uplatňovat princip partnerství. Problém byl v tom, že tento pokyn nebyl závazný a nikdo zpětně neověřoval jeho zapracování a použití v jednotlivých resortech.

V realitě si každé ministerstvo stanovovalo tato pravidla podle dosavadních vlastních zkušeností a osvědčených postupů.

Tento problém se projevil v dvojí podobě: při malé účasti na veřejných projednáváních programových dokumentů a při připomínkování dokumentů zveřejněných na internetu.

Důvod této **mizivé účasti veřejnosti** spatřovali zástupci ministerstev v tom, že obsah a struktura programových dokumentů byly příliš komplexní a pro laickou veřejnost odborné.

²⁶⁰ Podle jednoho z respondentů je jedním z možných připomínkových míst i Rada vlády pro NNO. Schází se však jednou za dva-tři měsíce a proto ani neměla teoretickou možnost se k jednotlivým návrhům v meziresortním připomínkovacím řízení vyjádřit.

Dalším důvodem slabé účasti veřejnosti a jejího většího obsahového přínosu byla i úroveň praktického využití programových dokumentů pro řešení konkrétních problémů každodenní reality (například stavby objektů). Podle slov zástupců ministerstev byla většina připomínek (především k SOP) právě v duchu snah hledat konkrétní formy řešení praktických problémů v konkrétním místě. Avšak tento typ dokumentů slouží spíše k nastavení celkového rámce a vytyčení prostoru pro systémová komplexní řešení, což je příliš abstraktní záležitost pro řadového občana²⁶¹.

Co se týče **vyvěšování programových dokumentů na internetu**, jednalo o legitimizující postup ze strany centrálních orgánů, kterým se snažily vytvořit dojem, že veřejnost byla konzultována a tudíž vypracované dokumenty mají náležitou veřejnou legitimitu (i když veřejnost tuto možnost vyjádřit se náležitě neuchopila). Jde o činnost, která do budoucna bude mít patrně větší využití. S ohledem na „vzdělanostní“ a odborný deficit týkající se všech aspektů spojených s přípravou na strukturální fondy, se nedala čekat větší odezva ze strany veřejnosti a dalších nezúčastněných na procesu příprav NNO než tomu bylo.

V této souvislosti zde **chybí větší zaměření na všeobecné vzdělávání veřejnosti a NNO** ve věci pochopení logiky a komplexnosti strukturálních fondů. V případě, že by zainteresovaná veřejnost a NNO byly blíže seznámeny s problematikou, dala by se očekávat větší míra jejího zapojení i zájmu.

NNO nemají ve svém středu tolik odborníků, kteří by dokázali stejně fundovaným způsobem sledovat danou oblast. Lidé činní v NNO jsou často stavěni před dilema, zda se více věnovat své vlastní činnosti, kvůli které vstoupili do neziskového sektoru a kvůli čemuž už prakticky nemají příliš volného času na další aktivity (například připomínkování oficiálních návrhů) a nebo se stát „oficiálními a profesionálními“ partnery centrálních orgánů.

Skloubit obě aktivity („nezisková“ versus „oficiální účast“) je velice náročné. V přípravě programových dokumentů prakticky neexistovala možnost, snad s výjimkou připomínkování dokumentů zveřejněných na internetu, jak by se daly „laické“ názory a připomínky přeložit do odborného a technického jazyka. Zde by však jistou roli mohli hrát právě ministerští úředníci tím, že by napomáhali vzájemné komunikaci. Snaha alespoň

²⁶¹ Ze strany ministerstev je za hlavní problém považován nezájem lidí. Řadový občan, pokud se o programové dokumenty alespoň okrajově zajímal, nedokázal pochopit, jaká je vazba mezi programovými dokumenty a problémy, které skrze tyto dokumenty mají být řešeny v jeho okolí.

deklarativně zapojit veřejnost je chvályhodná. Takový postup se ale musí stát nedílnou součástí praxe. Skutečnost, že určitý text je napsán složitou, nesrozumitelnou formou není omluva, ale chyba. Maximální zapojení veřejnosti by se mělo stát jednou z priorit, protože jen tak budou rozhodnutí státní správy moci reflektovat představy veřejnosti. I občan s nižším vzděláním je voličem, proto ani jeho názor nesmí zůstat stranou.

Ministerstva naopak příliš často využívala tohoto rozporu (nemožnost „odborně“ přispět do debaty) k tomu, aby odůvodnila neúčast nebo zamítnutí určitých podnětů ze strany veřejnosti. Tyto podněty možná nesplňovaly odborná kritéria nebo procedurální požadavky, ale měly svoji hodnotu, protože vycházely z vlastních praktických každodenních zkušeností těch, kdo je formuloval.

V tomto duchu se nesla **snaha NNO zakotvit v programových dokumentech pozice NNO jako „konečných příjemců“**. Nicméně, toto označení není správně chápáno, ani vhodně překládáno z angličtiny (*final beneficiary*). Tímto označením jsou pojmenovány instituce, které se podílejí na administrativní stránce řízení celého procesu využívání strukturálních fondů, zatímco praktické realizátory projektů by bylo vhodné označovat jako „konečné příjemce pomoci“.

Zúčastněné NNO samy prakticky neuvažovaly o tom, že by se na realizaci projektů podílely širší skupiny (konsorcia) různých subjektů založených taktéž na principu partnerství, například soukromé firmy společně s NNO a orgány veřejné správy.

Neziskové organizace se, podle slov zástupců ministerstev, chovaly velmi sebestředně. Jako by strukturální fondy byly určeny pouze na financování aktivit NNO. Už vůbec neuvažovaly o tom, že všichni partneři či budoucí žadatelé o podporu se nacházejí v rovnocenném postavení, protože smysl strukturálních fondů není řešit problémy s financováním NNO, ale přispívat k zmenšování rozdílů v ekonomickém a sociálním rozvoji různých regionů ČR.

6. Závěr

Požadavky EU na systém partnerských konzultací měly bezpochyby „civilizační“, disciplinující a kultivační účinek na práci a přístup státní správy k roli a zapojení veřejnosti a dalších partnerů do správy věcí veřejných. Jedná se však především o výsledek tlaku z vnějšku, o přizpůsobování a podřizování se mu, o snahu naplnit vnější očekávání, a už podstatně méně o autonomní procesy probíhající v české společnosti.

Snaha o naplnění principu partnerství přesto byla ze strany centrálních orgánů patrná. Celkově se tento proces, zatím spíše neznámý a neosvědčený, prosadil a získal vlastní dynamiku. Tento fakt shodně uznali jak zástupci ministerstev, tak i NNO. Jejich zástupci potvrdili, že i vůči NNO „nepřátelská“ ministerstva se nakonec víceméně naučila princip partnerství používat. Hlavní výhrada NNO směřovala k nízké rychlosti jeho osvojení ze strany ministerstev.

Situace v jednotlivých krajích je, naproti tomu, odlišná. Zde je povědomí o principu partnerství malé, chybí hmatatelné výstupy. Respondenti se shodli, že využívání tohoto principu je v začátcích, a to i proto, že kraje jsou relativně novými institucemi. Neziskové organizace v mnoha případech naplňují princip partnerství podvědomě, především ve spojení s jinými neziskovými organizacemi. Kraje jim, podle názoru respondentů z neziskového sektoru, doposud nemají příliš co nabídnout.

Pro naplňování principu partnerství se jeví jako velice důležité jeho využívání v rámci regionů soudržnosti NUTS II. Tato území budou základními jednotkami pro rozdělování strukturální pomoci Evropské unie. Výzkum však ukázal, že povědomí o tomto typu uspořádání je velice malé. V průběhu rozhovorů jsme se nesetkali s neziskovými organizacemi, které by potvrdily aktivitu neziskového sektoru napříč kraji, tedy v rámci regionu soudržnosti NUTS II. Přitom neziskový sektor, vzhledem ke své návaznosti na území své působnosti, může hrát roli jednoho ze spojovacích článků. Tyto možnosti se během rozhovorů uvědomili pouze zástupci velkých celorepublikových neziskových organizací.

Příprava dokumentů a tlak na vznik principu partnerství shora povzbudil aktivitu a význam NNO. Zároveň to nesnížilo význam otázek jejich vztahů s veřejností. Obě strany partnerství – NNO i kraje, mají problém přitáhnout zájem veřejnosti a zároveň prokázat schopnost předložit problematiku regionálního rozvoje široké veřejnosti v uchopitelné

podobě. Všechny subjekty české společnosti, kterých se princip partnerství týká, mají možnost využít jej čistě podle vlastního názoru. Nemělo by na něj být nazíráno jako na nařízení, ale jako na metodu spolupráce.